ROST

Revistă de cultură creştină şi politică



Minciuni marxiste
de Mircea Platon

Pr. Savatie Baştovoi: „Nu vă ruşinaţi să iubiţi“
de Antonio Aroneasa

Primejdia mărturisirii
de Paul-Gabriel Sandu

O altă relaţie stat-culte
de Radu Preda

an V ● nr. 50 ● aprilie 2007 ● 3 lei

www.rostonline.org

Coperta I: Marcel Petrișor, în septembrie 2006, la Dunăre

sumar

numărul 50 ● aprilie 2007

Revista ROST poate fi procurată de la chioșcurile Rodipet SA sau:
- În **București** – de la librăriile „Vasiliada" (Bd. I.C. Bratianu 12) și „Sophia" (Str. Bibescu Vodă nr. 24, lîngă Facultatea de Teologie)
- În **Constanța** – de la librăria „Brâncovenească" (Str. Vasile Lupu nr. 43)
- În **Galați** – de la librăria „C. Negri" (Strada Domnească 27)
- În **Suceava** – de la librăria „Sf. Voievod Ștefan cel Mare"

FOARTE IMPORTANT

Revista ROST caută distribuitori în toată țara: biserici de mir, mănăstiri, firme locale de difuzare a presei, librării și persoane particulare. Oferim comision generos. Pentru detalii, luați legătura cu directorul publicației, Claudiu Târziu, la telefon 0740.103.621 ori pe e-mail: rost@rostonline.org sau revistarost@gmail.com.

ROST
Revistă de cultură creștină și politică

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@rostonline.ro

REDACȚIA
Mihail ALBIȘTEANU
Richard CONSTANTINESCU
George ENACHE
Cristi PANTELIMON

COLABORATORI PERMANENȚI
Antonio ARONEASA
Corina BISTRICEANU
Răzvan CODRESCU
Pr. Radu ILAȘ
Arhim. Iuvenalie IONAȘCU
Constantin MIHAI
Viorel PATRICHI
Mircea PLATON
Adrian Nicolae PETCU
Marcel RĂDUȚ SELIȘTE
Mircea STĂNESCU
Constantin N. STRĂCHINARU
Nicolae STROESCU-STÎNIȘOARĂ

COMUNICARE & PR
Nicu BUTNARU
tel.: 0723.504.807
nicubutnaru@rostonline.ro

COORDONATOR DISTRIBUȚIE
Ciprian GEANĂ

DTP
Omni Press & Design
art@opd.ro

EDIȚIE INTERNET
Dragoș DORAN

CORESPONDENȚĂ
OP 23, CP 27 – București

TIPAR
Docuprint SRL
tel.: 0234/588.930

DIFUZARE
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.rostonline.org

Politica Bisericii

Ierarhii ortodocşi sînt chemaţi astăzi mai mult ca oricînd să rupă cu „tradiţia" ipocriziei bizantine. Să înceteze a se pretinde neutri din punct de vedere politic, în vreme ce fac înţelegeri pe sub masă cu diverşi oameni politici. Biserica Ortodoxă cuprinde aproape 19 milioane (87%) dintre cetăţenii statului român. Prin urmare, Biserica trebuie să vegheze la cine şi cum conduce ţara. Fără a se implica însă în politica partinică.



Claudiu Târziu

Tabloul izbeşte retina şi chirceşte inima. România de la televizor este o mahala, trasă în tuşe groase şi culori violente, în care toată lumea se încaieră necontenit. Motivul rămîne nedesluşit, în aburul de „Genocid" şi subraţ trîndav, care se ridică din birt.

Dacă îţi muţi privirea de la televizor pe stradă, realitatea este mai nuanţată, dar nu mai puţin gravă.

Estimp, Biserica, îmbrăcată de sărbătoare, moţăie pe bancă, în faţa porţii. În loc s-o deştepte, vacarmul general pare a-i îndulci visele ca un cîntec de leagăn.

În cea mai mare parte a sa, turma este o dată la patru ani electorat, adică masă de manevră, şi în rest populaţie, recte masă inertă. Dar ce fac păstorii? În sarcina lor cade nu numai tămîierea momentelor oficiale, ci şi îngrijirea de viitorul mulţimii.

Mi se va zice: „Dăm Cezarului ce-i al Cezarului". Fals! Recunoaşterea autorităţii statului nu presupune lipsă de acţiune atunci cînd interesul credincioşilor o cere.

Părintele Gheorghe Calciu spunea: „Dacă Biserica stă în afara cetăţii, înseamnă că a dezertat de la datoria ei: nu mai mustră pe conducătorul ticălos, nu mai apără pe cel sărac, nu mai propovăduieşte cuvîntul în societate..."[1].

O altă minte trează, P.S. Ioan Selejean, Episcopul Harghitei şi Covasnei, a atras atenţia că: „Sfîntul Sinod a rînduit ca preoţii să nu facă politică partizană – şi e o hotărîre înţeleaptă –, dar trebuie să ne asumăm responsabilitatea de a ne interesa de cine şi cum este condus poporul"[2].

Cu siguranţă, există mulţi alţi clerici care îşi cunosc cu adevărat menirea de păstori. Numai că ale lor glasuri nu se aud.

În schimb, creştinii au văzut cum prea mulţi preoţi au făcut propagandă în favoarea unor partide, în campaniile electorale trecute, în ciuda interdicţiei dictate de Sfîntul Sinod. Iar în ultimul timp asistă la cum îşi cumpără Gigi Becali sprijinul unor ierarhi.

Şi-acum, gura de oxigen. Semnalul dezmorţirii Bisericii vine de la Cluj, de unde a pornit şi ideea ca preoţii să nu facă politică. În plin scandal politic, şapte Episcopi transilvăneni, reuniţi sub conducerea Părintelui Mitropolit Bartolomeu Anania, au transmis politicienilor un îndemn la luciditate: „Adînc întristaţi, în ultima vreme, de spectacolul pe care ni-l oferă arena noastră politică şi fiindu-ne evident că ultimul lucru la care se gîndesc aleşii noştri, fie de la putere, fie din opoziţie, este tocmai poporul care i-a învestit cu mandatul de a conduce ţara, le adresăm tuturor un călduros apel de a depune toate eforturile întru depăşirea orgoliilor personale, intereselor partinice sau vendetelor acoperite şi de a găsi grabnic soluţii pentru pace şi cooperare în slujba exclusivă a binelui public"[3].

[1] În interviul intitulat „Biserica trebuie să facă politică", ROST nr. 38, aprilie 2006.

[2] În revista „Formula As" nr. 762, 2-9 aprilie 2007.

[3] Din comunicatul de presă emis de Sinodul Mitropoliei Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului la 27 martie a.c.

2% pentru ROST

Dragi prieteni ai revistei ROST, vă rugăm să citiți mesajul de mai jos și să-i dați curs! Nu e o cerere de sponsorizare, *ci un îndemn la a sprijini o organizației culturală, nonprofit, neguvernamentală, bazată pe voluntariat și dedicată binelui public. Cum? Simplu și fără să cheltuiți vreun leu din buzunarul propriu: prin* direcționarea a 2% din impozitul pe venit, *pe care oricum îl plătiți statului, către Asociația „Rost". În fapt, cereți ca o parte din impozitul plătit să fie cheltuit în favoarea unei organizații care face o lucrare ce vă este folositoare.*

După cum știți, principala activitate a Asociației „Rost" este editarea revistei ROST (cultural, politic, religios). Mulți ne-ați scris că vă place această publicație, iar o parte dintre dumneavoastră v-ați arătat atașamentul față de ROST cu diferite prilejuri. Vă mulțumim pentru aceasta. Anul acesta o puteți face din nou.

E bine să știți că editarea revistei ROST este realizată prin efortul *voluntar* al unui grup de preoți, istorici, sociologi, medici, profesori, ziariști, în covîrșitoarea majoritate tineri. *Nimeni nu este plătit.* Singura noastră răsplată este munca bine făcută și bucuria de a vedea că dumneavoastră, cititorii noștri, prețuiți această lucrare. Și e normal să fie așa, căci ROST nu este o afacere din care să cîștige cineva, ci un proiect cultural, menit unei resurecții morale și spirituale a românilor.

Sprijiniți revista ROST, pentru a deveni mai bună, mai consistentă și pentru a rămîne independentă!

Procedura

Pentru a direcționa 2% din impozit către Asociația „Rost" – și implicit către revista ROST – urmați etapele de mai jos.

● Notați datele de identificare ale organizației noastre:

Numele: **Asociația „Rost"**

Codul unic de identificare (codul fiscal): **12495302**

Contul bancar în format IBAN: **RO25BACX0000000107363250**, deschis la HVB Țiriac Bank, Sucursala Orizont – București.

● **Dacă aveți venituri de la un singur angajator** (un loc de muncă și un salariu), completați **Cererea 230,** „Cerere privind destinația sumei reprezentînd pînă la 2% din impozitul anual" pe care o descărcați de pe site-ul asociației noastre (www.rostonline.org) sau de pe site-ul Ministerului Finanțelor. La **Capitolul B** veți trece datele Asociației „Rost" indicate mai sus. La rubrica „Suma" treceți suma reprezentînd 2% din impozitul pe care îl datorați pe venit. Dacă nu știți suma, lăsați rubrica liberă, căci va fi completată de Administrația Financiară.

Cereți firmei/instituției unde sînteți angajați o copie după **formularul 210** „Fișa Fiscală privind impozitul pe veniturile din salarii". Anexați formularul la Cererea 230. Cele două documente se depun registratura Administrației Financiare sau se trimit prin poștă, cu scrisoare recomandată.

● Dacă anul trecut ați avut venituri din mai multe surse, utilizați **Declarația 200**, „Declarație specială privind veniturile realizate" (o veți primi acasă, prin poștă, de la Administrația Financiară sau o puteți descărca de pe site-ul Ministerului Finanțelor ori de pe site-ul www.rostonline.org). La **Capitolul III**, „Destinația sumei reprezentînd 2% din impozitul pe venitul anual datorat", punctul 2, „Sponsorizare entitate nonprofit" completați cu datele Asociației „Rost" indicate mai sus. La rubrica „Suma" puneți echivalentul a 2% din impozitul pe venit datorat sau lăsați liber, căci va completa Administrația Financiară. Documentul se depune la registratura Administrației Financiare sau se trimite prin poștă, cu scrisoare recomandată.

Important! Data pînă la care trebuie să depuneți declarația pe venit este 15 mai 2007.

Pornind de la cartea lui Ioan Ianolide

Palatul Şuţu din Bucureşti a găzduit la 15 martie a.c. o conferinţă avînd ca punct de plecare cartea Întoarcerea la Hristos *a lui Ioan Ianolide (Ed. Christiana, Bucureşti, 2006). Sala a fost arhiplină, majoritatea asistenţei fiind alcătuită din tineri.*
Au vorbit, în ordine: scriitorul ***Răzvan Codrescu*** *(directorul Editurii Christiana), părintele* ***Amfilohie Brânză*** *(duhovnicul Mînăstirii Diaconeşti, unde cartea a fost diortosită) şi jurnalistul* ***Claudiu Târziu*** *(directorul revistei ROST, care a organizat manifestarea).*
Răzvan Codrescu a făcut o incursiune mai largă în istoria recentă a României, arătînd că memorialul lui Ianolide mărturiseşte despre drama unei întregi generaţii. Şi a răspuns la întrebările esenţiale care se pun în legătură cu prigoana pe care au suferit-o studenţii anilor '40. Părintele Amfilohie a insistat asupra dimensiunii duhovniceşti a suferinţei. Iar Claudiu Târziu s-a mărginit la un mesaj privind nevoia scoaterii tinerilor de azi din letargie şi angajarea lor, cu entuziasmul şi forţa specifice vîrstei, în slujba binelui public.
Redăm aici cîteva fragmente relevante, transpuse de pe înregistrarea pe bandă magnetică, din discursurile primilor doi vorbitori. **(Radu Bălaşa)**

Din cuvântul editorului Răzvan Codrescu

Mă bucur că avem ocazia să vorbim despre Ioan Ianolide şi, prin el, despre o întreagă generaţie martirizată în secolul XX, despre care astăzi începem să ştim din ce în ce mai puţine lucruri. Uitarea românească este galopantă. E bine ca măcar din cînd în cînd să folosim astfel de prilejuri pentru a înţelege ce e cu trecutul nostru şi cum s-ar cădea să-l valorificăm. [...]

Cartea lui Ianolide este o provocare extrem de complexă. Este o carte care bate factologia prin meditaţia duhovnicească. Sigur, faptele sînt cutremurătoare, dar sînt pline de fapte cutremurătoare toate cărţile pe care le-au scris, cu mai multă sau mai puţină măiestrie, cei care au trecut prin temniţele comuniste. Marele merit pe care îl are Ioan Ianolide, autorul acestei cărţi, care a ucenicit pe lîngă Valeriu Gafencu şi s-a contaminat de vocaţia esenţialului pe care o avea Gafencu, este aceea că pune în evidenţă latura duhovnicească a experienţei, că încearcă să degajeze din haosul istoric acele cauze – ca să le spunem aşa – *transistorice* a tot ce s-a întîmplat cu noi în acest amarnic secol XX.

N-o să mă apuc eu vorbesc prea amănunţit despre dimensiunea duhovnicească a cărţii, căci o va face părintele Amfilohie. Sînt adevărate pagini de Filocalie. Mi se pare că rezistenţa duhovnicească din temniţă a reprezentat, la nivelul lumii penitenciare, ceea ce a reprezentat dincoace, în libertate, mişcarea Rugului Aprins. Mişcarea de la Antim a avut două dimensiuni majore: o dimensiune cultural-spirituală, aş zice, şi o dimensiune pur duhovnicească, mergînd pînă la practica rugăciunii lui Iisus. Să ştiţi însă că nu întotdeauna oamenii care au trecut pe la Rugul Aprins întruneau aceste două dimensiuni. Erau unii mai înclinaţi spre una, alţii mai înclinaţi spre cealaltă. Cu acest fenomen din închisoare, născut în jurul lui Gafencu, lucrurile erau mai simple. Acolo nu exista dimensiunea culturală, pentru că nu erau nici condiţiile necesare şi nici nevoia; ce să faci cu cultura cînd moartea e pe tine?! Şi, în general, acesta este marele cusur al acestor superbe realizări ale geniului omenesc care sînt cultura şi civilizaţia: în faţa morţii ele n-au răspuns, tac. Prin urmare,



acolo, prin forța împrejurărilor, lucrurile s-au răsfrînt asupra esențialului, asupra problemelor de viață și de moarte. A fost un fenomen spiritual complex și extrem de profund, așa cum se vădește și din paginile acestei cărți. [...]

Dar despre aceste lucruri cred că e mai indicat să vă vorbească părintele Amfilohie. Știți bine că această minunată carte s-a copt la Mînăstirea Diaconești, unde măicuțele au diortosit-o cu o răbdare extraordinară, într-un fel împlinind ceea ce-și nota Ioan Ianolide pe marginea unui manuscris: „Cei mai îndreptățiți să se rostească asupra acestei lucrări sînt călugării“.

Eu nu sînt decît un intelectual credincios, fără vocație mistică și ascetică. Sînt ca și profesorul acela de teologie, laic, pe care îl cheamă un înalt ierarh să-l consulte asupra stării duhovnicești a unei mînăstiri. Și zice profesorul: „Înalt Prea Sfinția Voastră, sînt prea gras ca să mă pronunț“. Vedeți, de aceea există mînăstiri, ca să nu fim toți „grași“ și să aibă cine să se pronunțe...

Întorcîndu-ne la Ianolide și la cartea lui, ar trebui să conștientizăm cîteva puncte importante. În primul rînd: cine au fost acești tineri puși în situații extreme? În al doilea rînd: de ce au fost ei prigoniți? Care au fost cauzele reale dincolo de cauzele invocate în mod curent? Trei: cine i-a prigonit? – lucru foarte important și plin de consecințe. Apoi: care au fost rezultatele acestei prigoane, la nivel individual și la nivel colectiv? Și, în fine: cum se reflectă toate aceste lucruri astăzi în conștiința noastră, pe care îndrăznesc s-o numesc epigonică? [...]

Se ridică niște semne de întrebare, în special pentru tînărul de astăzi, care este mai puțin informat asupra respectivei perioade istorice, asupra tensiunilor și mizelor ei. Un lucru care îl nelămurește este că majoritatea covîrșitoare a acelor tineri din închisori au fost puși în legătură cu Mișcarea Legionară. N-au fost neapărat legionari propriu-ziși, dar au fost membri ai Frățiilor de Cruce, acea organizație de educație pentru elevii de liceu, care funcționa pe lîngă Mișcarea Legionară. După părerea mea, istoricește vorbind, acesta este aspectul cel mai durabil care a rămas de pe urma Mișcării Legionare. Frățiile de Cruce au fost un fenomen cu consecințe mult mai adînci, în plan uman, decît fenomenul politic în sine. În Frățiile de Cruce s-a întruchipat mult mai mult ideea inițială a lui

Codreanu, de a face mai degrabă *o şcoală spirituală* decît o formaţiune politică.

Generaţia mea a avut şansa (pe care o mai are încă şi generaţia dvs.) că sînt destui supravieţuitori dintre cei care au trecut prin această şcoală de educaţie legionară. În care nu intra, ca la „Junimea“ literară, cine vrea, ca să rămînă cine poate, ci intra numai cine merita din capul locului; deci selecţia era drastică – făceau parte din FDC persoanele cele mai înzestrate şi cele mai serioase. Supravieţuitorii mărturisesc pînă astăzi că aceşti cîţiva ani de educaţie naţională, civică şi morală le-au schimbat viaţa şi modul de a gîndi. I-au structurat ca oameni. Să ştiţi că multe dintre episoadele uluitoare din închisori se explică şi prin acest tip de educaţie. Oamenii aceştia, asupra cărora s-a exercitat mai tîrziu o presiune diabolică, nu erau oameni inconsistenţi, nepregătiţi sufleteşte, cum, din păcate, sînt mulţi dintre tinerii zilelor noastre: trecuseră prin situaţii extreme, îşi puseseră problemele majore, fuseseră educaţi în spiritul luptei treze în numele unui ideal care îi transcede – ideal care, pînă la urmă, capătă numele lui Hristos. [...]

Comuniştii au fost bestiali, dar nu proşti. Şi-au dat seama că vor avea cel mai mult de furcă, în impunerea noului regim, nu cu oamenii învechiţi în păcate, cu care se poate negocia şi pe care-i poţi cumpăra, ci cu aceşti tineri puri şi entuziaşti, pregătiţi deja pentru rezistenţă şi chiar căliţi în luptele anilor anteriori, şi pe care trebuiau să-i îngenuncheze. Marea problemă era că puterea acestor tineri venea nu dintr-un principiu omenesc, ci dintr-un principiu divin. Ei toţi erau mărturisitori ai unei credinţe şi gata să moară în numele acelei credinţe. Prin urmare, asupra lor a venit lovitura cea mai cumplită.

De ce-au fost prigoniţi? Unii zic: pentru că au fost legionari. Alţii: pentru că, în general, au fost reprezentanţi ai sistemului politic capitalist, pe care noul regim voia să-l desfiinţeze... Se pot cataloga fel de fel de alte cauze omeneşti. Adevărata cauză o degajează însă în scrierile lor majoritatea oamenilor care au făcut această experienţă. Părintele Calciu dă acest răspuns, care trebuie reţinut, căci era al unui om care ştia ce vorbeşte: „Agresiunea răului asupra noastră a fost atît de mare pentru că şi binele pe care îl reprezentam noi era foarte mare“. La Piteşti, înainte să înceapă diabolicul experiment al reeducării, era o adevărată şcoală a rugăciunii permanente. Această desăvîrşire interioară, care nu era a unui om, ci a unui grup uman care acţiona unitar şi coerent, a atras, a excitat, dacă vreţi, toate aceste forţe ale răului. De fapt, acesta este un principiu creştinesc elementar: acolo unde se înmulţeşte binele, devine şi răul mai agresiv; acolo unde răul se face de la sine, dracul nici nu-şi mai bate capul, şomează; îi faci tu ale lui, fără să te mai provoace.

Prin urmare, aceasta este *cauza mistico-metafizică* a persecuţiei lor. Tinerii aceştia au vrut să fie foarte mult, şi-au propus foarte mult, au tins foarte sus şi atunci răul s-a îndîrjit împotriva lor. A fost o luptă de care pe care. O luptă cu accente cumplite; parte dintre ele sînt cuprinse şi în paginile cărţii lui Ianolide. Este probabil cea mai complexă şi mai radicală experienţă pe care umanitatea a făcut-o de-a lungul secolului XX...

Din cuvântul părintelui Amfilohie Brânză

... Dumnezeu a vrut să arate biruinţa prin ei. Şi a reuşit asta. Ei au crezut pînă la capăt în jertfa răscumpărătoare a lui Hristos. Iar noi credem la fel, în jertfa Mîntuitorului şi în jertfa lor, care va rodi într-o bună zi.

Hristos a dus crucea tuturor oamenilor de la începutul şi pînă la sfîrşitul veacurilor. Şi nouă ne cere să ne ducem doar crucea proprie. A fost însă o generaţie de martiri şi de mucenici, care s-au înfipt şi în crucea neamului. [...]

Toţi aceştia rămîn însă cu noi, chiar dacă au plecat la Domnul. Le simţim lipsa fizică, dar şi prezenţa în duh.

Jertfa lor a fost necesară pentru neam. Şi au cerut să fie primită de Domnul, iar Domnul le-a primit-o. Acesta a fost *rostul* lor. Au început prin a face ce li se părea omeneşte posibil, dar şi-au dat seama că Dumnezeu le cere mai mult şi şi-au asumat martirajul. Prin unul dintre aceştia s-au mîntuit mii. Biserica şi neamul au fost ţinute în viaţă prin sîngele lor. [...]

Acum, Hristos ne cheamă din nou pe noi, pentru a birui asupra diavolului. Sîntem datori să mergem pe calea lui Hristos, indiferent de ameninţări, umilinţe şi nevoi. Sîntem vii numai în Hristos...

Fapte, vorbe, gînduri

Pr. Iustin despre salvarea românilor

Într-un interviu acordat revistei „Formula As" (nr. 760, citiți pe internet la www.formula-as.ro), Părintele Iustin Pârvu, starețul Mănăstirii „Petru Vodă" din Neamț, trasează limpede soluția pentru salvarea neamului românesc, în contextul unei secularizări galopante, a unei globalizări nivelatoare şi a unei înstrăinări criminale a oamenilor. Să luăm aminte! „Ar trebui sădite în sufletul tineretului modestia, prețuirea adevăratelor valori, respectarea unei ierarhii a valorilor, iubirea pentru părinți, dorul după un rost mai înalt decât satisfacerea propriului pântec. Într-un cuvânt, românul trebuie întors la Hristos. Biserica, şcoala şi familia să făurească o nouă ierarhie. Biserica ar trebui să dea tonul. Aici e nevoie de o adevărată elită, care să formeze generații de români creştini. (...) Salvarea ar putea veni de la şcolile particulare. (...) Pentru că va trebui ca oameni cu dare de mână şi intelectuali creştini să se adune şi să fondeze şcoli laice, dar în care să se dea o educație în spirit creştin. (...) Dacă nu ne vom aşeza genunchii la pocăință, dragii mei, nu vom reuşi nimic. Dacă ne vom ruga însă cu râvnă, dacă ne vom osteni în rugăciune, Dumnezeu va face ca totul să fie posibil. Şi toate aceste încercări, globalizare, ecumenism şi cine ştie care altele, toate vor fi spulberare de forța rugăciunii."

„Botniță" creştin-comunistă pentru presă

Marele „unionist" Iurie Roşca, liderul creştin-democraților de la Chişinău, continuă seria compromisurilor cu comuniştii lui Voronin, începută cu vînzarea fraților pentru un post de vicepreşedinte al Parlamentului. Recent, alături de deputatul comunist Victor Stepaniuc, Roşca a inițiat un document pentru suspendarea transmisiunilor în direct a şedințelor Legislativului. Experiența ne spune că, atunci cînd vrei să ții presa deoparte, ai ceva de ascuns. Iar cînd „creştin-democrații" şi comuniştii – care vitupereazǎ împotriva României – fac front comun contra presei, miroase a politică în dauna românilor din Basarabia.

Un dictator iubit de popor

Antonio de Oliveira Salazar, conducător al Portugaliei între anii 1932 şi 1968, a fost desemnat cel mai mare portughez, într-un concurs la televiziunea publică, organizat după un format BBC. Acelaşi fel de concurs care l-a pus pe primul loc între marii români pe Ştefan Cel Mare şi Sfînt. Salazar e considerat de „corect-politicii" de azi dictator fascist, care a dăunat evoluției Portugaliei. Nu ştim despre ce evoluție e vorba. Dar ştim ce s-a întîmplat sub conducerea lui Salazar: Portugalia a fost ferită de distrugerile celui de-al doilea război mondial, pentru că şi-a păstrat neutralitatea. În timpul războiului, economia portugheză a crescut foarte mult, mai ales din industrie şi comerț. Societatea portugheză a fost reîncreştinată, Bisericii Romano-Catolice acordîndu-i-se statutul de principal partener al statului. *Noul Stat* al lui Salazar a devenit membru fondator al NATO şi al Zonei Europei Liberului Schimb, şi a beneficiat de Planul Marshall. Rea dictatură, ce să zicem... Salazar este contestat, dar nu de milioanele de portughezi care au trăit în timpul regimului său, aşa cum se vehiculează în presă, ci de către comunişti, pe care i-a pus la respect. Fără Salazar în Portugalia şi Franco în Spania, cele două țări ar fi intrat în lagărul socialist înaintea României. Iar consecințele ni le putem imagina lesne acum.



Poveşti cu homosexuali pentru elevii britanici

Români, priviți la țările „avansate" pentru a şti ce ne aşteaptă! În programa şcolară pentru ciclul primar din Marea Britanie au fost introduse o

serie de poveşti cu personaje homosexuale, în ideea că oamenii trebuie învăţaţi din fragedă pruncie că a fi *gay* e normal. Proiectul este sprijinit de sindicatele profesorilor şi a costat 600.000 de lire sterline din bani publici. Una dintre poveşti este despre un prinţ care respinge dragostea a trei prinţese frumoase înainte de a se îndrăgosti de un bărbat. O alta, despre o „fetiţă spaţială“, care are două mame. O alta, despre un pui de pinguin care are doi taţi. Curată îndobitocire a omului.

„Antisemitism“ catolic

Conducerea Consiliului Arhiepiscopilor din Germania a vizitat, recent, pentru prima oară, locurile sfinte ale creştinătăţii, din Israel şi teritoriile palestiniene. Cei 27 de ierarhi catolici au vizitat şi Muzeul Holocaustului-Iad Vashem de la Ierusalim. Apoi, pentru comparaţie – am zice –, au mers la Ramallah, unde au văzut cum sînt trataţi palestinienii de către evrei. Cîţiva dintre înalţii clerici au asemănat prigoana israeliană asupra palestinienilor cu aceea hitleristă asupra evreilor. Cardinalul Meissner a afirmat în faţa presei că: „Aşa ceva se face cîinilor, nu oamenilor“. Iar Arhiepiscopul Gregor Maria Hanke s-a arătat oripilat: „Dimineaţa am văzut la Iad Vashem fotografii îngrozitoare din ghetto-ul din Varşovia, iar seara am văzut ghetto-ul din Ramallah. E insuportabil!“. Replica autorităţilor israeliene, previzibilă: s-au declarat „profund şocate de acest atac antisemit al capilor Bisericii Catolice din Germania“. Rolul victimei nu e verosimil defel în acest caz. În plus, ca să fie „antisemiţi“ pe deplin, catolicii ar fi trebuit să-i critice şi pe palestinieni – semiţi şi ei.

Vrem unirea

Conferinţa „Basarabia acum. Situaţia relaţiilor româno-române la 89 de ani de la Actul Unirii“, organizată, la 27 martie, de Asociaţia Civic Media şi Seniorii Ligii Studenţilor, la Universitatea Bucureşti, s-a încheiat printr-o rezoluţie adresată Preşedintelui şi Parlamentului României şi semnată de cele 150 de persoane prezente. În rezoluţie se solicită: elaborarea de urgenţă a unei strategii naţionale pentru răsăritul românesc; adoptarea iniţiativei legislative pentru simplificarea recunoaşterii cetăţeniei române celor deposedaţi abuziv de acest drept natural (formulată de avocatul Antonie Popescu); acordarea tuturor onorurilor celor trei deţinuţi politic din Transnistria, Alexandru Lesco, Andrei Ivanţoc şi Tudor Petrov Popa, la eliberarea lor, în iunie anul acesta.

Aniversare tristă

Împlinirea a 89 de ani de la Marea Unire, la 27 martie, a fost aniversată trist. În România, doar vreo două ong-uri s-au ostenit să marcheze evenimentul. Autorităţile au fost indiferente. O fi şi din cauza scandalului pe care îl face Voronin cu privire la presupusa „expansiune“ a României spre est. Forul Democrat al Românilor din Moldova a organizat o manifestare specială la Chişinău, prin care i-au omagiat pe membrii Sfatului Ţării de acum 89 de ani, care au votat unirea cu ţara-mamă. Cînd văd sfîşierea dintre români, credem că omagiaţii se întorc în mormînt. În fapt, această aniversare ar trebui suspendată pînă la re-unirea românilor.

Editorial

(urmare din pag. 3)

Mai jos, subtil, dar ferm, un avertisment pentru Gigi Becali şi alţi politicieni care ar pofti să cîştige voturi prin specularea sentimentului religios al românilor. Sinodul mitropolitan al Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului afirmă că nu e moral ca simbolurile religioase să fie folosite în scopuri politice şi că nu va permite construirea de „biserici electorale“ pe teritoriul său. Cu doar cîteva zile înainte, Becali anunţase că va cheltui milioane de euro pentru a clădi în toate judeţele lăcaşuri de cult, în scop electoral. Din păcate, atitudinea Mitropoliei Clujului nu a fost împărtăşită şi de celelalte eparhii. Tăcerea celorlalţi sinodali se poate traduce în multe feluri, de la prudenţă faţă de cercurile politice, pînă la antipatie faţă de ÎPS Bartolomeu. Totuşi, s-ar cuveni ca într-o criză majoră, aşa cum este cea traversată de România acum, cînd politicienii se dovedesc iresponsabili, Sinodul să dea dovadă de responsabilitate.

O altă relație stat-culte

După aproape două decenii, la 13 decembrie 2006, cu 222 de voturi pentru, un vot împotrivă şi o singură abținere, a fost votată de către Camera Deputaților a Parlamentului României Legea privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor *(nr. 489/ 2006). Parte a legislației organice, noua Lege a cultelor (o numim cu titlul ei scurt, de lucru) vine să înlocuiască definit şi complet baza legală din timpul comunismului, ale cărei prevederi au fost după 1990 doar parțial suspendate.*

Radu Preda

Pentru cineva care a urmărit cu atenție, din interior, tot acest proces legislativ, Legea cultelor poate servi drept ideal exemplu pentru întreaga serie de transformări, nesiguranțe, gafe, tentative curajoase şi compromisuri pe care România post-comunistă le-a experimentat în confruntarea pe mai multe fronturi dintre propriul ei trecut şi un viitor perceput contradictoriu[1].

Aşa cum s-a putut vedea din reacțiile unora şi altora, noul text legislativ nu are doar susținători. Evident, nimeni nu poate spune că este o lege perfectă, că mulțumeşte pe toți cu egală intensitate. Pe de altă parte, în ciuda criticilor, nu se poate contesta faptul că Legea cultelor în actuala ei formulă este un câştig în materie, un enorm pas înainte. Legat de acuzele aduse Legii, trebuie spus că deja de la primele consultări s-a precizat ceea ce mai târziu avea să devină specificul întregului efort legislativ. Astfel, în jurul paragrafelor, s-a dus o adevărată luptă între modelul european în domeniul libertății religioase şi cel american.

Prin model european înțelegem, în cazul nostru, practica unor țări ale Uniunii Europene precum Germania care, altminteri decât în Franța, unde separarea sferei religioase de cea publică este radicală, sau în Anglia, unde sfera religioasă este integrată complet celei politice, pleacă de la utilitatea cooperării distincte între Biserici şi autoritățile publice în folosul binelui comun. Practica germană – numită de literatura de specialitate *„die hinkende Trennung"* (separarea şchioapă) – are la bază o lectură pozitivă a principiului separării Bisericii de stat şi oferă o cheie de interpretare a libertății religioase în termenii responsabilității față de comunitatea civilă. Concret, potrivit acestei practici juridice, dimensiunea religioasă devine parte a celei publice mai largi (*„Koerperschaft des oeffentlichen Rechts"*)

[1] Vezi Radu PREDA, *Biserica în Stat. O invitație la dezbatere*, Editura Scripta, Bucureşti, 1999; acelaşi, „Le statut juridique des Églises en Transylvanie dans la perspective de la nouvelle loi générale des cultes", în: Babeş-Bolyai University/Pázmány Péter Catholic University, *Theological Doctrines on the ideal Church-State Relation/Doctrinele teologice privind o relație ideală dintre stat şi Biserică*, Cluj University Press, Cluj-Napoca, 2000, pp. 67-95; acelaşi, „O perspectivă ortodoxă asupra relației Biserică-stat. 9 teze", în: Ioan-Vasile LEB, Radu PREDA (ed.), *Cultele şi statul în România. Colocviul internațional desfăşurat la Cluj-Napoca în zilele de 10-11 mai 2002, Acta*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2003, pp. 65-77; varianta în limba franceză – „Une perspective orthodoxe concernant les relations église-état en Roumanie: Neuf thčses" – a fost publicată în revista „L'année canonique", Paris, Tome XLV, no. 45, 2003, pp. 43-54; acelaşi, „Laicismul sau politica religioasă de stat. 5 teze şi câteva considerații pe marginea proiectului Legii Cultelor/Laicism or Religious State Politics. 5 Thesis and some Considerations regarding the Draft of the Law of Cults", în: Adrian LEMENI, Florin FRUNZĂ, Viorel DIMA (coord.), *Libertatea religioasă în context românesc şi european. Simpozion internațional, Bucureşti, 12-13 septembrie 2005, Acta,* Editura Bizantină, Bucureşti, 2005, pp. 163-191; acelaşi, „Libertatea religioasă şi duşmanii ei. I-III", în: „Adevărul literar şi artistic", I – 854 (17 ianuarie 2007) 7, II – 855 (24 ianuarie 2007) 7, III – 856 (31 ianuarie 2007); acelaşi, „Das Religionsgesetz in Rumaenien nach dem Fall des Kommunismus. Die Frage des Modells", în: Eva Maria SYNEK, Radu PREDA (coord.), *Recht und Religion in Mittel- und Osteuropa. Band IV – Rumaenien*, Reihe herausgegeben von Richard Potz, Brigitte Schinkele, Eva Maria Synek, Karl Schwarz, WUV/Universitaetsverlag, Wien, 2007 (în curs de apariție).

cu condiția să respecte legile statului de drept, să se valideze în timp şi să aibă o anumită consistență numerică. Îndeplinirea acestor condiții atrage după sine sprijinul subsidiar al statului în proiectele cu implicații sociale ale comunității religioase, scutiri de impozit sau accesul în spații publice pentru îndeplinirea misiunii pastorale (în şcoli, spitale, garnizoane sau penitenciare). Neîndeplinirea acestor condiții nu atrage însă îngrădirea drepturilor fundamendale individuale. Adică: dacă statul nu ajută direct, nu înseamnă că acelaşi stat persecută indirect.

Modelul american pleacă tocmai de la acest punct şi contestă statului dreptul de a recunoaşte unele comunități religioase ca fiind altfel decât restul spectrului denominațional. În această logică a lipsei de preferință calitativă din partea statului, bazată totuşi pe criterii obiective cum ar fi numărul de membri şi vechimea istorică, între un cult religios şi o asociație religioasă, sau declarată ca atare, nu există nici o diferență cuantificabilă juridic. Aşa se face că permanentul reproş adus de către confesiunile de inspirație americană tuturor proiectelor de până acum şi inclusiv actualei Legi a cultelor este faptul că legiuitorul român insistă să facă distincția între culte religioase recunoscute şi asociații religioase. La aceasta se adaugă evidenta mutare de accent în ceea ce priveşte exegeza dreptului la libertatea religioasă de pe comunitate pe individ, fapt care explică mai departe insistența *lobby*-ului american în domeniu pe recunoaşterea dimensiunii individuale în noua Lege a cultelor. Or, dimensiunea individuală, personală, este garantată deja de prevederile constituționale, în timp ce Legea cultelor are în vedere forma *organizată*, comunitară a unui drept fundamental al omului.

Fără a intra în alte detalii tehnice, reținem faptul că această confruntare între două paradigme juridice are la bază şi o motivație politică, ceea ce la rândul său face inteligibil interesul continuu pentru Legea cultelor arătat de către Departamentul de Stat al SUA şi tradus, printre altele, în raportul anual privind încălcările libertății religioase pe glob. România a figurat în acest raport ani la rândul ca exemplu de nerespectare a libertății religioase, cazul martorilor lui Jehova (care au reuşit performanța să îşi schimbe încadrarea juridică din asociație în cult în condițiile absenței



cadrului legal) sau tocmai proiectele Legii cultelor fiind date drept dovezi în acest sens. Expertizele juridice independente, observațiile Comisiei de la Veneția, dezbaterile în cadrul conferințelor de specialitate şi practica jurisprudenței de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului – toate acestea arată că noua Lege a cultelor nu încalcă dreptul nimănui şi, fără să fie poate cea mai bună, este oricum mai bună decât legi similare din alte țări ale UE, de pildă din Austria (vezi în acest sens precizările punctuale cuprinse în Comunicatul INTER publicat în ROST nr. 47-48, ian. – febr. 2007).

Pentru respingerea proiectelor de până acum a Legii cultelor şi pentru punerea sub semnul întrebării a actualului text au fost invocate pe rând două motive: prezența formulei de „Biserică națională“ şi, recent, deja celebrul articol 13 privind interzicerea jignirii sub orice formă a sentimentelor religioase. În ceea ce priveşte „Biserica națională“, titlul acesta a fost confundat sistematic, din neştiință sau rea credință, cu „Biserica de stat“. Menționarea statutului de „Biserică națională“ în Legea cultelor a fost justificată de către Biserica noastră majoritară cu argumente cultural-identitare. Cum însă din această precizare nu decurg drepturi specifice, s-a ajuns treptat la concluzia inteligentă că nu este cazul să insistăm pe o formulă care nu aduce nici un privilegiu, ci doar



oferă pretextul ideal de a acuza Biserica Ortodoxă din România de expansionism şi discriminare în raport cu celelalte culte.

Cât priveşte articolul 13, acesta a fost formulat prin preluarea unui amendament propus de cultul musulman în contextul scandalului caricaturilor. Din punct de vedere al tehnicii legislative, Legea interzice lezarea sentimentelor religioase dar nu formulează şi sancţiuni. Altfel spus, legiuitorul român atrage atenţia că gesturile susceptibile să lezeze sentimentele religioase nu sunt de dorit, dar nu ameninţă cu măsuri punitive în caz de nerespectare. Ar fi fost şi inutil, de vreme ce precizări în acest sens sunt cuprinse în Codul Penal. Reacţiile presei şi a unei părţi din societatea civilă la articolul 13 au fost disproporţionate şi, la limită, groteşti. A fost agitată ideea „intoleranţei religioase“ faţă de cultura liberă şi anticipată interdicţia inchizitorială a unor opere literare sau de film cu conţinut anti-religios. La toate acestea se poate răspunde succint amintind faptul că, după trei secole de la Revoluţia franceză şi după jumătate de secol de propagandă ateistă, este mai mult decât legitim să indicăm existenţa unor limite de bun simţ faţă de fenomene şi curente care îşi propun sistematic decredibilizarea mesajului religios.

În toiul falsului scandal mediatic pe marginea noii Legi a cultelor a fost ratată voit scoaterea în evidenţă a părţii pozitive a textului. Or, noutatea prin excelenţă a Legii cultelor rezidă în reformularea complet înnoită, juridic şi mental, a raporturilor dintre stat şi cultele religioase. Articolul 7 (1) precizează: „Statul român recunoaşte cultelor rolul spiritual, educaţional, social-caritabil şi de parteneriat social, precum şi statutul lor de factori ai păcii sociale.“ Mai departe, articolul 10 (7) adaugă un plus de concreteţe: „Statul sprijină activitatea cultelor recunoscute şi în calitate de furnizori de servicii sociale“.

Practic, statul nu îşi mai defineşte raporturile în termenii controlului. Prin parteneriat social, statul român post-comunist face un pas semnificativ către recuperarea civismului ca atribut complementar exerciţiului politic. Cultele religioase sunt partenere sociale şi părţi ale societăţii civile în acelaşi timp. În această calitate, toate cultele au posibilitatea unei cooperări largi cu instituţiile publice şi să se bucure de sprijinul subsidiar al statului. Acesta din urmă nu îşi deleagă propriile obligaţii, ci constată că, prin parteneriatul cu dimensiunea religioasă a societăţii, este în situaţia de a îşi îndeplini mai coerent şi efectiv atribuţiile. Cum suntem încă departe de a fi un stat social după modelul european cunoscut, ancorarea în textul Legii cultelor a principiului parteneriatului subsidiar este similar unei adevărate cezuri în gândirea juridică a tânărului stat român de drept. Evident, rămâne ca înnoirea juridică să se traducă în acţiunea politică. Oricum, premisele sunt acum date. La fel de evident este însă şi faptul că depinde într'o foarte mare măsură de cultele religioase însele cum vor fi exploatate constructiv şansele acestui parteneriat, dacă va fi luat în serios şi dacă vom reuşi, la două decenii de la căderea comunismului, să dăm României creştine atât de necesara dimensiune socială a dreptăţii, compasiunii şi solidarităţii.

Gândirea socială a Bisericii – reinventarea unei realități

Marcel Răduț Seliște

Teologul ortodox Olivier Clement mărturisea că în societatea contemporană secularizată, credința creștină poate fi purtătoare de viață „promovând gratuitul, neasimilabilul, situându-se la nivelul legitimităților ultime și manifestând o anume vizibilitate, discretă". Regăsim în aceste cuvinte modelul treimic, Sfânta Treime, Dumnezeul Cel Unu în Ființă care se descoperă lumii în Trei Persoane: Tatăl Care oferă gratuit viața și măreția a tot ceea ce înseamnă Universul de *aici* și *de dincolo*, gest izvorât dintr-o iubire neasimilabilă logicii umane, mai presus de orice înțelegere și totuși fondatoare de civilizație și izvor de veșnicie pentru oameni, Fiul Care prin întruparea Sa, lucrarea Sa în lume, Sfintele Sale Patimi pe Cruce și Învierea Sa din morți oferă legitimitate gândului altfel nebun că omul este chemat la îndumnezeire, la a deveni chip și asemănare de Dumnezeu și Duhul Cel Care discret, în taină este Domnul de viață făcătorul și a Cărui lucrare deși nevăzută, este totuși vizibilă în minunăția întregii Creații.

Gândire și trăire

Secolul XXI debutează pentru Biserica noastră cu o răscruce a unor drumuri care aparent ne propun același țel – redescoperirea gândirii sociale a Biserici. S-a gândit mult și s-a scris mult despre acest subiect, însă, mă întreb: s-a trăit profund această promisiune de regenerare a gândirii Bisericii, acest demers grăbit spre ceea ce pare a fi un fel de „El Dorado" al gândirii teologice contemporane, au fost coborâte în inimă gândurile noastre despre a reașeza într-un fel de simbioză Împărăția Cerurilor cu împărăția oamenilor? Suntem la răscruce precum un pelerin nechibzuit surprins de apusul soarelui pe cărările unui codru întunecat, moment în care copacii sunt zugrăviți în culoarea roșie a sfârșitului de zi și fiecare în parte amăgește că el ar fi indicatorul cel bun spre ieșirea din pădure, spre liman...

Necesitatea vindecării, a intervenției imediate întru exorcizarea unei civilizații care și-a uitat originile și nu-și mai află viitorul nu poate fi tăgăduită. Întunericul care cuprinde sufletele semenilor noștri are chipul mincinos al unei pseudolumini, răul nu mai este Răul cu „R" mare, este fie doar un drept al omului de a fi oricum, chiar și anti-esență, anti-uman, fie o interdicție ce tinde să devină scop în sine, sfârșind prin a se auto-devora – este interzis a interzice... Această nebunie a amestecului de valori și non-valori provocă drame ai căror actori ajung la a susține că drama lor este de fapt normalitatea, că răul nu există, ci este doar o alternativă de viețuire/supraviețuire



pe care cei „conservatori“, „tradiţionalişti“, „antidemocraţi“ nu o acceptă. Răul prinde să ia chip de lumină... Este acest rău un rău al sistemului, al societăţii, generat într-un fel supra-personal de această societate sau mai curând, răul a devenit propriu fiinţelor umane care, libere fiind, au ales calea răului construind în cele din urmă şi o societate purtătoare de rău? Poate că aceasta este răscrucea.

Milostenie din program, nu din dragoste

Biserica sau, mai exact, administraţia bisericească este tentată să aleagă drept răspuns construirea de modele de intervenţie şi relaţionare cu societatea sau cu diferitele componente ale acesteia. Înainte de toate, este mai eficient aşa, iar din perspectivă teologică este chiar mai simplu. În numele poruncii „Iubeşte-ţi aproapele!“ se fac eforturi uriaşe pentru a se crea şi extinde sistemul de asistenţă socială al Bisericii – nefericită înlocuire a filantropiei creştine cu incompleta şi necreştineasca noţiune de asistare socială. Am revendicat şi recuperat clădirile pe care Biserica le-a pierdut în vremea comunismului, am ridicat azile, cantine, centre de zi, avem o reţea naţională de birouri de asistenţă socială în centrele eparhiale, numărul persoanelor asistate de sistemul bisericesc este de sute de mii şi acest număr creşte în fiecare an. Totuşi, iubirea de semeni şi de Dumnezeu nu creşte, ci rămâne parcă rătăcită printre sacii cu pachete de alimente, casele construite pentru sinistraţi şi cifrele statistice care împăunează rapoartele anuale de activitate. Un duh oarecum protestant glorifică fapta şi aduce la tăcere cuvântul. Se uită tragic faptul că Iisus Hristos a vindecat propovăduind şi a propovăduit vindecând...

Sistemul de învăţământ teologic este mai dezvoltat ca niciodată pe pământurile româneşti. Avem zeci de seminarii teologice, de facultăţi de teologie, mii de profesori de teologie în învăţământul pre-universitar şi universitar, sute de doctoranzi şi doctori în teologie. Totuşi, *teologhisirea* nu este o prezenţă vie şi constantă în viaţa cetăţii, cuvântul despre Dumnezeu pare a fi mai mult un doct discurs academic, pretext pentru o efemeră carieră de scriitor de cărţi, decât izvor de viaţă veşnică şi mântuire de suflete. Administraţia bisericească luptă să salveze acest sistem nu numai de la restrângerea pe care, pe drept sau pe nedrept, i-o solicită puterea laică, ci mai ales să-l salveze de el însuşi. Un sistem supra-dimensionat, „fabrici“ de teologi care şi-au pierdut duhul urmării poruncii „mergeţi şi învăţaţi toate popoarele“...

Se spune că există o cultură ortodoxă sau măcar un filon creştin-ortodox în cultura


Foto: Tudor Daneş

românească. Editurile eparhiilor, dar şi edituri laice tipăresc, în milioane de exemplare, lucrările unor venerabili şi născuţi în Cer gânditori creştini români, în fiecare an se lansează dezbateri, se ţin conferinţe, se propun teme pentru simpozioane de cultură ortodoxă, însă chipul culturii noastre ortodoxe rămâne încă întors spre venerarea unui trecut glorios. Aceasta pentru că omul ortodox de carte şi de cultură este încă o raritate şi, de obicei, el poartă marca veritabilului doar dacă este deopotrivă şi călugăr, preot, duhovnic sau un purtător în suferinţă şi iubire al Crucii lui Hristos. Altfel, asistăm la schimonoseala sincretistă a unor auto-proclamaţi oameni de cultură ortodocşi, pentru care vieţuirea în Biserică este mai mult turismul religios pe la vreo mânăstire de protocol ca prilej de savante discuţii la ceas de masă îmbelşugată şi gustos stropită cu vin bisericesc, decât participarea smerită la Sfânta Liturghie în bisericuţa anonimă de cartier. Deşi, oficial, cultura se afişează alături de cultul nostru ortodox, totuşi realitatea efectelor unei sărace vieţi de cultură ortodoxă se poate descrie ca o tristă scoatere a cuvântului „cult" din cuvântul „cultură", ceea ce rămâne fiind un fel de indispoziţie, de iritare pe care intelectualul rasat o simte în preajma unui smerit călugăr din pustie care insistă să răspundă ispitelor prin rugăciune şi iertare, nu prin construcţii intelectualiste pretenţioase.

Relaţia Bisericii cu Statul

În încercarea de a oferi modele, administraţia bisericească îşi canalizează de ceva vreme mare parte a energiei către o mult discutată reaşezare a relaţiilor cu statul, demersul fiind important cel puţin din perspectiva ineditului şi pericolului unei situaţii nemaiîntâlnite pentru Biserica noastră, anume separarea *totală* între Stat şi Biserică. Felurite temeri, după cum felurite sunt şi sufletele celor care formează Biserica, au tulburat mersul de ceasornic molcom de până acum al administraţiei bisericeşti: vom pierde sprijinul financiar, vor fi intruziuni tiranice în viaţa bisericească, vom fi marginalizaţi etc. S-au găsit şi răspunsuri utilizându-se superficial porunca „daţi Cezarului ceea ce este al Cezarului", iar odată liniştite apele prin aplicarea noii Legi a cultelor într-o manieră prietenoasă faţă de Biserica Ortodoxă, statul sau, mai bine zis, politicul rămâne o parte din societatea românească despre care administraţia bisericească vorbeşte, dar faţă de care nu se încumetă să reacţioneze până la ultimele consecinţe. Aderarea României la Uniunea Europeană a complicat această relaţie, astfel că mărturisirea loialităţii Bisericii faţă de statul şi poporul român din perspectiva caracterului de Biserică naţională, aşa cum ne obişnuisem de la 1918 şi până mai acum câţiva ani, rămâne pe de o parte, doar o valoare regională fără prea mare importanţă pentru supra-statul unional, căci nu oferă nimic folositor demersului de clonare a „naţiunii europene", iar pe de altă parte nu ajută la redescoperirea dimensiunii universale a creştinismului ortodox de către popoarele rătăcite ale Occidentului european. Însă, şi aici asistăm la o îngheţare într-un model de aşa-zisă convieţuire paşnică dintre stat şi Biserică, în ciuda evidenţei că statul român este acum o parte componentă a unui supra-stat care dictează o politică de o neutralitate neprietenoasă faţă de Biserică, politică întemeiată pe aceleaşi principii care au inspirat proiectul încă eşuat al Constituţiei Europene fără Hristos.

Demersul de redescoperire a gândirii sociale a Bisericii este în pericol de a produce o dedublare a realităţii bisericeşti. Pe de o parte, se nasc noi teorii şi practici menite să facă din Biserică un actor social implicat, construindu-se o stare de fapt proprie mai degrabă unor instituţii strict umane, iar pe de altă parte, rămâne oarecum izolată vieţuirea în duhul Sfintei Liturghii şi în lucrarea Liturghiei după Liturghie, adică apartenenţa la o instituţie care a fost, este şi va rămâne până la sfârşitul timpului o instituţie divino-umană, Biserica – Trupul lui Hristos. Neputinţa de a aplica un model treimic în ceea ce construim teoretic şi practic, pentru a răspunde încercărilor acestui început de secol XXI, ne determină să poleim cu simboluri creştine conţinuturi care nu sunt specifice vieţii în duhul creştin ortodox. Mult dorita Liturghie după Liturghie dobândeşte deocamdată doar forma unei redescoperiri/reinventări a gândirii sociale a Bisericii, gândire care, deşi nu explicit, a fost întotdeauna proprie Bisericii noastre şi mai ales activităţii mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu, Iisus Hristos.

Cum îl vindem pe Hristos?

Antonio Aroneasa

Nu este vorba despre vânzarea lui Hristos de către Iuda, eveniment relatat în Evanghelii şi pe care creştinii, şi nu numai, îl cunosc fără îndoială. Este vorba despre vânzarea contemporană a lui Hristos, despre ceea ce fac unii scriitori, regizori de film, actori etc. pentru a-şi umple buzunarele. Aceştia aleg ca temă principală pentru creaţiile lor „personajul Iisus" pe care îl pun într-o lumină total diferită, negativă faţă de ceea ce cunoaştem noi din Revelaţie. O fac aruncând pe piaţă blasfemii care de care mai diabolice, controverse care să sucească minţile celor slabi, să pună la îndoială credinţa celor care nu sunt bine înrădăcinaţi în învăţăturile adevărate ale Bisericii. Dacă întotdeauna astfel de subiecte delicate au fost deliciul snobilor[1] ele riscă să devină tot mai mult piatră de poticnire pentru cei slabi în credinţă. În acest sens cu toţii am făcut cunoştinţă la vremea potrivită cu discuţiile legate de romanul *Codul lui Da Vinci*, de piesa de teatru *Evangheliştii*, de *Evanghelia după Iuda* sau de alte teme care au determinat revolta şi indignarea în rândurile creştinilor.

Banalul senzaţional

Recent a apărut în mass-media o ştire „bombă" care până şi pe cel mai hotărât credincios îl poate pune pe gânduri: a fost descoperit mormântul lui Iisus alături de mormântul Mariei Magdalena şi de cel al lui Iuda. Cine nu rămâne, cel puţin pentru moment, uimit de o astfel de informaţie? Dacă acesta ar fi adevărul, ar însemna că timp de 2000 de ani nu am fost decât minţiţi prezentându-ni-se o învăţătură falsă. Însă, departe de a fi o descoperire ştiinţifică[2] această nouă bombă mediatică nu este decât o speculaţie ieftină care are ca principal scop o afacere profitabilă. De ce afacere? Deoarece cel care a regizat filmul care are ca temă principală această uimitoare „descoperire" – este vorba despre James Cameron, regizorul celebrului film „Titanic" – nu încearcă altceva decât să obţină un nou succes cu o temă „tabu", pe care o pune într-o lumină negativă, ştiind sigur că în urma difuzării filmului vor apărea îndelungi dezbateri ceea ce aduce după sine succesul. Nu mai are importanţă lumina în care filmul este pus atâta vreme cât succesul este garantat. Aşa au stat lucrurile şi cu creaţiile mai sus-amintite, care au avut un succes de piaţă nebun, dar care la fel de rapid au şi dispărut din vizorul mediatic. Oricum banii au curs din belşug în buzunarele creatorilor de noi mituri! Pe lângă toate acestea, însă, foarte important este faptul că această minciună este demontată de către arheologi şi istorici, care neagă autenticitatea celor spuse în legătură cu mormintele descoperite la Ierusalim. Ca exemplu putem lua mărturia arheologului israelian Amos Kloner, care a participat la lucrările arheologice desfăşurate la aşa-zisul mormânt al lui Iisus. Acesta spune că mormintele descoperite aparţin unei familii care a trăit în secolul I la Ierusalim, iar numele celor care au fost

[1] Nu pot să nu îmi amintesc un dialog pe care l-am avut cu o persoană care era foarte încântată de teoriile vehiculate de Dan Brown în *Codul lui Da Vinci*. Acea persoană mi-a spus cu un vădit aer de superioritate: dom' profesor, să discutăm cu *Codul lui Da Vinci* pe masă – la care am întrebat-o dacă a citit măcar o evanghelie din Noul Testament. Răspunsul a fost negativ şi cred că acest răspuns şi acest gen de reacţii caracterizează un nou tip de om care se extaziază ori de câte ori cineva atacă principiile morale, învăţăturile sănătoase sau însăşi Dumnezeirea.

[2] Se cade să nu uităm că până şi în lumea ştiinţifică s-au prezentat falsuri grosolane care au fost primite ca adevăruri infailibile, demolate apoi rapid. Am în vedere aici probele care s-au adus de-a lungul timpului în favoarea teoriei evoluţioniste.



îngropați acolo sunt nume comune pentru poporul evreu din acea perioadă. Tot arheologul israelian mai spune că toată controversa aceasta nu are ca scop decât să stârnească scandal în lumea creştină[3].

Cum rămâne cu bunul-simț?

Înainte de toate este bine să ştim că toate acestea nu sunt decât enormități care, prin reacțiile pe care le stârnesc produc avere celor dornici de îmbogățire, iar în sufletele celor credincioşi lui Hristos aduc o mare suferință. Unde este minimul bun-simț al celor care emit astfel de neadevăruri într-o lume în care sensibilitatea religioasă ocupă un loc important, ea putând întări sau destrăma comunități întregi? A spune că Hristos nu a înviat din morți, că nu S-a înălțat la ceruri, pe lângă minciună înseamnă lezarea demnității religioase a miliarde de creştini. Ceea ce se petrece în zilele noastre nu este decât o altă vânzare a Mântuitorului, vânzarea pe bani grei, în urma căreia se pot pierde suflete. Acesta este prețul unei minciuni! Ceea ce ține de noi sunt atitudinea şi maturitatea duhovnicească, cu care trebuie să judecăm astfel de atacuri şi mărturisirea prin propriile noastre vieți a vieții celei veşnicie adusă şi dăruită nouă de Hristos. Nu putem rămâne indiferenți la loviturile care se dau din ce în ce mai puternic lumii creştine. Şi dacă ei au banul, un instrument foarte puternic în lumea actuală şi necesar în acelaşi timp noi mai avem ceva mult mai de preț: credința cu care putem mărturisi adevărul mântuitor. Într-o epocă a apostaziei din ce în ce mai răspândite mărturisirea noastră prin cuvânt şi prin faptă este esențială.

3 Cât de ciudate sunt lucrurile! În vreme ce un arheolog evreu, un necreştin demontează cu argumente solide toate minciunile spuse la adresa Mântuitorului Hristos în legătură cu aceste faimoase morminte, mă întreb câți dintre „creştini“ nu se bucură crezând că, în sfârşit, toate acestea vin să arate că „Dumnezeu a murit“?

Cu Marcel Petrişor, de la Jilava la Aiud

Răzvan Codrescu

Profesorul şi scriitorul Marcel Petrişor s-a născut la 13 aprilie 1930 la Ocişor (în inima Ardealului, între Ţebea şi Hălmagiu, nu departe de Vaţa, locul de obîrşie al legendarului Arsenie Boca), din părinţi învăţători (Aurel şi Melania) şi bunici şi străbunici preoţi. Proza sa de mai tîrziu va ambiţiona să reconstruiască estetic această lume a copilăriei, devenită icoană a paradisului pierdut. De la *Serile-n sat la Ocişor* (volumaşul de povestiri – pline de pitoresc, dar şi de fior metafizic – cu care a debutat editorial în 1971), trecînd prin *Temeri* (1985) sau *Căruţa cu scînduri* (1990), pînă la *Strigoii Ocişorului* (2005), s-a articulat un univers romanesc complex, populat cu personaje adeseori fascinante, în care un loc deosebit revine romanului *Temeri* – frescă a satului românesc tradiţional „de pe Crişuri“, dar şi roman de familie, ţesut în jurul personajului de forţă epopeică al Ruzaliei, năprasnica preoteasă, „stăpîna Ocişorului“ de odinioară (şi nimeni alta decît bunica autorului)[1].

După studiile liceale de la Brad şi Deva, în 1952, pe cînd era student la Filosofie, este arestat pentru prima oară (îi împrumutase cartela sa de masă regretatului critic literar Ovidiu Cotruş – nepotul vestitului poet al lui „Pătru Opincă“ şi al „Românilor de dincolo de mîine“ –, pe care noul regim îl socotea „duşmanul poporului“). Smuls peste noapte din Clujul visurilor juvenile, este tîrît prin Rahova, Jilava, Malmaison, Uranus, din nou Jilava, apoi Baia Sprie, Dej, Gherla, Aiud. Între noiembrie 1955 şi noiembrie 1956 are parte doar de un an de libertate chinuită, după care este rearestat sub acuzaţia de a fi participat la un „complot studenţesc“, pe fondul tulburărilor din Ungaria. Încadrat într-un lot de potenţiali condamnaţi la moarte, a stat sub teroarea sentinţei mereu amînate pînă în august 1957. Va fi eliberat abia în 1964, după un nou tur al groazei pe la Interne-Malmaison-Uranus-Jilava-Aiud (amănunte ale biografiei sale de deţinut politic se află împrăştiate în volumele de memorii, unde autorul „se ascunde“ sub numele personajului Mircea Petre).

După ieşirea definitivă din închisoare, va urma Literele (specializarea franceză-spaniolă) la Bucureşti, unde se va şi stabili. Mulţi dintre colegii şi cunoscuţii din prima studenţie erau acum cadre universitare. Devenit din 1970 profesor de liceu (iniţial la „Iulia Hasdeu“, unde a ţinut ani de-a rîndul şi un minunat cenaclu literar, apoi la „Spiru Haret“, de unde s-a şi pensionat), după ce renunţase la un post de universitar la Iaşi (ce i se cuvenea prin repartiţie, conform mediei de absolvire), se stabileşte la Bucureşti şi, după un prim mariaj eşuat, în 1973 se căsătoreşte cu Dana-Ilinca Konya, descendentă din ilustra familie a Negruzzeştilor.

Beneficiind într-o oarecare măsură de perioada de „liberalizare“ de la răscrucea deceniilor 7 şi 8, îşi începe bogata activitate publicistică (devenind, după cîţiva ani, şi membru al Uniunii Scriitorilor). Îi apar volume de proză literară (pe lîngă cele deja menţionate, romanele *Măreasa* şi, mai ales, *Crişan* – carte în care drama personajului istoric respectiv este doar un pretext de a zugrăvi drama generică a deţinutului şi condamnatului la moarte, încă din 1977), impresii de călătorie (*Călătorie spre Soare-Răsare*; spre „Soare-Apune“ nu va putea călători decît după 1989 – *cf.* mai recentul volum *Drumuri întortocheate. Jurnal de călătorie în Europa, Asia şi America de Nord*), studii şi eseuri filosofico-literare (*Curente estetice contemporane, Grünewald, La Rochefoucauld. Aventura orgoliului, Vitralii, Gogol* sau *Pa-*

[1] Despre un alt puternic personaj feminin, Rafila din romanul mai recent *Cei din Aciua*, s-a spus că ar fi „o replică a Marei lui Slavici“ (Elvira Sorohan).

radoxurile literaturii moderne ş.a.), iar în urmă şi memoriile din închisoare (prezentate mai pe larg în continuarea acestei introduceri bio-bibliografice). Se adaugă un mare număr de traduceri (adeseori însoţite de prefeţe sau postfeţe substanţiale), mai ales din autori francezi sau gruzini: Jean-Paul Sartre, Jean Coué, René Berger, Al. Dumas-tatăl (în colab. cu Anca Crivăţ), Jurgis Baltrusaitis, Ciabua Amiredjibi (în colab. cu Aurel State şi Adina Nicolescu) etc.

După 1989, este membru al A.F.D.P.R. (mergînd mai tîrziu, din motive de rectitudine şi onoare, cu ramura ostilă ambiţiosului, dar controversatului Constantin Ticu Dumitrescu), vice-preşedinte al defunctei formaţiuni de dreapta numite U.D.C. (şi, pentru scurtă vreme, parlamentar), iar din 1991 redactor al revistei *Puncte cardinale* din Sibiu. Actualmente este preşedinte al Senatului Asociaţiei „Rost" (pe care a susţinut-o încă de la înfiinţare, alături de marele său prieten de o viaţă, regretatul părinte Gheorghe Calciu-Dumitreasa).

O trilogie de referinţă în literatura închisorilor

Mitul aşa-zisei „literaturi de sertar" nu s-a motivat, după 1989, decît prin numeroasele volume de memorii din închisorile şi lagărele comuniste, cele mai multe scrise cu mult înainte de posibilitatea publicării lor în România. Acesta este şi cazul memoriilor din detenţie ale lui Marcel Petrişor, redactate, într-o primă formă, încă de pe la sfârşitul anilor '70. Spre deosebire de alţi autori din aceeaşi categorie, Marcel Petrişor se întîmplă să fie un scriitor cu lungă experienţă publicistică, deja notoriu – dacă nu la data redactării iniţiale, în orice caz la data definitivării pentru tipar a acestor mărturii – prin romanele, povestirile, studiile, eseurile şi traducerile sale. Amintirile penitenciare se resimt de acest fapt şi apar ca o încununare a operei sale de prozator, cu ambiţii ce depăşesc sfera mărturisirii brute. Tendinţa de „literaturizare" a experienţei de închisoare, pe care unii camarazi de luptă şi suferinţă o dezagreează principial, era la el limpede încă din primul volum, dar apare încă şi mai accentuată în cele următoare – cu măsura, bine păstrată pe tot parcursul, de a nu anula prin aceasta nici fiorul *autenticităţii*, nici caracterul *documentar* (a cărui importanţă va creşte în percepţia generaţiilor viitoare).



Marcel Petrişor, în tinereţe, cu nelipsita-i pipă

Celor două volume dedicate experienţelor penitenciare din faimosul Fort 13 al Jilavei: *Fortul 13. Convorbiri din detenţie*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1991, 316 pp., şi *Secretul Fortului 13. Reeducări şi execuţii*, Editura Timpul, Iaşi, 1995 (pe pagina de titlu figurează anul 1994), 211 pp., ambele zugrăvind profilul etapei concentraţionare a anilor '50, fostul deţinut politic Marcel Petrişor le-a adăugat unul dedicat Aiudului şi etapei finale a închisorilor comuniste (anii '60): *La capăt de drum*, Institutul European, Iaşi, 1997, 205 pp. (o traducere selectivă din aceste trei volume este în curs de apariţie la editura pariziană Plon). În felul acesta, memoriile sale din închisoare se împlinesc într-o „trilogie" mărturisitoare de cert interes documentar, dar şi literar (urmând, într-o oarecare măsură, modelul Soljeniţîn). Autorul „face literatură" în mod deliberat, dar nu dincolo de limitele impuse de realitatea tragică a experienţelor relatate (ale sale sau ale altora, dintre care mulţi au părăsit deja această lume); strădania se îndreaptă, în mod evident, spre decantarea esenţialului, cu accent pe latura psihologică şi morală; personajele se ridică, treptat, de la *cazuri* la *tipuri*, dezvăluind o umanitate complexă, răstignită parcă pe crucea dintre rai şi iad. Sfidînd ju-

decățile simpliste, „rezistența“ și „căderea“ au parcă aceeași măreție tragică și denunță laolaltă o istorie ajunsă la limitele extreme ale abjecției și perversiunii.

Acceptînd convenția epică propusă de autor, ne găsim în fața uneia dintre cele mai interesante cărți de acest gen, nu atît prin formula ei „literară“, cît prin încercarea – reușită, în linii mari – de a se ridica deasupra factologiei și subiectivismului sentimental, spre un orizont interpretativ al motivațiilor și sensurilor atîtor experiențe-limită, într-un subtil joc al „oglinzilor paralele“.

De la *Casimca* Jilavei...

Cele două volume despre Jilava înfățișează, într-un prim plan, „povestea“ locului numit *Casimcă* (un fel de „talpă a iadului“ din Reduitul Jilavei), destinat „elementelor“ celor mai incomode politic din regimul penitenciar al vremii, iar într-un plan secund (dar nu mai puțin esențial) „povestea“ Piteștiului, rememorată și judecată „la cald“ de chiar cei care au trăit-o (vîrîți acum în Casimca Jilavei, împreună cu naratorul). Chiar dacă el însuși n-a trecut pe acolo, memoriile lui Marcel Petrișor se integrează astfel și în dosarul literar al Piteștiului (cu toate urmările lui), alături de cele ale lui D. Bacu, P. Goma sau V. Ierunca universul concentraționar comunist[2].

Principalul „ochi“ al evocării este Celula 2, inițial cu patru „locatari“: Mircea Petre (Marcel Petrișor însuși), Gore Bolovan (Gheorghe Calciu), Iosif V. Iosif și Constantin (Costache) Oprișan (ultimii doi, morți demult la data redactării, dați cu numele lor adevărate; în ce privește disimularea identității celorlalți doi, oportună poate la data primei redactări a cărții, astăzi nu cred că-și mai are rostul: orice cititor cît de cît familiarizat cu „literatura închisorilor“ din România îi poate identifica lesne, mai ales după ce versurile lui Constantin Oprișan au fost de mai multe ori publicate cu mențiunea că au fost memorate în închisoare de camarazii săi de celulă *Gh. Calciu*, *M. Petrișor* și Iosif V. Iosif; o reeditare a memoriilor ar avea de cîștigat din abandonarea acestei „obscurizări“ greoaie și conjuncturale).

Celulele învecinate sunt populate în carte (cum fuseseră și-n realitate) cu personaje ilustre ale lumii legionare, toate trecute prin Piteștiul anilor 1949-1952[3]. Se impun în economia cărții mai ales figurile remarcabil conturate ale unor Vică Negulescu, Nicolae Petrașcu, Pavel Grimalski, ca să nu mai vorbim de tragicul caz al „reeducatului“ Aristotel Popescu (cel ce a raportat gardianului că ceilalți „bandiți“ îi strecuraseră medicamente, ca să-i salveze viața!), în care este întruchipată întreaga monstruozitate a „experimentu-

[2] De la cartea lui D. Bacu (apărută în Occident, în 1963), bibliografia „fenomenului Pitești“ s-a îmbogățit substanțial. Ca și D. Bacu (a cărui carte a fost tradusă și în engleză, în 1971), unii au prezentat faptele fără să le fi cunoscut direct: Paul Goma (*Les chiens de mort/Patimile după Pitești*, 1981 – în fr.; 1990 – în rom.), Virgil Ierunca (*Fenomenul Pitești*, 1990), Marcel Petrișor (*Fortul 13. Convorbiri din detenție*, 1991, și *Secretul Fortului 13*, 1994) etc. Dintre cei care au scris despre Pitești din proprie experiență, se cuvin menționați mai ales Grigore Dumitrescu (*Demascarea*, 1978), Gheorghe Bâgu (*Mărturisiri din întuneric*, 1993), Nicolae Călinescu (*Preambul pentru camera de tortură*, 1994), Viorel Gheorghiță (*Et ego. Sărata-Pitești-Gherla-Aiud*, 1994), Dumitru Gh. Bordeianu (*Mărturisiri din mlaștina disperării* – 2 vols., 1995; reed. 2001), Octavian Voinea (*Masacrarea studențimii române în închisorile de la Pitești, Gherla și Aiud*, 1996), Costin Merișca (*Tragedia Pitești. O cronică a „reeducării“ din închisorile comuniste*, 1997), Aurel Vișovan (*Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?*, vol. I, 1999), Traian Popescu (*Experimentul Pitești*, 2000). Într-un cadru mai larg, Piteștiul este abordat și în lucrările de cel mai mare succes din literatura românească a închisorilor comuniste: Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele* (5 vols., Ed. Albatros, București, 1991-1996; reed. în 3 vols., Ed. Humanitas, București, 1999), Virgil Maxim, (Ed. Gordian, Timișoara, 1997; reed. 2002), Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric* (Ed. Agora, Iași, 1998; reed. Ed. Scara, București, 2000 și 2005) și Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos* (Ed. Christiana, București, 2006, cu cuvîntul înainte al Părintelui Calciu). Volumul *Memorialul ororii. Documente ale procesului reeducării din închisorile Pitești și Gherla* (scos în 1995 de Ed. Vremea) conține declarații smulse sub teroare (preluate din arhivele Securității), care au prea puțin de-a face cu adevărul (a se vedea și replica lui D. Bacu: „Procesul reeducării. De ce și ce au fost demascările de la Pitești și Gherla“, publicată în *Puncte cardinale*, numerele pe aprilie, mai și iunie 1996).

[3] În vestita Casimcă a Jilavei se aflau pe atunci: în celula I – Nicolae Pătrașcu, Octavian Voinea, Aurel Popa (Popicu), Nuți Pătrășcanu; în celula II – Valeriu (Vică) Negulescu, Paul Grimalschi, Dan Dumitrescu, Aristotel Popescu (Aligo); în celula III – Dragoș Hoinic, Alexandru Popa (Țanu), Virgil Bordeianu, Gheorghe Caziuc; în celula IV – Gheorghe (Ghiță) Calciu, Constantin (Costache) Oprișan, Iosif V. Iosif, Marcel Petrișor (*cf.* D. Bacu, *Pitești*, Ed. Atlantida, București, 1991, pp. 16-18 – cu reprezentări grafice).

lui“ aplicat prin Țurcanu și sinistrul său grup de torționari.

Marele personaj al volumelor despre Jilava rămâne însă, neîndoielnic, nefericit numitul (în carte) „Gore Bolovan“, nimeni altul decît viitorul preot Gheorghe Calciu-Dumitreasa, al cărui caz complex mi se pare fără egal în întreg universul concentraționar românesc (constituind antiteza perfectă a cazului Aristotel Popescu).

Din volumul al doilea rămîn antologice, dincolo de cîteva aspecte ale „dezbaterilor“, episoadele legate de moartea poetului C. Oprișan (1921-1958, fost șef al Frăților de Cruce). Imobilizat și devorat de tuberculoză (și introdus în celula respectivă fără nici un ajutor medical, probabil tocmai în scopul de a-i îmbolnăvi și pe ceilalți), este asistat, cu un eroism sacrificial vecin cu sfințenia, mai ales de „Gore Bolovan“, cel ce-și desface venele și lasă să se scurgă într-o gamelă un litru de sînge, cu gîndul de a-l hrăni pe muribundul semiconștient. Sînt paginile ce merită citate cu precădere:

„– Dumnezeule! – exclamă Mircea, sărind spre Gore. Ce faci?!

– Taci! – îi porunci scurt Gore. Storc o gamelă de sînge din braț, ca să-i dau limfă lui Costache. Nu vezi c-a pierdut atîta sînge și se stinge dacă nu intervenim cu ceva? [...]

Gore umpluse între timp jumătate din gamelă cu sînge și o pusese pe tineta cu apă, acoperind-o cu o cîrpă.

– Îl las, să se sedimenteze hematiile, și-i voi da doar limfa s-o bea – îi explică el lui Mircea, în șoaptă, în timp ce-și bandaja sumar încheietura brațului, de unde lăsase să i se scurgă sîngele. [...]

Se dumiriră însă repede, văzîndu-l cum decanta limfa, din gamela în care-și storsese sîngele, în cea a lui Mircea.

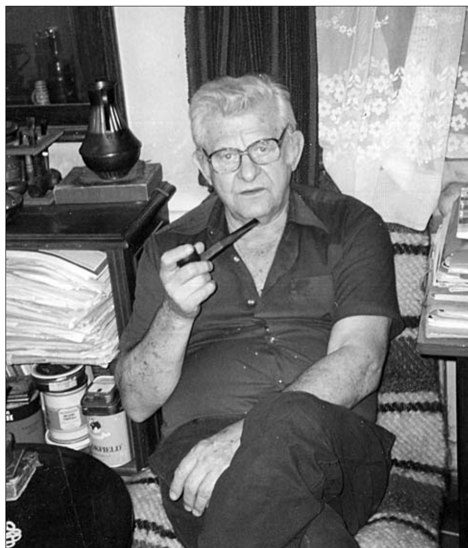
– Bea! – îi zise apoi lui Costache, pe un ton poruncitor.

Oprișan însă zîmbi nemișcat. Răspundea cu-n surîs nelumesc la tot ce se-ntîmpla în jur.

– Costache, bea asta! – încercă Gore să-l facă să bea limfa cu orice preț. [...]

– Prea tîrziu! – exclamă Iosif. Costache e departe acum; atît de departe că nimeni nu-i mai poate face nimic... Lăsați-l!

– Costache! Costache! – țipă atunci Gore, ca și cînd ar fi vrut să-l întoarcă din drum cu o gamelă de sînge. E al meu, al meu, mai am! – murmura el. Și ei... o să ți-l dea și ei pe al...



Marcel Petrișor în 2006

Nu-și termină însă vorba cînd Oprișan [...] tresări de trei ori, ca la vederea a ceva nevăzut și [...] își dădu duhul pe brațele lui Gore. Gamela cu limfă căzu pe jos, iar el [Gore/Calciu] îl îmbrățișase pe Costache ca și cum ar fi vrut să nu-l mai lase să plece...“

... la *Zarca* Aiudului

În „povestea“ Aiudului, ca și în cea a Jilavei, autorul face un inventar neconvențional de figuri memorabile, pe care le „portretizează“ mai degrabă prin dialog; realitățile dure se răsfrîng astfel în numeroase niveluri aperceptive, unele de mare calibru moral sau intelectual (prințul Alecu Ghyka, Petre Țuțea, „starețul P.“, Aurel State, Dumitru Stăniloae, Petre Pandrea, Nicolae Pătrașcu etc.), altele de pură (și uneori tristă) fascinație epică („Popa Ranu“ sau pitorescul Moș Masaca, dintre deținuți; „Baciu“, dintre opresori). Este folosit în continuare procedeul (cam simplist) de disimulare a identității unor personaje (altminteri lesne recognoscibile), uneori prin modificarea completă a numelor reale (Marcel Petrișor = „Mircea Petre“, Gheorghe Calciu = „Gore Bolovan“, Crăciun = „Baciu“ etc.), alteori prin ajustări minime ale acestora (Dragoș Hoinic = „Dragoș Voinic“, Popa Țanu = „Popa Ranu“, Puiu Atanasiu = „Duiu Atanasiu“ etc.), iar mai rar prin apelul

strict la inițiale („starețul P.", bunăoară, este, desigur, marele înduhovnicit Arsenie Papacioc).

Patru astfel de figuri rămîn cu pregnanță în conștiința cititorului la capătul lecturii: Nicolae Pătrașcu (bine cunoscut și din volumele anterioare), Aurel State („cavalerul fără frică", cel „căruia nimeni, nici dușmani, nici prieteni, nu i-ar fi putut face vreun reproș" și care „trecuse prin viață cu deferența cu care trece lebăda neagră pe undele lacului unui castel"), Petre Țuțea (sînt de neuitat dialogurile acestuia cu Petre Pandrea sau cu colonelul „Baciu"/ Crăciun; a se vedea mai ales p. 135 și urm. sau p. 158 și urm.) și prințul Alexandru (Alecu) Ghyka, căruia i se înalță un adevărat imn în ultima parte a cărții (replica sa cea mai subtilă, inclusiv prin lapidaritatea ei, dezvăluindu-i deopotrivă noblețea și rectitudinea, este cea pe care i-o dă comandantului închisorii, exasperîndu-l, după ce acesta îl dusese să-i arate „realizările" noului regim, respectiv „blocuri, mașini, uzine, tractoare, case"; întrebat „ce mai are acum de spus", prințul privește visător peste zidul închisorii și exclamă pe tonul cel mai firesc: „Ce să zic? Ce frumoase sînt acele sălcii plîngătoare pe malul Aiudelului, domnule colonel!").

Din păcate, cu aceeași pregnanță (deși cu semn negativ) se impune și figura colonelului „Baciu" (Gheorghe Crăciun), comandantul închisorii. Încercînd să forțeze rețeta literară a „personajului negativ fascinant" și să facă din el un ins complex, autorul conferă, în acest singur caz, o aură nemeritată unui slugău sinistru și dezgustător al Puterii, care a mai avut tupeul și ani buni după „revoluție" să dea declarații publice cinic-mistificatoare (ca de pildă în binecunoscutul „Memorial al durerii", realizat de d-na Lucia Hossu-Longin). Chiar disimularea adevăratului său nume ni se pare de neînțeles, oricâte rațiuni „literare" s-ar invoca...

Compozițional, relatarea începe cu transportul lotului de deținuți de la Jilava spre Aiud; peste prima treime a volumului mai plutește umbra Jilavei, descrise în primele două părți ale memorialului. Pornită la sfârșitul anilor '40, teroarea concentraționară a comunismului românesc (îndreptată împotriva elitelor politice, morale sau intelectuale refractare bolșevizării, dar mai ales împotriva elementelor tinere, multe cu educație legionară) se apropia de „faza finală"; multe trupuri și conștiințe se istoviseră prin temnițe, iar mijloacele de „reeducare", chiar dacă aparent îmblînzite, deveniseră mai perfide și mai perverse. „În fapt și de fapt, noul plan al M.A.I.-ului de lichidare a problemei deținuților politici începu o dată cu sosirea transportului celor din Casimcă la Aiud. Teoretic era bine pus la punct și directorul penitenciarului, colonelul Baciu, fusese temeinic pregătit pentru reușita-i deplină" (p. 75); ultimele „îndărătnicii" trebuiau spulberate, mizîndu-se pe uzajul fizic și moral; deținuții vor fi eliberați, dar partidul îi voia, dacă nu efectiv „reeducați", măcar iremediabil compromiși.

După ajungerea la Aiud (o remarcabilă descriere „balzaciană" a acestei închisori, moștenite de la Imperiul austro-ungar și diabolic valorificate de comuniști, se găsește la paginile 75-77), narațiunea – sprijinită mai ales pe rememorări, dezbateri și portretizări „din mers" – alternează mai vizibil *cele două planuri epice* (dar și moral-existențiale): *cel al deținuților* (ce se luptă să-și păstreze măcar un minimum de demnitate umană, presimțind apropierea eliberării, dar și dramatismul ultimelor încercări, transferat aproape pe de-a-ntregul în adîncul conștiințelor vulnerate) și *cel al opresorilor* (ce se străduiesc, cu toate resursele de abjecție de care dispun, să dea lovitura morală de grație, conform „sarcinilor" trasate „de sus", acestor suflete răvășite și epuizate; problema lui „Baciu"/ Crăciun este formulată astfel: „Cum avea s-o scoată la capăt cu cei cu care însăși vremea și toate represiunile n-o putuseră scoate?"[4]).

Mulți au ajuns să cedeze în ultima clipă (și tragedia lor este poate cea mai răscolitoare din toată istoria penitenciarelor comuniste), majoritatea au sfîrșit prin accepta compromisuri mai degrabă „formale", dar au fost și dintre aceia – puțini – care au rămas nepătați pînă la capăt și a căror ieșire pe poarta închisorii capătă dimensiunile unei apoteoze a umanului: „Pe poarta închisorii începură apoi să iasă grupuri-grupuri, la anumite intervale de timp, ultimii fiind cei din Zarcă

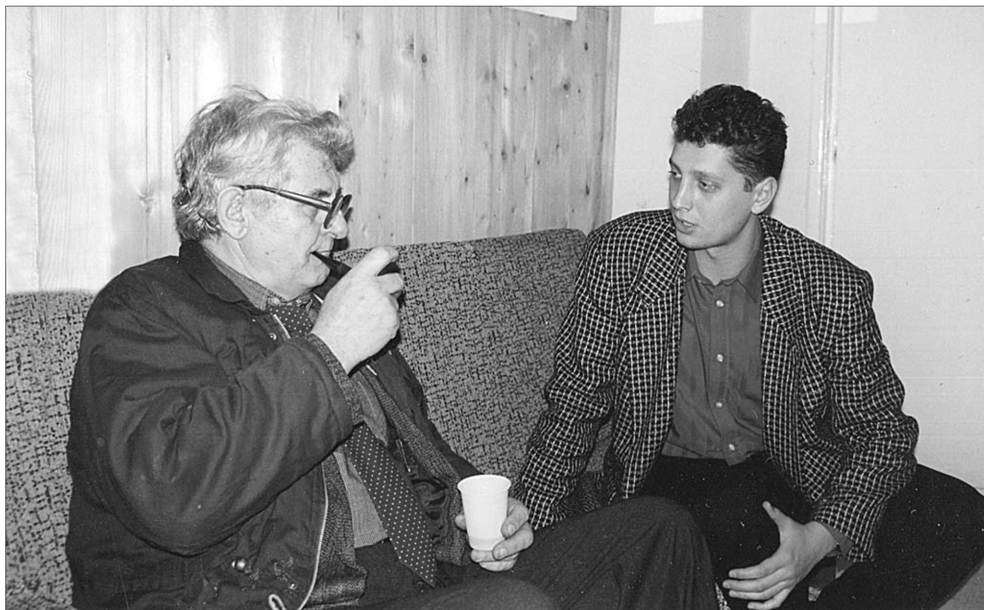
[4] Printre deținuți se aflau și legionari închiși încă din 1941, pe care „capitularzii" îi preluaseră de la guvernarea antonesciană, lăsîndu-i apoi la discreția bestialității comuniste. Unii erau supraviețuitori ai infernului de la Pitești, constituind cazurile cele mai complexe. Majoritatea fuseseră tîrîți, de-a lungul anilor, prin numeroase închisori și văzuseră nu o dată moartea cu ochii.



[locul de maximă duritate a recluziunii – n. n.] şi cei din camerele de psihiatrie. În fruntea acestora se aflau Anderca şi Turtureanu, doi studenţi declaraţi fanatici, iresponsabili, pentru că nimeni din conducerea închisorii, nici măcar Baciu, nu putuse sta vreodată de vorbă cu ei". Apoi, „netulburaţi de amintirea nici celei mai mici concesii sau slăbiciuni, pe aceeaşi poartă pe care intraseră cîndva în Aiud, ieşeau acum, cu fruntea ridicată spre cer, şi prinţul Ghyka, în hlamida-i verde de mucegaiul izolării în care fusese zvîrlit; şi Aurel State, sprijinit – dar nu îndoit – pe cele două cîrje pe care le purta, mărturie a «marelui salt» făcut de pe acoperişul Ministerului de Interne[5]; şi stareţul P[apacioc], nepăsător la tot ce se petrecuse cu el în anii de detenţie, ca şi la ceea ce-l aştepta afară; cu veşnicul surîs pe buze, [...] se-ndrepta spre ieşire, însoţit doar de cineva nevăzut, care nu-şi ridicase niciodată degetul de pe el". „Iese «sfinţenia» pe poartă!" – ar fi exclamat un gardian, petrecîndu-l cu privirea...

Şi astfel se scurseră toţi, purtîndu-şi crucea destinului, spre „închisoarea mai mare" care era „Republica Populară", în care cei mai mulţi vor fi hărţuiţi şi marginalizaţi ani buni după aceea. „În urma lor – încheie povestitorul – rămîneau însă gardieni îngrijoraţi de ce vor face ei după plecarea atîtor oameni ce avuseseră nevoie de pază, grefieri uluiţi de cele auzite, procurori dezamăgiţi de refuzul unor ultime «oferte» – şi penitenciarul gol ca o gură flămîndă, care cine ştie cînd avea să se mai sature... Şi încă ceva: alături de oraş, pe o coastă, rămînea un cimitir sătul de mormintele fără cruci care-l umpleau pînă la refuz".

[5] Spre a scăpa de teroarea anchetelor şi mai ales de presiunile exercitate asupra lui pentru a-şi deconspira vechii camarazi, Aurel State se aruncase, în timpul unui interogatoriu, de la înălţimea etajului patru, „dar căzuse în picioare, ca o pisică". Se alesese cu 120 de fracturi în tot corpul, dar rămăsese în viaţă, zdrobit, dar niciodată înfrînt. „Am vrut să fac un mare salt în lumea cealaltă, dar m-am împiedicat de o aripă de înger", spunea...



Marcel Petrişor şi Claudiu Târziu în februarie 1998

Scris poate mai în grabă şi de aceea insuficient „şlefuit“, acest volum despre Aiud încununează totuşi o mărturie exemplară, pe care nici o savantă „carte neagră a comunismului“ n-o poate substitui esenţial, căci, după vorba lui Léon Bloy, „a suferi trece, dar *a fi suferit* nu trece niciodată“... Cînd cineva se va învrednici să trateze, într-o vastă sinteză, bazată pe un studiu obiectiv şi exhaustiv (atît cît omeneşte se poate), literatura închisorilor comuniste din România secolului XX, nu ne îndoim că numele lui Marcel Petrişor se va afla la loc de cinste, deopotrivă ca protagonist şi mărturisitor al celor mai cumplite experienţe la care umanul a fost supus în acest tîrziu al Istoriei.

Volume publicate de Marcel Petrişor*

- *Serile-n sat la Ocişor* [povestiri], Ed. Albatros, Bucureşti, 1971.
- *Curente estetice contemporane*, Ed. Univers, Bucureşti, 1972.
- *Grünewald* [album], Ed. Meridiane, Bucureşti, 1972 (ed. a II-a: 1985).
- *La Rochefoucauld. Aventura orgoliului*, Ed. Albatros (Col. „Contemporanul nostru“), Bucureşti, 1973.
- *Măreasa* [roman], Ed. Albatros, Bucureşti, 1975.
- *Călătorie spre Soare-Răsare*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1976.
- *Crişan* [roman], Ed. Albatros, Bucureşti, 1977.
- *Vitralii* [eseuri], Ed. Eminescu, Bucureşti, 1978.
- *Temeri* [roman], Ed. Eminescu, Bucureşti, 1985.
- *Căruţa cu scânduri* [roman], Ed. Eminescu, Bucureşti, 1990.
- *Fortul 13. Convorbiri din detenţie*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1991.
- *Secretul Fortului 13. Reeducări şi execuţii*, Ed. Timpul, Iaşi, 1995.
- *N. V. Gogol şi paradoxurile literaturii moderne*, Institutul European (Col. „Eseuri de ieri şi de azi“), Iaşi, 1996.
- *La capăt de drum*, Institutul European, Iaşi, 1997.
- *Drumuri întortocheate. Jurnal de călătorie în Asia, Europa şi America de Nord*, Ed. Junimea, Iaşi, 2001.
- *Cei din Aciua* [roman], Ed. Vremea XXI, Bucureşti, 2004.
- *Strigoii Ocişorului. Povestiri*, Ed. Vremea XXI, Bucureşti, 2005.

* Această listă bibliografică nu include traducerile, prefeţele sau contribuţiile la volume colective.

Prietenii plătite cu 13 ani de temniță

În primăvara lui 1957, la numai 27 de ani, Marcel Petrişor credea că i s-a sfîrşit viața. Atunci a fost condamnat la moarte pentru acțiuni împotriva regimului comunist. Astăzi, ajuns la 77 de ani, are puterea să rîdă de tragedia prin care a trecut. Provocat să-şi spună povestea, refuză, de teamă să nu apară drept erou. Este de o sfiiciune parcă nepotrivită la un bărbat cu alură de haiduc. Mai curînd e bucuros să povestească despre jertfele altora. Aceasta este uşa pe care îl ispitim...

Claudiu Târziu

Prima dată a fost condamnat pentru omisiune de denunț în 1952, pe cînd era în pragul licenței la Filosofie. Îi dăduse cartela sa pentru cantină unui prieten, Ovidiu Cotruş, care era urmărit de Securitate. După ce l-a prins pe Cotruş, Securitatea l-a ridicat şi pe Petrişor. Întors din închisoare, în 1956, n-a fost primit în examenul de licență. Nu putea să termine Filosofia – atunci deja impregnată de dialectica marxistă – orice „reacționar". Totuşi, regimul i-a făcut un hatîr: l-a lăsat să dea cîteva diferențe pentru a putea absolvi Litere.

Revendicările studenților

În timpul pregătirii examenelor, în toamna lui '56, Marcel Petrişor a fost căutat de un fost coleg de la Filosofie, Alexandru Ivasiuc – scriitorul de mai tîrziu –, care voia să inițieze o manifestare de solidarizare cu revolta anticomunistă din Ungaria. „M-am întîlnit cu Saşa, că eu aşa îi rusificasem prenumele lui Ivasiuc, care mi-a arătat o listă cu revendicări: să crească bursa, să fie scoasă limba rusă din Universitate, să avem o revistă studențească... Şi mi-a spus că vor fi prezentate într-o adunare a studenților. Eu n-am zis nimic". După alte cîteva zile, opt lideri ai studenților au fost arestați. „M-am întîlnit din nou cu Ivasiuc şi mi-a spus că la 4 noiembrie va fi organizată o manifestație a studenților în Piața Universității, pentru solidarizarea cu răzvrătiții maghiari şi pentru a cere şi drepturi pentru noi. Pe lista de cereri am pus la primul punct eliberarea studenților arestați".

În acea zi s-au plimbat mult prin oraş, schițînd un plan de acțiune. La un moment dat, au trecut pe lîngă redacția revistei „Teatru", unde lucrau doi amici ai lui Petrişor: I.D. Sîrbu şi Augustin Doinaş. „L-am lăsat pe Ivasiuc jos şi am urcat în redacție. I-am găsit acolo pe Doinaş şi Sîrbu, le-am spus că ar trebui să facem ceva şi i-am întrebat ce părere au. Doinaş mai mult a tăcut, era sceptic că vom reuşi să obținem ceva. Sîrbu însă zicea că bine ar fi să-i punem pe securişti cu fundul în baionete, aşa cum au făcut ungurii". I-a spus lui Ivasiuc cum au reacționat prietenii de la revistă şi s-au despărțit, promițîndu-şi că, dacă vor fi arestați, nu vor divulga numele celor cu care s-au văzut şi ce-au vorbit.

„Complotul puşcăriaşilor"

La 3 noiembrie 1956, cu o zi înainte de programata manifestație studențească, Ivasiuc a fost arestat. Un securist, lt. maj. Gheorghe Enoiu, l-a bătut pînă l-a trasnformat într-o rană vorbitoare. A spus tot ce făcuse. Imediat au fost arestați Marcel Petrişor şi colegul său de cameră Demostene Andronescu (trecut ulterior prin multe temnițe, devenit istoric şi un poet de mare sensibilitate), Mihai Grama, I.D. Sîrbu şi Ştefan Augustin Doinaş. Primii patru trecuseră deja prin puşcărie şi



toți știau despre manifestația anticomunistă. Erau elemente suficiente pentru un dosar de complot făcut pe colțul mesei. Grama, care absolvise, în timpul războiului, o școală de ofițeri de elită în Germania, era bănuit că a venit cu ordine de peste graniță pentru a lovi în guvernul comunist.

După ei au fost arestați mulți alți studenți, iar la 4 noiembrie, Securitatea a ocupat Piața Universității. Manifestația n-a mai avut loc.

„Ancheta a durat o lună și jumătate. Eram interogați numai noaptea. Bătuți crunt, cu bîte de bambus împletit, care nu rupeau oasele, ci numai carnea, ori cu bastonul la tălpi. Pînă la urmă au smuls declarațiile pe care le voiau. Disperat, pentru că nu mai suferea tortura, Grama chiar a declarat, inventînd, că a vrut să înființeze un partid, PUR – despre care nici el și nici nimeni altcineva nu știa ce va să însemne, Partidul Umanist din România, Partidul Unității Române sau ce“, zîmbește amar Petrișor.

Într-o noapte, Petrișor a fost scos din celulă, dus în afara Bucureștiului și legat cu lanțuri de calea ferată. Securiștii l-au amenințat că va fi tăiat de tren dacă nu declară tot, adică tot ce ar fi vrut ei. N-a cedat și a fost ridicat de pe șine cu puțin înainte de trecerea unui tren.

Între viață și moarte

În primăvara lui 1957, lotul a fost judecat. Petrișor și Grama au fost condamnați la moarte, fiind considerați capii mișcării; Sîrbu la muncă silnică pe viață, Andronescu la 25 de ani de temniță grea, iar Doinaș a fost eliberat, la intervenția unor prieteni sus-puși.

Marcel Petrișor a măsurat distanța dintre viață și moarte: 259.200 de minute. Vreme de șase luni, cît a durat recursul, fiecare minut de viață a însemnat un minut de suferință, incertitudine, spaimă dar și de speranță. În celula ca o groapă comună, ticsită de cadavre vii, a învățat cu adevărat să se roage. Niciodată nu-l mai simțise atît de prezent pe Hristos.

La recurs, pedepsele le-au fost comutate în închisoare pe viață. Pînă în 1964, cînd a fost grațiat, odată cu toți deținuții politici, a trecut prin mai multe pușcării de neagră faimă.

Salvat de Gheorghe Calciu

Cel mai mult timp a fost întemnițat în Fortul 13 Jilava și la Aiud. De acolo are și cele mai pregnante amintiri. „La Jilava, am stat închis în celulele din așa-numita Casimcă – după vorba unui gardian –, adică acolo de unde nu ieșeai decît mort. 16 deținuți, cîte patru în celulă, între care unul era bolnav infecțios în ultima fază.“

Petrișor a stat închis acolo ani în șir cu studentul medicinist Gheorghe Calciu, viitor preot, Iosif V. Iosif și cu muribundul lor, Costache Oprișan – fost șef pe țară al Frăției de Cruce. Aceștia fuseseră implicați în procesul „reeducării“ – oribilul experiment comunist prin care comuniștii au distrus o întreagă elită în formare la Pitești. Regimul de detenție era unul de exterminare. Somnul era redus la cinci ore, în rest erau obligați să vegheze așezați la marginea patului; de mîncare primeau de două ori pe zi cîte o zeamă murdară – dimineața botezată cafea, seara ciorbă de varză – și o dată arpacaș, plus cîte 250 de grame de pîine sau 350 de grame de mămăligă; medicul nu-i vizita niciodată, medicamente nu primeau; nu aveau dreptul la scrisori sau pachete de acasă; în celulă era frig și umezeală; la plimbare nu erau scoși; nimeni nu avea voie să lucreze nimic în celulă și, evident, nu aveau creion sau hîrtie de scris.

„Acolo, prin ’59, am fost salvat de la moarte de către Ghiță Calciu. Aveam dizenterie sau ceva și muream încet. Ajunsesem la 40 de kilograme.

La ideea lui Ghiță, toți patru am făcut greva foamei mai multe săptămîni, pînă cînd adminstrația ne-a trimis un doctor să ne vadă. Medicul închisorii fusese coleg de facultate cu Ghiță și, într-un moment de neatenție al paznicilor, i-a dat două pastile antibiotice. Ghiță le-a ținut ascunse sub buza de jos la percheziție și nu i le-au găsit. Mi-a făcut clismă cu ele. Ghiță și ceilalți mi-au dat apoi, timp de cîteva săptămîni, pîinea pe care o primeau zilnic, ca să mă întremez", mărturisește Petrișor.

Rămas pe baricade

După ce-a fost grațiat, Marcel Petrișor a reușit termine Filologia și a devenit profesor de franceză. A debutat editorial în 1971, cu volumul de proză scurtă *Serile în sat la Ocișor*. Ulterior a publicat mai multe romane, impresii de călătorie, critică și estetică, traduceri din limbile franceză și rusă și a fost primit în Uniunea Scriitorilor. După 1989, a publicat memorii din închisoare: *Jilava. Fortul 13* și *Secretul Fortului* 13 și *La capăt de drum*.

Înainte de '89, Marcel Peștrișor nu a fost membru al nici unui partid, dar în ianuarie '90, în casa lui din București a fost înființată Uniunea Democrat Creștină, primul partid al foștilor deținuți politici (destul de repede infiltrat cu securiști și deturnat). Cu UDC, Petrișor a fost membru al CPUN din care a demisionat după cîteva luni, amărît de viața politică. Tot în casa lui a avut primele întruniri Alianța Civică și s-a întemeiat Mișcarea Pentru România, sub conducerea lui Marian Munteanu.

Astăzi, Marcel Petrișor își refuză condiția de pensionar, ba punînd umărul la construirea unei biserici în satul său natal, Ocișor – Hunedoara, ba ajutînd la formarea și afirmarea unei noi elite românești. A condus Asociația „Romfest XXI" (devenită „Rost") între anii 2002 – 2005, iar acum este șeful Senatului organizației. A mizat mereu pe tineri, fără rezerve, chiar dacă așteptările i-au fost înșelate deseori.

Arestat pentru Petre Țuțea

La Aiud, în anii '60, Marcel Petrișor l-a cunoscut pe Petre Țuțea, cel care prin discursul său l-a înmuiat pînă și pe temutul torționar Gheorghe Crăciun, directorul închisorii. „Crăciun îl lăsa uneori pe nea Petrache Țuțea să ne țină cîte o prelegere. Vorbea nea Petrache atît de mult și cu miez, atît de spumos și erudit, încît îl ascultam vrăjiți și noi, și gardienii, chiar dacă erau mulți care nu înțelegeau nimic".

S-au împrietenit, iar Petrișor i-a rămas discipol fidel pînă la mormînt.

Își amintește amuzat cîtă groază provoca Țuțea cu felul lui deschis de a vorbi în locuri publice. „Spunea adevărul cu glas tare, în Cișmigiu, la restaurantul Uniunii Scriitorilor sau la Athenee Palace, unde ne adunam uneori în jurul său. Cînd înjura regimul într-o frizerie, se golea imediat locul".

Din pricina relației sale cu Țuțea, Petrișor a mai fost arestat de două ori, în anul 1968 – cînd i s-a confiscat o primă versiune a cărții de memorii *Fortul 13*, scrisă în limba germană – și în primăvara lui '89. „În '89, am stat o zi la Securitate. Ne-au ridicat pe toți cei care mergeam mai des la Țuțea acasă. Au fost anchetați atunci și Marian Munteanu, viitor lider al studenților, și alți cîțiva colegi ai lui". Au fost eliberați însă repede, pentru că Securitatea a văzut că nu sînt periculoși.

Marcel Petrișor și Marian Munteanu i-au fost alături lui Țuțea pînă cînd acesta a trecut la cele veșnice, în 1992. Ei s-au îngrijit și de înmormîntarea filosofului. „Era un decembrie cumplit, iar nea Petrache lăsase cu limbă de moarte să-l îngropăm la Boteni – Muscel, deși îi cumpărasem mormînt la Blaj, cum ne ceruse inițial. Dar la Boteni n-avea loc de veci. Pînă la urmă s-a găsit o rudă care să-i dea unul gata săpat și betonat. Era însă prea mic pentru nea Petrache, care avea un metru nouăzeci și doi înălțime. Am fost siliți să punem sicriul oblic, iar cînd să așezăm placa de beton deasupra s-a răsucit copîrșeul înspre stînga. Așa l-am lăsat, zicînd: nea Petrache, cu stînga ai început, pe stînga sfîrșești (n. red – aluzie la orientarea lui politică din tinerețe)", face haz de necaz Marcel Petrișor.

Marcel Petrişor: „Ne trebuie o nouă elită. Demofilă, nu democrată“

Profesor prin formaţie, scriitor din vocaţie, fost deţinut politic fără să fi făcut politică propriu-zis, savuros povestitor şi un mare prieten al tinerilor. Acestă schiţă de portret nu-l poate înfăţişa în adevărata dimensiune pe dl Marcel Petrişor, dar explică de ce am renunţat la un interviu convenţional şi am optat pentru întrebări fără o legătură vizibilă între ele. Am căutat şi am primit cîteva cuvinte de folos.

– *Aţi „moşit“, să zic aşa, mai multe mişcări civice şi partide româneşti?*

– Nu le-am „moşit“, le-am asistat doar la naştere, pe unele, iar pe altele la o re-naştere din cenuşă. La un „loc în faţă“ n-am ţintit, pentru că n-am avut niciodată psihologie de păduche. Numai păduchele iese-n faţă, după zicerea populară „iese ca păduchele-n frunte“.

– *Ce s-a ales de speranţele dvs. legate de studenţii anticomunişti din 1990 – 1991?*

– S-a ales praful! Iar, dintre studenţi, lîngă sufletul meu n-au rămas decît vreo doi, trei, unul dezamăgit de epoca post-decembristă, unul călugărit şi unul încă pe baricade. Cît despre anticomunismul studenţilor, s-o lăsăm mai moale! Studenţii de atunci voiau doar o libertate mai mare, cu care acum nu mai ştiu ce să facă. Ispitele libertăţii s-au dovedit pentru unii mai periculoase decît îngrădirile comuniste.



– *Aţi cunoscut numeroşi oameni mari – din punct de vedere intelectual şi al caracterului –, v-a fost vreunul model în tinereţe? Dacă da, în ce fel v-a marcat parcursul biografic?*

– Am cunoscut într-adevăr mulţi oameni mari, din toate punctele de vedere, dar nu mi-am făcut idoli din oameni vii. După moarte... ce să zic? Unul ca nea Petrache Ţuţea n-am mai întîlnit. Poate Nae Ionescu să fi fost mai grozav, dar, din păcate, nu l-am prins în viaţă. Eram prea mic cînd el era prea mare, iar cînd eram eu mai mare, el nu mai era...

În viaţă, cel care m-a „marcat“ a fost doar Bunul Dumnezeu care, potrivit spuselor celor din Ocişorul meu natal, m-a trimis în lume cu „traiul şi mălaiul meu“. Adică, cu tot ce aveam nevoie să fac faţă la cele ce mi s-au întîmplat... şi, poate, încă mi se vor mai întîmpla.

– *Societatea românească postcomunistă are două cenuşărese: cultura şi învăţămîntul. Din pricina mizeriei materiale în care sînt ţinute suferă, de fapt, poporul, care rămîne insuficient instruit şi incult. Ce-i de făcut?*

– Întrebarea asta îmi aduce aminte de o discuţie pe care am avut-o cu nea Petrache Ţuţea. Îmi spunea că, odată, contele Ciano, ministrul de Externe al Italiei, i-a reproşat lui Mussolini că ţara

are prea mulți analfabeți, sub conducerea lui. Mussolini i-ar fi răspuns, potrivit lui Țuțea: „Măi, n-am știut că ești așa de prost! Păi, pe vremea lui Dante, cîți analfabeți avea Italia? Și l-a dat totuși pe Dante. Iar astăzi, cînd avem atîția alfabetizați, ce poezie mai are Italia?“

Revenind la învățămîntul românesc, zic: înaintea celui de-al doilea război mondial, am avut cel mai bun învățămînt (gratuit și obligatoriu pînă la clasa a VII-a elementară) din Europa. Învățămînt alcătuit nu pe baza principiului laicei mănăstiri Telème: „Fă ce vrei, discipole!“, ci pe baza celui ce spune că „Știința sau cunoașterea fără conștiință e ruina sufletului“. Și atunci, de ce să nu revenim la acel sistem? Altfel, vorba țigăncii – probabil venită din România – spusă unui reporter francez, la Paris: „Decît cu învățătura voastră de aici, mai bine cu țigănia noastră de acasă, fără școală și carte!“ Se referea la ce învățau puradeii la Paris, prin metrou, pe stradă.

Cu alte cuvinte, decît o învățătură zis modernă, laică, plină de ispite dăunătoare sufletului, mai bine fără ea – dacă nu se poate altfel!

– *Dacă ar fi să vă luați viața de la început, ce nu ați repeta?*

– Regretele cele mai mari și mai tainice nu se referă la cele făcute, ci la cele nefăcute. Virtualul neîmplinit e mai ispititor decît realul împlinit, sau chiar desăvîrșit.

Aș zice că cel mai mare lucru pe care l-ar putea face un tînăr este „să nu se învețe minte“, indiferent prin ce ar trece. Că eu așa am făcut. Un Don Quijote cumințit la ce ar mai fi bun, decît să crească oi și albine și să-l înnebunească pe cumintele Sancho Panza?

– *Cum priviți integrarea României în UE?*

– O privesc dialectic. Adică, și bine, și rău. Vorba lui Kirkegaard, cînd a fost întrebat cum e mai bine: să te însori, sau să nu te însori? „Și-ntr-un fel, și-n altul, că tot vei regreta“, a zis el aforistic. Așa și cu intrarea în UE: odată intrați, adio suveranitate națională, iar dacă nu intrăm, adio iluzii de bunăstare!

– *Mai este posibilă o regrupare a Dreptei, care să desprindă definitiv România de comunism?*

– Regruparea Dreptei nu numai că este posibilă, dar este și necesară. Cu condiția ca toți cei de dreapta să fie realizați în perspectiva unei viziuni național-creștine a omului. Pentru început: să nu fure, să nu mintă și să nu înșele. Apoi să-și însușească virtuțile unor soldați-monahi, precum odinioară cei care au jurat la catafalcul lui Moța și Marin. Altfel, ne paște o globalizare orweliană.

– *Există astăzi o mare agitație pe scena noastră publică, avînd ca obiect de dispută elita intelectuală și ca subiect rolul acesteia în societate: este bine să se amestece în politică susținînd un partid sau altul, un politician sau altul? Ce responsabilitate are ea dacă îndeamnă masele într-o direcție greșită? Și altele... Ce opinie aveți în legătură cu aceste probleme și cu modul de discuție asupra elitei?*

– În România interbelică, elita intelectuală, în majoritatea ei – în frunte cu Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Petre Țuțea – era legionară sau simpatizantă a Mișcării. Azi, nu mai e Mișcare, dar nici elită intelectuală. Mă refer la cea foarte vizibilă, care dictează mersul societății. Și la oameni care au pe lîngă creier și caracter. Avem parte doar de oportuniști în capul trebii, cum se zice!

Trebuie creată și promovată adevărata elită, prin Școală și Biserică, dar nu una *democrată*, ci *demofilă*. Și atunci, națiunea va avea de la cine și ce învăța. Și înspre ce să se îndrepte.

– *Care este responsabilitatea dvs. – a celor care ați experiat îngrozitorul sistem concetrațional comunist și care sînteți vîrfuri ale intelectualității românești –, în această privință?*

– Responsabilitatea este cu atît mai mare cu cît și oamenii se cred mai mari. Numai că „mari și mulți or fi fost ei cîndva, dar puțini și mici au rămas“. Nu numai din pricina regimului comunist, ci și din pricina regimurilor anterioare. Așa că fiecare, proporțional cu dimensiunile sale, trebuie să se achite de răspunderile sale. Dacă nu cu mai mult, măcar mărturisind și visînd în continuare despre ce ar fi fost să fie dacă...

Ascultînd îndemnul lăsat cu limbă de moarte de un martir al temnițelor comuniste, Costache Oprișan: „Să nu te-ntorci din cale, prin a Sodomei carceri/ Cînd duhul rău te minte. / Prin fier, prin foc, prin apă, dar numai înainte, / Căci drumurile-n spirit nu suferă întoarceri“.

Interviu realizat de Horia Brad

Vedere de pe Centura Politicii

Mogulii și braconajul la urs



Viorel Patrichi

Să presupunem că eu eram Traian Băsescu şi veneam la raport în faţa Parlamentului, după ce am băgat băţul în furnicar, după ce am dat cu vătraiul printre uluci. Aş fi luat o faţă de om pocăit, de suferind în faţa aleşilor neamului. „Vă rog să mă iertaţi! Încercând să respect promisiunea electorală că voi juca până şi la Cotroceni, că voi pune ţepe în Piaţa Universităţii – lucru pe care unii români l-au luat la propriu – mi-am depăşit grav prerogativele. Îmi pare rău, domnule Tăriceanu, că n-am intuit la timp direcţia în care mergeţi, ca să vă însoţesc şi eu acolo. Era de preferat, desigur, să fiu alături de Dinu Patriciu. Am să le recomand procurorilor, adică am să le sugerez, desigur, să lase dosarele în sertare pentru a fi studiate de către istorici şi ziarişti peste 50 de ani. Trebuia să rămân un aliat de nădejde al domnului Dan Voiculescu, pe care l-am poreclit Felix Motanu. Îmi pare rău. Regret nespus, mai ales că vremea trece, noi pe loc rămânem. Povestea vorbei din bătrâni: Dunărea, Dunărea – praful şi pulberea! Îmi pare rău că am putut bănui – fie şi măcar pentru o clipă – că micuţul Codruţ Şereş ar fi pus botu', scuzaţi!, ar fi marşat la propunerile duşmanilor Stancev şi Beniatov. Am devenit vulnerabili în faţa ruşilor numai pentru o clipă, dar vom lupta. Îmi pare rău că i-am tulburat pe băieţii deştepţi, care şi-au făcut căpuşă de garsonieră pentru livrarea energiei electrice şi a gazelor naturale de la stat către populaţie. Din producţie internă sau din import. Mai ales că şi pe frate-meu Mircea îl dor şalele rău, iar mama se gândeşte cu drag la noi amândoi. Loteria, RADET şi toate regiile mari trebuie să rămână sursele voastre de finanţare discretă. Are cine plăti facturile. De altfel, aşa cum mi-a spus şi poetul Mircea Dinescu la o chindie, nu mai are rost să mai dezgropăm morţii, ce-am furat furat rămâne, de ce să mai scurmăm după originea averii unora sau altora? Toţi au devenit onorabili şi chiar venerabili, mai ales că unii poartă şi şorţ. Cu papion!

Regret nespus că am putut să-l poreclesc până şi pe domnul Ion Iliescu, acest campion al democraţiei originale, de tip suedez. Am zis că edecul cel bătrân pregăteşte o nouă mineriadă la bătrâneţe... scuzaţi aliteraţia. Chiar dacă am promis că voi cere să se facă lumină în dosarele grele, inexpugnabile – decembrie 1989, mineriadele, judeţul Mureş, Caritas, FNI-FNA, Bancorex, Banca Agricolă... bine-bine, văd că vă distraţi, fie şi Flota, le lăsăm în grija istoricilor şi a găozarilor. Ce-am face noi dacă n-ar exista proştii pentru care se creează iluzii? Trebuie să repar o mare nedreptate: voi sugera susţinerea lui Adrian Năstase la funcţia de ministru al Culturii, fiindcă este de notorietate relaţia lui cu Zambaccian, colecţiona-



rul, şi cu brăţările lui Decebal. Îl cred pe cuvânt – nu are mumii chinezeşti pe sub duşumele, nici nu e pasionat de scutul lui Gerula. L-am ironizat şi pe Mircea Geoană. Retractez, chiar dacă nu am fost atât de expresiv ca Ion Iliescu!

Vă rog să mă iertaţi! Voi scoate cuvântul «dosar» din limbajul meu politic şi, în acest sens, vă rog să legiferaţi cât mai urgent: scoatem cuvântul «dosar» în afara legii. Semnez imediat, semnez orice vine de la Parlament. Cum am putut să-mi imaginez, fie şi măcar o clipă, că aici, în Parlamentul poporului, faceţi legi pentru infractori. Regret profund şi promit că nu mă voi lăsa antrenat vreodată în dispute puerile. Voi prefera o discuţie agreabilă cu domnul Belu, mai ales cu doamna Bitang la Cotroceni, după care am s-o dau afară. Voi angaja numai bărbaţi în vârstă la Palat, de preferinţă pensionari de la Galaţi, din PSD, şi-i voi primi pe copiii de la «Bufniţa din Tei», la fel ca Ion Iliescu, ori de câte ori vor vrea să ajungă la mine. Lăsaţi copiii să vină la Cotroceni!...“

Prostănacu la Watergata nouă

„Stai niţel că te dezvăţ/ Fără mătură şi băţ“, cum spune Arghezi. Vreţi să mă suspendaţi? Vă arăt eu referendum pentru vot uninominal!

Marinelu a preferat să intre pe-o dungă în Parlament. Era pornit rău. Crunt! Estimp, oamenii Prostănacului şi ai lui Felix Motanu, „urmaşul“ lui Petre Carp, ieşeau jigniţi şi ţâfnoşi din sală. Vrea să ne vorbească nouă, aleşilor poporului? Bine, fie, dar numai atunci când vrem noi. Şi trebuie să ştim ce subiecte abordează. Să ne trimită cuvântul cu trei zile înainte, iar dacă se abate de la litera textului, îi luăm cuvântul! Oricum, preşedintele era pe făraşul Prostănacului, care voia să-l dea pe două beţe, împreună cu Felix.

Aşa că Traian Băsescu a vorbit jumătăţii scremute a Legislativului. Bocii stăteau pe marginea cuibului, liberalii erau cu papioane la gât, să creadă lumea că ar fi europeni, dar ei – d-aci dă la talpa ţării! După ce le-a mai tras aleşilor un retevei, Traian i-a anunţat că va decreta organizarea unui referendum pentru... votul uninominal. „Vă consult...“ Iar după cinci secunde: „V-am consultat!“ Factorul surpriză a fost asigurat. Le-a tăiat răsuflarea. Le-a băgat mortul în casă. Tovarăşul Andon era foarte indignat, desigur în limite legale. Tony Iorgovan făcea diferenţa: una a scris ca jurist, în studiile dumisale de drept constituţional, unde stă negru pe alb că Parlamentul trebuie dizolvat dacă populaţia este de partea preşedintelui la referendum şi alta mănân*că ca* politician – fie-ne iertată asocierea de cuvinte! Rezultatul unei gândiri strâmbe asupra separării puterilor în stat este evident. Avem puteri autiste, statul a devenit schizoid. Văzând blocajul sistemului politico-administrativ din România, părintele Constituţiunii ar trebui să se-mpuşte. Preşedintele le-a dat însă cu măciuca-n frunte. Însuşi Prostănacu era vânăt şi a recunoscut că nu se aştepta la această propunere. S-au dat de ceasul morţii, au făcut declaraţii contradictorii, l-au ameninţat din nou că îl vor suspenda, că vor merge până în pânzele albe. „Îi vom aplica preşedintelui puţină pedagogie politică“, a bâţâit Tataie.

Preşedintele le-a dat termen: iunie. Ori promovează rapid o lege privind votul uninominal, ori convoacă referendum. Imediat, toţi aceşti activişti de tip nou, indiferent de vârstă, şi-au adus aminte că au fost de acord altădată cu votul uninominal, dar dacă n-au vrut ceilalţi... Aşa că mingea este în terenul aleşilor, o minge grea, de plumb.

Că tot vorbi Tataie de pedagogie politică. Italia ne oferă chiar în aceeaşi perioadă o lecţie pe gratis. Pentru o problemă oarecare, premierul Romano Prodi şi-a dat demisia şi a provocat un vot de încredere în Parlamentul de la Roma. Lucru pe care domnul Tăriceanu nu l-a priceput şi de aceea eu cred că este un politician nul, de nivelul Sebastian Vlădescu.

Cu urechile tăiate

În sfârşit, olandezul Marean van Ghelle a ajuns şeful filialei Bucureşti din Partidu' lu' Mucles chiar în ziua lui de naştere! Este un moment istoric. Mai ales că personajul le-a spus ziariştilor că-i închide într-o cameră întunericioasă, le taie urechile opozanţilor, şi-i face fericiţi ca pe Freddie Mercury. Să fii şef de partid la Bucureşti înseamnă că ai calea deschisă spre Primăria Capitalei şi, conform tradiţiei – de ce nu? – spre Cotroceni. Asta visează Vanghelie. Este culmea parodiei politicianiste.

Drumul spre laț

După ce aleşii poporului s-au tot frăsuit, au luat o decizie istorică: au constituit o comisie parlamentară pentru anchetarea preşedintelui! Este culmea aberației anticonstituționale. Şi – colac peste pupăză – comisia este condusă de Felix Motanu, care l-a poreclit pe preşedinte „Pinochio". Ce poate fi mai fabulos ca un subaltern de-al lui Tudor Postelnicu să-l ancheteze pe Marinelu, care a avut curajul tupeului să deschidă cea mai mare parte a dosarelor Bătrânei-şi-Perversei? Ca într-un film pentru copii oligofreni. Doar bocii s-au opus creării acestei comisii anticonstituționale. Pe bună dreptate.

Mona mea, ce mă fac, Doamne, cu ea!?

În sfârşit, Curtea de Apel Bucureşti a dat cu toporul: Mona Muscă a făcut poliție politică pentru că aşa au zis băieții de la CNSAS. Ai vrut să ne lustrezi, dragă Mona? Foarte bine, te frustrăm noi pe tine. Aşa am descoperit cine este criminalul epocii de aur. Tataie nu a colaborat cu Securitatea, fiindcă el a condus-o pe când era prim secretar de județ. De 17 ani, nici un judecător sau procuror din perioada comunistă nu a fost adus în fața publicului să dea socoteală pentru dosarele instrumentate pe timpul comunismului, în baza cărora s-au făcut şi abuzurile. Nici un activist nu a fost măcar bănuit pentru poliție politică, deşi activiştii dădeau comanda către procurori. Aşa se explică de ce judecătorii n-au vrut să contrazică nici o clipă decizia băieților lui Mircea Dinescu.

„Etnia" moldovenilor

Aşa stăm cu judecătorii din România. Cu unii! De aceea nu m-am mirat nici atunci când am auzit că nişte judecători din Iaşi au admis înregistrarea Comunității moldovenilor ca etnie diferită de români. Este limpede că flăcăii nu au pus mâna pe un dicționar măcar să citească şi să vadă ce înseamnă o etnie. Eu nu pot presupune că au fost atât de imbecili încât să creadă că Alexa din Huşi este în toate mințile. Mai ales că noi românii suntem singura națiune din Europa care se confruntă ca berbecii cu o adevărată criză de identitate: suntem moldoveni sau români, suntem vlahi sau români? Cuvântul „român" este o invenție târzie. Noi trebuia să ne numim fie daci, fie valahi, care tot „lupi" înseamnă. Nu am avut intelectuali care să priceapă semnificația momentului atunci şi am rămas ... „rumâni", adică săraci, „români". Fiindcă aşa a spus un diplomat francez în secolul XIX. Atât.

Marinelu și Tăricelu

Un întreg circ s-a desfăşurat la Palatul Cotroceni. Preşedintele a anunțat că vine să-i convingă pe guvernanți să nu amâne alegerile pentru Parlamentul European. „Nu este justificată prezența dumneavoastră la Guvern", i-a răspuns Moliceanu, devenit brusc Tăricelu. Preşedintele-jucător i-a răspuns cu argumente din Constituție: articolele 86 şi 87. Ce Constituție? Curat violare de Costituțiune, da' nu vii la mine! Scurt! Ce vorbeşti, Tăricelu? „Domnule Prim-Ministru, vă informez că voi veni la Guvern!"

Şi vine Marinelu la uşa Guvernului condus de Motocicleanu. Pe cap poartă o blană de lup, ca într-o caricatură de Ion Barbu, şi strigă cât poate: „Măi băieți, cucuieți, uşa tatii descuieți, n-aşteptați posmagi muieți!"

Intră tăticu la băieții lui, el i-a crescut, i-a şters la nas, el i-a dus de mână la Palatul Victoria, dar vulpița Săftoiu să stea la uşă! Bine, dar are rang de spătar, adică, de ministru secretar de stat! „Eu am decis să nu intre!", a şuierat Tăricelu. Intră Marinelu fără vulpiță şi dă să le vorbească băieților din vizuină despre votul uninominal, că el renunță la referendum, că îl amână, numai să scoată băieții o lege care să curățe jungla. În acel moment, Tăricelu i-a întors spatele şi a început să discute ostentativ cu un consilier de-al lui. Cu alte cuvinte, uite, bă Traiane, eu am vulpe, tu n-ai! După ciondăneala din vizuină, Marinelu a ieşit în fața veverițelor-pistol de la presă: „Am participat la şedința de Guvern". „Preşedintele n-a fost la nici o şedință de guvern", a ripostat Tăricelu. „Atunci, am fost la o cafea...", a surâs Marinelu. Prin vizuină bântuie schizofrenia, fraților!

Nu este o fabulă, este chiar realitatea acestei perioade în care politicianismul cel mai neghiob nu mai permite aplecarea spre problemele concrete ale românilor. Tăricelu a reuşit să ne deza-

măgească mai rău ca Milică, pe care l-au învins securiştii. Cum care securişti? „Generalul“ Isaiia, care i-a aruncat cu cerneală viole(n)tă în barbă. Era o parabolă pe care i-a făcut-o poporul român unui politician inept, prin mâna unui zăltat.

Când Traian nu e acasă

În țara lui Vodă prin lobodă, a venit incognito Solyom Laszlo, preşedintele Ungariei, să sărbătorească ziua națională a honvezilor, aici, cu secuii, fără să-l informeze pe Traian Băsescu. Au arborat drapelele Ungariei, ale Uniunii Europene şi ale Vaticanului. Să ne imaginăm că Marinelu s-ar duce la 1 decembrie să sărbătorească ziua națională la Chişinău, la Cernăuți sau la Cetatea Albă. Şi ar avea mai multe motive s-o facă, decât Solyom Laszlo la Zalău sau la Miercurea Ciuc.

Şi când politicienii noştri vânjoşi o țin langa la Bucureşti cu brâul lor, Ucraina anunță că fondează satul Belai (Alb) pe Insula Şerpilor. Ca să-i convingă pe jurații de la Haga de un lucru aşa de evident: stânca pustie din Marea Neagră este locuită, prin urmare trebuie să i se acorde ape teritoriale. Şi aşa vor ajunge pescadoarele ucrainene să pescuiască în apele noastre teritoriale de lângă Constanța.

Tezaurul dacic de la Sinaia

În ce mă priveşte, chiar dacă tata nu şi-a mai văzut boii luați la colhoz, eu mă simt confortabil să văd că regele Mihai a recuperat palatele Peleş şi Pelişor. Mă bucur nespus şi de proiectele mărețe, lansate de colonelu' Duda Întâiu. Dumnezeul românilor să-l ierte pe Mareşalul Antonescu, cel care nu a avut măcar parte de mormânt, prin grija aceluiaşi rege. Oşteanul acela are însă loc de închinare în fiecare conațional conştient de timpurile prin care am trecut şi vom trece.

Tot încercând să pricepem cum de-a fost posibil să fie furate până şi osemintele mareşalului Alexandru Averescu, mai să uităm că am devenit martorii aiuriți şi plătitori de impozite ai altor întâmplări la fel de stranii. Constantin Daicoviciu şi toți arheologii care au săpat la Sarmisegetuza Regia nu au găsit decât urme de cetăți, ceramică, arme, unelte de fier şi de bronz. În plus, dacii nu cunoşteau scrisul. Aşa se face că an după an, a crescut corul academicilor care susțin că strămoşii noştri erau nişte primitivi. De-aici şi până la manualele alternative de astăzi nu a mai fost nici un pas. A apărut şi senatorul Dan Iosif, care a spus că pasiunea vieții lui este aurul, că dacii nu prețuiau şi nici nu ştiau să prelucreze aurul. Că ei au dat 100 de care de aur israeliților ca să lupte contra romanilor. Ştia el, Dan Iosif, de la nişte apropiați de-ai lui Mozes Rosen. Şi de-aici, enunțul genial, demn de un academician: „Brățările dacice aduse în țară sunt falsuri“. Chiar dacă există buletinele de analiză, care atestă vechimea aurului şi originalitatea lucrăturii.

În aceeaşi perioadă în care se fură orice din patrimoniul național, în vreme ce tot felul de indivizi caută să oculteze orice adevăr despre istoria noastră veche, a apărut la Editura Dacica o carte surprinzătoare: *Tezaurul dacic de la Sinaia*, scrisă de Dumitru Manolache. Autorul prezintă într-un stil alert, cu accente polemice sau de roman polițist pe alocuri, întregul dosar al misterioaselor plăci de plumb de la Sinaia. După ce întoarce pe toate fețele argumentele oferite de documente şi martori, Dumitru Manolache acceptă un adevăr de care istoricii refuză cu spaimă să se apropie: plăcile de plumb de la Sinaia sunt cópii după plăci originale din aur. Ele au format în vechime o adevărată bibliotecă sacră a dacilor, de care, desigur, noi, cei de azi, nu avem dreptul să ne dezicem. Există două argumente fundamentale, ce pledează pentru vechimea plăcilor de la Sinaia: pe una din plăci figurează Cetatea de la Sarmisegetuza, pe o alta poate fi admirată imaginea şarpelui ofit, de la Tomis, supranumit de mulți Glykon, unic în lume. Ambele imagini erau necunoscute la sfârşitul secolului XIX – începutul secolului XX, când nu se descperiseră încă nici statuia, nici cetatea. S-a ascuns cu grijă decenii la rând un adevăr cumplit: biblioteca sacră din aur a fost descoperită la Sinaia pe timpul lui Carol I, a fost copiată în plumb, apoi topită, iar aurul a fost folosit la ridicarea Castelului Peleş. „Credem că tocmai numele suveranului şi cele ale altor personalități politice ale momentului, anumite consecințe politice grave ce s-ar fi născut din implicarea acestora în povestea topirii pieselor originale de aur, au determinat autoritățile să secretizeze operația de copiere şi, în timp, să oculteze subiectul, banalizându-l, trecându-l în derizoriu, folclori-



Vladimir Voronin

zându-l, alimentându-l cu fel de fel de istorioare, până ce subiectul însuşi a început să se alimenteze dintr-un fel de combustie proprie, autocompromițându-se. Sistemul a funcționat perfect, angrenajul s-a rodat, iar intervenția puținilor specialişti care au intrat de-a lungul timpului în sistem nu a mai avut forța de a readuce în prim plan interesul pentru descoperirea adevărului", spune Dumitru Manolache. Cartea este însoțită de o excelentă postfață, scrisă de Aurora Pețan, o foarte bună cercetătoare în domeniul istoriei vechi.

Gata cu nostalgiile! Odioasa dictatură şi sinistra sa soție au primit încărcătoarele pline şi au lăsat României o datorie externă de 209 milioane de dolari. Urmaşii lui Nicolae Ceauşescu ne servesc pe tavă 36 de miliarde de dolari datorii pentru România. La muncă, băieți!

Voronin își pierde țărișoara

Normal ar fi ca toți basarabenii să treacă în România, iar noi, cei de dincoace de Prut să cerem toți cetățenie „moldovenească". Să vedem atunci oare ce-ar mai face miopii de la Bucureşti şi de la Chişinău.

Dacă în 1989 basarabenii luptau pentru idei – limba şi istoria românilor – astăzi românii de dincolo de Prut au înțeles că îşi pierd țara definitiv. Acum, din motive economice grave, basarabenii se vor ridica şi vor face o revoluție adevărată. Să priceapă şi Europa că ei tot români au rămas. Nu este altă salvare pentru ei, decât unirea cu România. Toate variantele au eşuat: o Elveție sovietică, o Austrie fără Anschluss, Planeta Moldova în galaxia Rusiei. Singurii care au priceput mai mult decât Tăricelu par să fie liberalii de la Chişinău, care au lansat un manifest pentru reîntregire națională: „Partidul Național Liberal din Republica Moldova este conştient că grava problemă identitară, situația politică şi economică deplorabilă ale celui de-al doilea stat românesc, rezultate din politicile coloniale sovietice, continuate de regimurile neocomuniste după 1991, staționarea trupelor ruseşti de ocupație pe teritoriul Republicii Moldova, existența unui teritoriu ocupat de un regim terorist, sprijinit de Moscova şi necontrolat de Guvernul de la Chişinău, au făcut din Republica Moldova un stat-problemă. În aceste condiții, Republica Moldova nu dispune de suficiente resurse interne pentru depăşirea stării de criză permanente. Este nevoie de o asistență internațională în stare să readucă Republica Moldova pe orbita civilizației europene. Cel mai firesc sprijin al efortului de europenizare a Republicii Moldova poate veni din partea României".

Da, dragilor, aşa este. Să nu uitați când veți ajunge la putere, ca Iurie Roşca.

Interviu cu părintele Protosinghel Savatie Baştovoi

„Nu vă ruşinaţi să iubiţi“

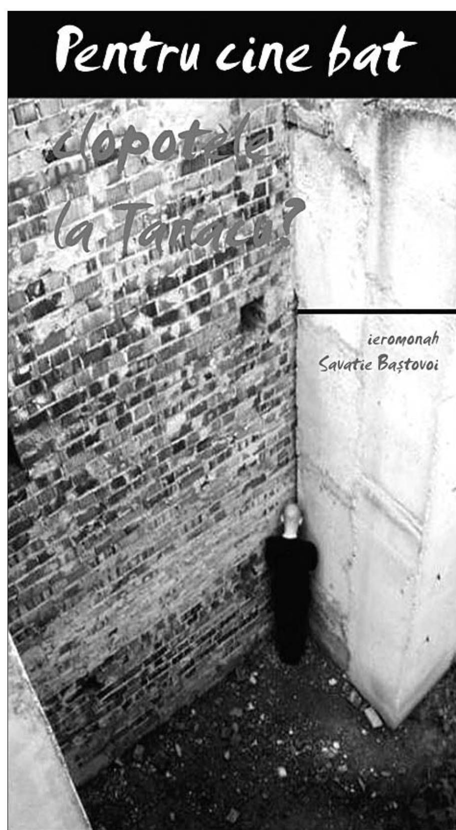
Pentru ortodocşii români Tanacu rămâne o rană deschisă, pe care cei care au căderea şi menirea de a o vindeca nu se grăbesc să o facă. Sentinţa dată în „cazul Tanacu“ este, pentru orice om de bună credinţă, exagerată. Încă multe lucruri ne scapă şi de acum încolo va mai curge probabil multă cerneală despre Tanacu, exprimând nimic altceva decât păreri, majoritatea spuse în mod sigur din dorinţa de a afla adevărul. Părintele Savatie Baştovoi s-a exprimat deja în scris asupra acestui caz, ultima carte publicată de Prea Cuvioşia sa având titlul Pentru cine bat clopotele la Tanacu?. *Ne-am întrebat şi noi şi am mers mai departe punând întrebările care frământă încă minţi şi părintelui Savatie care, cu amabilitate, nu a întârziat să răspundă. În felul acesta a rezultat interviul pe care îl puteţi citi în rândurile care urmează.*

– *Părinte Savatie, ceea ce a fost numit în presă „cazul Tanacu“ este o mare tragedie pentru BOR. Majoritatea celor interesaţi de cele petrecute la mănăstirea Tanacu au luat cunoştinţă de rândurile pe care le-aţi scris în legătură cu acest caz. Ce v-a făcut să luaţi atitudine?*

– Cred că porunca lui Hristos m-a determinat să scriu şi să iau apărarea celor de la Tanacu. Aş fi făcut asta în cazul oricui, mai ales că de data asta Biserica a jucat rolul acuzatorului. Nu putem lăsa o ţară întreagă să creadă că Biserica bagă la puşcărie pe cei ce greşesc. Aceasta este o minciună împotriva Evangheliei. Din Vieţile Sfinţilor şi de la oamenii Bisericii pe care îi cunosc am învăţat că Biserica ia apărarea celor aflaţi în suferinţă. Mănăstirea Noul Neamţ, de unde sunt, are un paraclis la puşcăria din Tighina, de vreo zece ani. S-a întâmplat ca mănăstirea să intervină în mai multe cazuri, făcând demersuri către preşedinte, pentru a cere graţierea deţinuţilor care arătau semne de pocăinţă. Şi pot spune că au fost graţiaţi puşcăriaşi cu fapte grele. Dar ca Biserica să facă dosare de acuzare, aşa cum s-a întâmplat în cazul Tanacu, n-am mai pomenit. Vlădica Dorimedont, fostul stareţ al mănăstirii noastre, care nu mai este printre noi, a umblat personal pe la poliţie să scoată un tânăr care a furat aur de la o icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului şi până la urmă l-a eliberat. A făcut asta şi în cazul unui violator şi, ori de câte ori avea posibilitatea, intervenea personal pentru condamnaţi, considerând că puşcăria nu este o cale de îndreptare pentru nimeni. Eu am crescut duhovniceşte lângă astfel de oameni, de aceea nici nu puteam vedea lucrurile altfel. Îmi pare rău când văd oameni care nu se gândesc la suferinţa aproapelui, că, pur şi simplu, e greu să stai în puşcărie, oricine ai fi şi oricât de mult rău ai face. „Ceea ce voiţi să vă facă vouă oamenilor, faceţi şi voi lor“, a zis Hristos. Eu, dacă aş fi condamnat şi s-ar lepăda tot



Pr. Savatie Baştovoi



Sfântul Sinod de mine, zicând că nu mă cunoaşte şi că nici măcar nu ştie cum am ajuns preot, cred că aş dori ca măcar un frate să se ridice şi să-mi spună că este aproape de mine. De aceea am ieşit în apărarea călugărilor de la Tanacu, pentru că m-am pus pe mine în locul lor şi mi-am adus aminte de Hristos.

– *Opiniei publice în general îi este greu să discearnă adevărul de minciună în toată această poveste. Cum am putea să privim lucrurile fără a face judecăți greşite şi fără a cădea din adevăr?*

– Odată, un frate de la Noul Neamț mi-a zis: „Noi de multe ori ne contrazicem şi spunem cu hotărâre părerile noastre, uitând că întotdeauna între noi este şi un al treilea nevăzut, a cărui părere uităm să o luăm în considerație". Să ne întrebăm întotdeauna ce părere are Hristos despre cele ce se întâmplă. Hristos şi-a făcut cunoscută părerea în Evanghelie. „Închis am fost şi n-ați venit la Mine". Adică Hristos s-a identificat cu orice deținut. Cum, chiar şi cu ucigaşii şi cu violatorii? Da. S-a identificat cu ei nu în faptele lor rele, desigur, ci în suferință. Hristos este prezent în suferința omului condamnat şi lepădat de frații săi, pentru că Hristos însuşi a fost condamnat şi lepădat de oameni. De aceea Hristos spune că este închis şi suferă în fiecare condamnat. Pentru că este nedrept ca omul să fie închis şi lipsit de libertatea pe care i-a dat-o Dumnezeu. Aceasta este o mare tragedie. Să-L căutăm pe Hristos în toate şi să încercăm să privim lumea cu ochii lui Hristos, pe cît ne este dat fiecăruia şi aşa vom deosebi minciuna de adevăr. Dragostea lui Dumnezeu încălzeşte inimile şi luminează mintea. Oare comunicatul de presă al BOR încălzeşte inima? Gândiți-vă la aceasta!

– *Credeți că cele petrecute la Tanacu sunt simptomatice pentru Biserică, în sensul că ierarhia noastră bisericească a fost lipsită de reacții concrete, cu atât mai mult cu cât pedeapsa dată părintelui Daniel Corogeanu şi maicilor este una exagerată? Sunt atâția criminali care, făcând crime cu bună ştiință, primesc pedepse cu mult mai mici.*

– Cred că reacția Bisericii la condamnarea călugărilor de la Tanacu pune un diagnostic îngrijorător. Am văzut nu doar că n-avem dragoste, ci şi că suntem în stare să trecem peste vieți omeneşti de gura lumii. Dacă o să mergem pe aceleaşi căi, puşcăriile or să se umple iar de preoți şi de călugări, ca în vremurile de tristă amintire. Am cunoscut mai mulți arhierei români, oameni cu totul extraordinari, cu credință în Dumnezeu şi cu dragoste de aproapele. Nu pot înțelege cum aceşti oameni, care sînt atât de minunați atunci când sunt singuri, adunându-se împreună în Sinod au putut lua o decizie atât de crudă. Iertați-mă, dar eu am avut gândul că altcineva semnează rezoluțiile Sinodului, cel puțin aşa a fost în cazul de față.

– *Părinte, cineva întreba cui foloseşte toată această tulburare. Tulburarea este în primul rând prilej de bucurie pentru demoni,*

– care saltă văzând dezbinarea dintre creştini. Credeţi că aflarea adevărului – ştiindu-se că prin această sentinţă se acoperă de fapt alte păcate – ne-ar ajuta cu ceva?

– Această tulburare foloseşte celor care urăsc pe Dumnezeu şi Biserica Lui. Nu este vorba de câte păcate poate să ierte această sentinţă călugărilor de la Tanacu, ci de atitudinea noastră faţă de suferinţa lor. Nu putem fi atât de cruzi încât, văzând pe cineva în puşcărie, să zicem: „Foarte bine, aşa li se iartă păcatele!“ Fiecare avem păcate, dar iată că nu ne grăbim să împărţim carcera cu nimeni. Am citit replicile date de Episcopul Vicar de la Huşi cu referire la condamnare, care zice foarte sec: „Cred că în anii de detenţie, Daniel Corogeanu va avea timp să gândească la ce a făcut bine şi ce nu“. Eu cred că ar fi putut să cugete la fel de bine părintele Daniel şi în chilia sa de la mănăstire, poate şi mai bine.

– Există vreo legătură între cele întâmplate şi starea duhovnicească a creştinilor ortodocşi?

– Sigur. Dacă ar fi după mine, aş face un marş de la Bucureşti până la Vaslui pe jos, pentru a arăta că nu suntem de acord cu felul în care a decurs procesul. Să ştie toată lumea că presa românească este mincinoasă, incultă, o presă de bâlci, care încalcă toate principiile presei europene. De ce gazetele cu duhoare de cabinet împuţit nu iau pildă de la agenţii precum BBC, care nu a folosit niciodată expresii precum „asasin cu barbă roşie“, „preotul ucigaş“ etc.? Să mă iertaţi, eu citesc uneori presa de la Moscova, dar n-am pomenit atâta murdărie, atâta iresponsabilitate ca în presa română. Şi tocmai gazetarii ăştia de două parale, care îşi culeg informaţiile din manele, umblând cu slogane ceauşiste de tip „jos evul mediu“, vor să promoveze România în Europa? Creştinii trebuie să-şi facă publică nemulţumirea şi să condamne această atitudine plină de ignoranţă şi răutate a organelor de presă care şi-a depăşit atribuţiile, acelea de a informa, şi au adus învinuiri nefondate, care lezează grav demnitatea creştinilor. Să mai meargă şi ei pe la tribunale să dea seama de cuvintele pe care le spun.

– Credeţi că, începând cu tragedia de la Tanacu, vom intra treptat într-un nou tip de societate în care ne va fi tot mai mult frică să facem binele şi să mărturisim adevărul?

– Să mă iertaţi, dar mi se pare că România nici nu a ieşit din frica în care au băgat-o comuniştii. Nu sunt de părere că în România există libertatea opiniei. Pur şi simplu populaţia a fost convinsă că a fi liber înseamnă să spui ce *trebuie*. Dar, dragii mei, nu-mi mai spuneţi ce trebuie să spun ca să mă consideraţi voi liber, lăsaţi-mă să-mi dau singur seama ce vreau să spun, chiar dacă aceasta contrazice ideea voastră despre libertate în ce mă priveşte. Nu ştiu ce va fi, dar este clar că anumite lucruri, atunci când sunt spuse, trezesc dezaprobarea majorităţii. Acesta este un obstacol suficient pentru ca cei mai mulţi să refuze să mai zică lucrurile care îi pun într-o poziţie dezvantajoasă faţă de ceilalţi. Aşa a fost întotdeauna, aşa este şi astăzi. Eu nu cred în libertatea făgăduită de oameni.

– Poate fi cazul Tanacu un pas înspre ascunderea „luminii sub obroc“, a Luminii care este Hristos şi pe care îl ocolim atât cât putem pentru a ne afirma noi umanitatea decăzută, o umanitate care condamnă fără să discearnă, care pune la zid fără să întrebe şi care ucide pentru că este lipsită de iubire?

– Eu am zis că Tanacu a fost o probă pentru România şi, în primul rând, pentru Biserica Română. Într-o luptă, dacă eşti lovit pe neaşteptate şi mai ales dacă lovitura e puternică, eşti ca şi învins, pentru că intră frica în tine. Lovitura de la Tanacu a fost una sub centură, în afara regulilor jocului, dar pe care arbitrul s-a făcut că nu a văzut-o. Românii trebuie să scoată arbitrul afară, dacă nu vor ca loviturile sub centură să devină o regulă.

– Observând această dramă şi multe altele care s-au petrecut în ultima vreme – ca blasfemiile aduse la adresa Mântuitorului Hristos prin Codul lui Da Vinci *şi altele – credeţi că în lume lucrează un duh potrivnic creştinismului, împotriva căruia suntem chemaţi să ne exercităm mai mult ca oricând vocaţia noastră mărturisitoare?*

– Da, cred asta. Dar despre aceasta ar trebui să facem un interviu aparte.

– În încheiere vă rog, părinte Savatie, să adresaţi un cuvânt duhovnicesc credincioşilor ortodocşi.

– Nu vă ruşinaţi să iubiţi!

Interviu realizat de Antonio Aroneasa

În căutarea Bisericii pierdute (V)

George Enache

„Profetul național“ Nicolae Iorga, deși scrie una din cele mai bune istorii a Bisericii Ortodoxe Române, iar cercetările sale privind Evul Mediu l-au făcut să cunoască precum nimeni altul viața bisericească a românilor, a fost destul de refractar la dimensiunea „spirituală“, fapt care i se va reproșa de către reprezentanții noii generații. Pentru marele istoric totul era subsumat ideii de națiune. Într-un articol din 1924, intitulat „Elementele culturii românești. Originea și caracterul lor“[1], Iorga arăta de unde provine cultura românească: „Din sufletul rasei adaptată la mediu și formată printr-o dezvoltare istorică de două mii de ani“. „Dar, continuă Iorga, în această rasă, în forma ei materială și în caracterul ei moral, care sunt elementele ce se pot recunoaște? Și ce aduce fiecare din ele pentru crearea acestei culturi, de o permanență veșnic gata de a se înavuți? Poporul nostru vine și el dintr-un amestec, dar nu dintr-unul care păstrează confuzia celor dintâi contacte, ci din unul care liberează din ciocnire spiritul nou“. Românii sunt urmașii traco-ilirilor, ce aveau „ca însușire de căpetenie pe aceea a unui nebiruit entuziasm, a unui fanatism făcător de minuni, a unei nezguduite credințe față de ideea primită, de legătura ce s-a statornicit odată“, dar și ai acelor „păstori, plugari italici“, care au adus cu ei „chibzuiala și ascultarea“. „Ascultarea instinctivă, chibzuiala spontanee, fără autoritate exterioară, fără impunere străină“.

Din această perspectivă, Iorga va respinge, într-un discurs ținut în Cameră cu ocazia dezbaterii Legii Cultelor, pretenția greco-catolicilor că poporul român se trage numai de la Roma: „N-am fost robii Bizanțului. Nu înțelegem a fi, printr-o parte a poporului nostru, robii unei Rome, care stă pe locul strămoșilor noștri, dar care nu reprezintă întreaga tradițiune a acestor strămoși“[2]. Mai departe există un pasaj revelator despre cum vedea Iorga religia și raportul ei cu poporul român: „Religia noastră este o religie de preoți simpli, este o religie de săteni, formată în împrejurările acelea smerite ale trecutului nostru. Ea s-a născut, ca și civilizația noastră, ca și forma politică, s-a născut din acea viață adâncă a bietelor mulțimi românești. Am fost legați de Bizanț, pentru că se cerea îndeplinirea unei forme. O parte dintre noi au fost legați pe urmă de Roma, fiindcă și legătura de Roma era, într-o anumită contingență de împrejurări, îndeplinirea unei forme. Dar când ziceau țăranii noștri: „legea românească“, ei înțelegeau un mare adevăr. Da, există o lege românească. O lege românească împărțită în două în ceea ce privește pe episcopi; o lege românească, una singură, în adâncul conștiinței țăranilor noștri... Dacă majoritatea poporului românesc este și va rămâne legată de credința care se numește ortodoxă, nu este pentru ceea ce ne dă nouă ortodoxia ci pentru ce am frământat din viața națională sub crucea ortodoxă a domnilor Moldovei și ai Țării Românești [...] Biserica unită este un produs istoric și, dacă este ca vreodată această biserică unită să dispară, ea va dispărea prin jocul împrejurărilor istorice... Până atunci, această biserică are dreptul de a exista din două motive hotărâtoare pentru societatea românească însăși: Avem în această societate așa de puține organisme, așa de puține lucruri legate prin suflet, încât orice formă de existență morală a poporului românesc ne este scumpă. În al doilea

[1] În Iordan Chimet, *Dreptul la memorie*, Cluj-Napoca, vol. IV, 1993, p. 12-16.

[2] *Biserica noastră și cultele minoritare. Marea discuție parlamentară în jurul Legii Cultelor – 1928*, studiu introductiv de Constantin Schifirneț, București, 2000, p. 369.

rând, este o fericire pentru noi, în afară de tot ce a dat ea, în glorioasa biserică de la Blaj, şi gloria aceasta nu i-o poate lua nici o pasiune, nici o nedreptate, şi este un motiv pentru care această biserică are dreptul să se aşeze dârză în fața dreptului său şi să nu-l dea nimănui. Avem nevoie de legături cu Apusul [...], legături care prin biserica unită se stabilesc între noi şi între popoarele al căror sânge este şi sângele nostru“[3].

Aşadar, pentru Iorga, exista o „lege românească“ (religie), parte a fenomenului creator al rasei, şi formele suprastructurale ale influenței Bizanțului sau Romei, dezirabile prin efectele lor benefice de-a lungul istoriei româneşti. Rosturile bisericii rămân şi pe mai departe de ordin național şi social. Este cazul pomenit al Bisericii Greco-Catolice, sau rostul bisericii ca loc de adunare şi coordonare a vieții satului sau a cartierelor din oraşe, afirmat de Iorga cu ocazia unei conferințe ținută la Institutul Social Român[4].

Schimbare radicală de paradigmă

Adevărații „înaintemergători“ ai spiritului religios interbelic provin din mediul ecleziastic. Astfel, în 1902 îşi începeau ucenicia la Facultatea de Teologie din Bucureşti trei tineri care se vor impune în timp ca personalități remarcabile ale Bisericii Ortodoxe Române: Visarion Puiu, Vartolomeu Stănescu şi Iuliu Scriban. Colegi şi în acelaşi timp buni prieteni, toți de o mare inteligență şi de un temperament adesea vulcanic, aceştia vor marca în mod profund viața Bisericii, timp de mai multe decenii. Meritul lor cel mai important este, indiscutabil, uriaşul efort de recuperare a rostului şi demnității Bisericii în societate, printr-un dublu proces: de renaştere a tradiției ortodoxe şi de valorificare a marilor curente intelectuale europene din epocă, favorabile creştinismului şi Bisericii, pentru a îndreptăți şi articula prezența instituției ecleziastice într-o societate românească din ce în ce mai influențată de modernitate.

Cei trei vor promova în mediul ortodox românesc ideile „creştinismului social“, curent care cunoaşte în acea perioadă o dezvoltare excepțională în Occident, vor milita pentru o religiozitate mai exigentă, bazată pe o cateheză atent coordonată, care nu excludea cultura laică. Aceste coordonate le vom regăsi deplin manifestate în însăşi viața lor: toți trei vor intra în monahism, căutând să reabiliteze prin toate mijloacele această instituție fundamentală a creştinismului, ei înşişi vor fi cărturari în toată puterea cuvântului şi vor căuta, din diversele funcții pe care le-au ocupat, să crească rolul social al Bisericii. În acelaşi timp, au fost mereu preocupați ca achizițiile Bisericii să aibă efecte pozitive şi în viața neamului românesc, de al cărui destin s-au simțit permanent legați. Ei au fost şi au rămas pe toată durata vieții lor mari „naționalişti“, însă în calitatea lor de români şi nu de oameni ai Bisericii. Ei au înțeles foarte bine că Biserica este universală, nefiind apanajul vreunui neam, dar asumarea valorilor ei în viața neamului românesc, entitate naturală, nu poate fi decât benefică. Era operată astfel o răsturnare radicală a ideilor de până atunci: dacă înainte Biserica nu era văzută decât ca un soldat în slujba statului, cu misiune să apere identitatea românească, acum Biserica era ridicată la rangul de învățător al neamului, distinct de stat, cu propria energie şi identitate, a cărui misiune era în principal ridicarea spirituală şi morală a comunității.

Această schimbare radicală de paradigmă poate fi lesne sesizată dacă analizăm discursurile ținute la 4 noiembrie 1913, cu ocazia instalării lui Vartolomeu Stănescu, pe atunci arhiereu cu titlul Băcăoanul, în funcția de administrator al Casei Bisericii, instituție nou creată, rezultat al încercărilor disperate ale autorităților de a rezolva imensele probleme financiare ale BOR. Inspirată din Statutul şagunian, Casa Bisericii semnifica recunoaşterea că BOR are dreptul de a dispune de averi proprii pe care să le administreze în mod nemijlocit, aceasta după ce decenii la rândul toate aspectele financiare erau controlate de către stat. În scurtul răstimp în care această instituție a funcționat, ea nu va juca nici un rol cu adevărat semnificativ. Din punct de vedere simbolic însă, gestul va avea consecințe uriaşe, pe care tânărul Vlădică Vartolomeu nu va ezita să le sublinieze.

[3] *Ibidem*, p. 369-341.

[4] Nicolae Iorga, *Sat şi oraş*, în Iordan Chimet, *op. cit.*, p. 106: „în ce priveşte mahalalele, nu le trata ca anexa unui centru, ci ca nişte celule vii, fiecare avându-şi rostul în jurul acelui centru al bisericii care nu este numai bisericesc şi care poate fi şi un centru de caritate, de iubire între oameni, de lumină...“.

Pentru a înțelege noutatea discursului său, vom cita înainte câteva pasaje din cuvântarea mitropolitului primat Conon Arămescu Donici, ținută cu aceeaşi ocazie. Acesta spune că: „Biserica Ortodoxă Română, în toată vremea a fost paladiul naționalității noastre. Şi în toate vremurile, ca şi astăzi, în împrejurări grele prin care trece istoria lumii, se vede de câtă însemnătate este Biserica într-un stat, şi cu deosebire la noi românii; căci astăzi în aceste timpuri îngrijorate, cine este care ne uneşte pe noi toți? Este numai religia Sfintei Biserici Ortodoxe; căci credința şi morala propagată de ea dimpreună cu armonioasa limbă ce vorbim, ne uneşte pe toți, şi cei de sub stăpâniri străine, şi cei de peste oceane.

Fiind lucrurile aşa, după cum şi Sf. Scriptură zice: «Afară de Biserică nu este mântuire», se înțelege puterea ce o are Biserica asupra sufletelor credincioşilor săi de pretutindeni. Prin Biserică ne putem uni cu toții; şi numai grație acestei uniri ne putem înțelege cu cei de peste hotare, sau de oriunde ar fi, căci avem cu toții o Biserică, un Dumnezeu, o credință, o speranță"[5].

Bătrânul mitropolit era foarte conştient de misiunea spirituală a Bisericii, pe care însă o subsuma nevoilor naționale, tribut al discursului național de la sfârşitul secolului al XIX-lea, discurs reprezentat cel mai bine de Nicolae Iorga. În schimb, pornind de la întrebarea „Ce urmăreşte Biserica în viața popoarelor?", arhiereul Vartolomeu oferă un răspuns mult mai complex.

Apărătoarea conştiinței naționale

În concepția sa principalul scop al Bisericii este mântuirea credincioşilor, însă, alături de acestea mai există două scopuri sociale care „interesează deopotrivă şi pe cei ce cred şi pe cei ce nu cred" care sunt: păstrarea „unității sufleteşti a rasei" şi educarea din punct de vedere moral a poporului[6]. Evident, nu doar Biserica păstrează unitatea neamului. Există în acest scop şi legile,



şcoala şi interesul economic, dar ele nu pot avea înrâurirea pe care Biserica o poate avea. Legea prezintă trei mari impedimente: este lipsită de statornicie, schimbându-se după timpuri şi nevoi, este incapabilă să acopere întregul câmp al vieții, inima şi conştiința scăpând prevederilor legale, şi, nu în ultimul rând, ea nu se aplică aproape niciodată în mod egal pentru toți[7].

Şcoala, la rândul ei, se adresează în cea mai mare parte inteligenței, nu şi subconştientului, noțiune în sprijinul căreia Vartolomeu Stănescu invocă nume precum Aristotel şi von Hartmann. Or, acest subconştient nu poate fi modelat decât prin acțiunea „mistică" a Bisericii[8].

În sfârşit, în ceea ce priveşte interesul economic, acesta, „chiar când uneşte pe oameni, nu face însă decât să despartă sufleteşte pe indivizi; pentru că, fiind imboldul luptei pentru trai, el îl face pe fiecare individ să se afirme aparte ca o lume opusă celorlalți indivizi, prin anumitele lui drepturi personale"[9].

[5] *Cuvântările ținute cu ocazia instalării PS Arhiereu Vartolomei Băcăoanul ca administrator al Cassei Bisericii în ziua de 4 noiembrie 1912*, Tipografia Cărților Bisericeşti, 1913, p. 5.

[6] *Ibidem*, p. 13-14.

[7] *Ibidem.*

[8] *Ibidem*, p. 15.

[9] *Ibidem*, p. 16.

În concluzie, numai Biserica are puterea de „a îndeplini unitatea sufletească a raselor". „Şi, când zic Biserica, nu înţeleg numai Biserica creştină, ci înţeleg orice instituţiune predicând o doctrină transcendentă, şi cu o regulă de conduită generală şi eternă, prin care ţinta finală a scopului vieţii se ridică mai presus de timp şi spaţiu.

De aceia, peste tot şi întotdeauna, conştiinţa religioasă s-a confundat cu conştiinţa naţională a popoarelor"[10] – spune mai departe Vartolomeu. Prin urmare, relaţia dintre conştiinţa naţională şi cea religioasă este un dat natural, valabil în orice timp şi spaţiu, de care toţi trebuie să ţină seama. Astfel, implicarea BOR în viaţa „neamului" nu este câtuşi de puţin ceva straniu, în afara rânduielilor generale. Vartolomeu va merge şi mai departe, afirmând că „acolo unde unitatea religioasă nu există, sunt momente când naţiunea nu se arată întreagă"[11], aducând drept exemplu desele dispute dintre ortodocşii şi greco-catolicii români din Transilvania. Era o „constatare" pe care viitorul Episcop de Râmnic o făcea pe baza ideilor vehiculate intens în anumite medii cultural-politice europene, din care amintim doar Acţiunea franceză, promotoare a unei Franţe integral catolice[12]. Vartolomeu se mulţumea numai să „constate" o situaţie care va deveni în anii următori obiectul unei aprige dispute între ortodocşi şi greco-catolici, fiecare dorind să realizeze „unificarea sufletească a neamului" în beneficiul propriu.

În ceea ce priveşte al doilea scop social al Bisericii, arhiereul Vartolomeu afirmă că „nici un sistem de morală nu este întemeiat pe un scop moral mai înalt, pe o dragoste de aproapele mai curată şi pe izbânzi mai desăvârşite împotriva slăbiciunilor şi imperfecţiunilor omeneşti, ca morala predicată de Sf. Biserică a creştinilor"[13].

Pentru îndeplinirea acestor scopuri, „care interesează şi deopotrivă şi pe cei ce cred şi pe cei ce nu cred", Biserica trebuie să dispună de mijloace numeroase, care să fie mânuite „în ce priveşte directiva numai de acei reprezentanţi ai ei, pe umerii căreia apasă şi răspunderea îndeplinirii acestor scopuri"[14]. Din păcate, în societatea românească Biserica nu dispune de aceste mijloace, stare de lucruri determinată, în opinia lui Vartolomeu, de transformările sociale care, „agitând prea mult spiritele pentru cucerirea libertăţilor publice, le-au făcut să săvârşească asupra instituţiunilor trecutului foarte multe uitări şi abuzuri"[15]. Biserica are un caracter etern, ceea ce înseamnă deopotrivă că este o instituţie care aparţine trecutului dar şi viitorului. Venind din trecut, ea a fost asociată cu acele regimuri împotriva căruia „spiritul modern s-a luptat de la Renaştere încoace pentru cucerirea libertăţilor politice"[16]. Dar, în condiţiile în care aceste libertăţi au fost cucerite şi s-au consolidat în conştiinţele oamenilor, o asemenea atitudine nu-şi mai avea rostul. Vechile tipare ale luptelor ideologice trebuiau depăşite, iar valoarea socială a instituţiei ecleziastice trebuia redescoperită, urmându-se „logica vieţii".

Această „logică a vieţii" ţine cont de faptul că o societate care pune la baza ei libertatea şi care are drept scopuri conservarea şi perfecţionarea individului se întemeiază pe următoarele principii: „1. Împărţirea muncii, 2. Specializarea în ocupaţiuni şi 3. Descentralizarea instituţiilor"[17].

„Prin împărţirea muncii, spune episcopul Vartolomeu, se uşurează sarcinile şi se sporeşte în acelaşi timp şi producţia; prin specializare se îmbunătăţeşte calitatea producţiei, pentru că anumite munci se încredinţează unor anumite persoane; anume pregătite pentru priceperea şi mânuirea lor; iar prin descentralizare li se recunoaşte instituţiunilor libertatea de acţiune, care este prima condiţiune a responsabilităţii

[10] *Ibidem.*

[11] *Ibidem.*

[12] Michel Winock, *Secolul intelectualilor*, tr. de Gh. Chiriţă, Editura Cartier, Chişinău-Bucureşti, 2001, p. 69-77.

[13] *Cuvântările ţinute cu ocazia instalării PS Arhiereu Vartolomei Băcăoanul ca administrator al Cassei Bisericii în ziua de 4 noiembrie 1912*, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, 1913, p. 17.

[14] *Ibidem*, p. 18.

[15] *Ibidem.*

[16] *Ibidem.*

[17] *Ibidem*, p. 19.

lor“[18]. Toate acestea constituie noi argumente menite să afirme dreptul Bisericii de a avea deplina libertate de acțiune în propriul domeniu de activitate, precum stăpânirea deplină asupra mijloacelor de acțiune, „în virtutea căreia numai, poate fi făcută răspunzătoare de îndeplinirea sau nu a scopurilor ce urmăreşte“[19].

Afirmațiile de mai sus ale Episcopului Vartolomeu sunt deosebit de importante din perspectiva discuțiilor de azi referitoare la „păcatele“ BOR din timpul regimului comunist. Din perspectiva celor spuse mai sus, diversele „condamnări“ dure la adresa acestei instituții şi-ar avea rostul doar în măsura în care în anii instaurării regimului totalitar BOR ar fi fost o instituție cu adevărat independentă, stăpână pe propriile mijloace de acțiune, cu alte cuvinte liberă şi, în consecință, responsabilă. Or, întregul discurs al lui Vartolomeu Stănescu nu este altceva decât o denunțare a lipsirii de libertate a Bisericii de care se făcea vinovată modernitatea românească, situație care va continua să se perpetueze până la instaurarea regimului comunist în România, regim care va agrava această stare de lucruri. Într-un fel sau altul, aceste condamnări trebuie să se îndrepte şi asupra acelor regimuri politice care au împiedecat Biserica să-şi manifeste independența.

Pentru Episcopul Vartolomeu modernitatea nu este câtuşi de puțin ceva malefic, dimpotrivă. El se delimitează de „concepțiunea tradiționalistă a timpurilor antico-medievale“, caracterizată prin „1. absolutismul în guvernământ şi 2. sclavia în clasele sociale“, deoarece în această perioadă „spiritualul sau Biserica şi temporalul sau Statul trăiră într-un amestec foarte păgubitor intereselor individului şi propriilor lor scopuri“[20]. În schimb, epoca modernă este dominată de concepția „contractului social“, bazată pe principiul că „toate puterile emană de la națiune“, din care s-au precizat cele două caracteristici ale noii societăți: „egalitatea în drepturile civile pentru toți membrii unei națiuni şi răspunderea față de națiune a guvernanților ei“[21].

Noua concepție a adus o mulțime de avantaje, sub toate aspectele, însă a clacat adesea când a venit vorba de domeniul spiritualului. Cu toate că acesta a fost sustras şi scutit, după cum e şi firesc, de formula „Toate puterile emană de la națiune“, în realitate s-au comis abuzuri generate de „puterea de sugestiune“ pe care principiul enunțat o are asupra oamenilor. Adesea „guvernatorul laic“ a considerat „că şi în cele sfinte puterile ar emana tot de la națiune; de unde bineînțeles tendința şi deprinderea pentru guvernatorul laic de a se amesteca cât mai larg în trebile bisericeşti“, fapt contrar însuşi spiritului modernității[22].

Vlădica Vartolomeu îşi încheia discursul subliniind că temporalul şi spiritualul „sunt două funcțiuni sociale zidite în însăşi ființa societăților omeneşti, şi fără de care societățile omeneşti n-ar putea nici să se conserve, nici să se perfecționeze“[23], idee care se opune concepției că problemele spirituale țin exclusiv de sfera privată a individului. În sprijinul acestei idei sunt invocate mari nume ale sociologiei precum H. Spencer, R. Worms, Durkheim sau Novicov, fapt care dovedeşte cu prisosință lecturile vaste ale episcopului român, în concordanță cu spiritul de atunci al Europei.

Textul evocat mai sus nu este câtuşi de puțin unic pentru epoca sa, prezentarea sa detaliată având un caracter ilustrativ, menită să facă pe cititor să înțeleagă profunda transformare care se produce în rândurile unor reprezentanți ai clerului ortodox român la începutul veacului XX. Aceştia, departe de a trăi cu nostalgia vechiului regim, asimilând modernitatea şi valorile ei, realizează în acelaşi timp o critică a erorilor acesteia, dintre care cea mai importantă este minimalizarea rolului spiritualului şi bisericii în viața socială. Dacă înainte de primul război mondial asemenea voci erau destul de izolate, după marea conflagrație mondială acestea vor deveni dominante în mediul ecle-ziastic, dar, foarte important, şi în mediul laic.

[18] *Ibidem.*

[19] *Ibidem.*

[20] *Ibidem*, p. 20.

[21] *Ibidem*, p. 22.

[22] *Ibidem.*

[23] *Ibidem*, p. 24.

Despre împărați

În traducerea conf. univ. dr. Gh.I. Şerban, la Editura Istros a Muzeului Brăilei, de curând a văzut lumina tiparului prima ediție în limba română a operei De Caesaribus*, scrisă prin anii 360 d. Hr. de Sextus Aurelius Victor, guvernator al Pannoniei şi prefect al Romei. Este o ediție bilingvă, în limba latină şi în română, cu un amplu studiu critic semnat de dr. Gh.I. Şerban – referitor la viața autorului şi concepția lui despre istorie, locul operei în izvoarele istorice ale timpului şi importanța ei pentru istoria veche românească.*

Emilia Corbu

De Caesaribus este cel dintâi compendiu istoric scris în secolul IV şi tratează istoria împăraților romani de-a lungul a trei sute de ani, de la Augustus la Constantius al II-lea. Cuprinde o serie de medalioane biografice imperiale scrise în genul epitomei, dar într-un mod original şi tocmai aici este performanța istoricului S.A. Victor. Prin combinația ingenioasă a două tehnici literare, istoriografică şi biografică, şi prin mixarea, uneori nepotrivită, între documentația ştiințifică şi anecdotă, textul capătă o vivacitate care îl face accesibil cititorul din orice timp, atât specialiştilor cât şi publicului larg. Medalioanele biografice au expresia unor crochiuri în care, din câteva linii şi tuşe, se desprind trăsăturile cele mai sugestive ale fiecărui profil imperial.

Deşi a deținut funcții înalte în administrație, A.E. Victor a avut o origine modestă. El provenea din Africa romană şi se trăgea dintr-o familie de țărani: *„Fiind născut la țară şi provenind dintr-un tată incult şi de condiție joasă, mi-am asigurat până la această vârstă o viață mai mult decât onorabilă tocmai grație acestor studii“* (p. 2).

Nu vom insista asupra personalității şi operei istoricului A.E. Victor, cărora traducătorul le dedică un studiu amplu şi bine documentat şi nici asupra importanței cărții ca izvor istoric inedit, ci vom reliefa câteva aspecte care fac din această istorie, scrisă acum 1.600 de ani, o carte de învățătură pentru cei de azi şi o lectură cel puțin interesantă.

În primul rând istoricul roman din secolul IV are o concepție asupra istoriei. Nu face istorie de dragul istoriei, de a-şi expune erudiția înşirându-ne o serie de chipuri de împărați, ci cu scopul de a învăța ceva din trecerea vremii şi a înțelege fenomenele care stau la baza evoluției anumitor evenimente.

Victor judecă fenomenele şi filosofează. Unul dintre criteriile sale este moralitatea. Deşi păgân şi prieten cu împăratul Iulian Apostatul, istoricul nostru este un tradiționalist, în sensul bunei tradiții latine[1], şi stigmatizează toate viciile, care se revărsau în valuri peste societatea romană a timpului său, de la vin şi traiul bun, până la prostituția masculină şi homosexualitate. Este atât de moralizator încât devine subiectiv uneori, încercând să arate legătura directă dintre moralitate şi o guvernare bună. Consideră că în perioadele de decadență morală se manifestă destinul şi oamenii ajung la voia îmtâmplării. Citind însă opera sa chiar ajungi să fii convins de acest lucru, pentru că perioadele de criză prelungită ale imperiului coincid cu domnia unor tirani pentru care singura soluție de scoatere din scenă era asasinatul politic. Vedem că uzurpările se țin lanț, că armata şi pretorienii schimbă împărații după bunul plac. Iar aceştia din urmă sunt atât de decăzuți, încât şi cei mai huliți oameni politici de azi par flori de crini pe lângă ei. Totuşi, aceşti oameni vicioşi erau oameni instruiți: *„Toți aceştia despre care am tratat mai sus pe scurt, dar în special cei din familia Caesar-ilor, au fost atât de instruiți în materie de literatură şi elocință încât, dacă toate viciile lor n-ar fi întrecut prea mult măsura, cu excepția doar a lui Augustus, atunci talentele lor extraordinare ar fi reuşit să le estompeze ticăloşiile*

[1] În paranteză fie spus, în tradiția romană intra şi sobrietatea, văzută ca o stare de echilibru şi înțelepciune precum şi traiul simplu. Primii generali ai Romei, cei care au transformat-o din regat în imperiu, erau foarte simpli, ca nişte țărani. Se ştie că odată o solie a grecilor la un mare general roman l-a găsit pe acest stând jos pe podeaua din lut a casei sale şi mâncând usturoi. Episodul este menționat şi de Mommsen in Istoria Romană.

lor mărunte" (VIII, 7, p. 67). Şi într-adevăr a fost prea mult pentru senatul roman să ofere zestre unui împărat ca Nero care *„a ajuns până acolo încât necruțându-şi nici ruşinea sa şi nici pe a altora, lăsându-se împopoţonat din cap până în picioare în genul fetelor care se căsătoresc, să ceară să i se aducă de mână pentru patul nupţial unul dintre acei ciudaţi însoţitori ai săi, după ce în prealabil fusese dată şi o zestre în faţa senatului, şi toate acestea într-un moment în care toţi, conform obiceiului, participau la festivitate"* (V, 5, p. 59).

O altă idee, de veche tradiţie filosofică, şi căreia A.E. Victor îi găseşte un loc în interpretările sale, este ciclicitatea istoriei. Ideea are la bază caracterul ciclic manifestat în Univers dar şi în lume. Teoria ciclicităţii istoriei şi locul moralităţii îl duc pe autor la concluzia că: *„...un stat, graţie virtuţilor conducătorilor săi, poate fi lesne ori înălţat, ori adus la disperare, şi că aceeaşi republică poate să fie târâtă în prăpastie de viciile aceloraşi conducări, chiar şi atunci când a devenit suficient de puternică".*

În consecinţă, chiar şi după perioade de mare progres pot urma epoci nefaste. Aşa se face că după domniile nevrednice şi păgubitoare ale unor caesari, născuţi şi crescuţi la Roma (cum au fost Calligula şi Nero), au urmat domniile strălucite ale lui Vespasian şi Ulpius Traianus – care, deşi nu era născut în Italia, s-a dovedit unul dintre cei mai mari împăraţi ai epocii sale şi care, printre multe altele, a supus *„neamurile de pileaţi şi bărboşi ai dacilor".* (p. 77)

Ca orice intelectual al vremii sale A.E. Victor este adeptul numerologiei şi îşi împarte materialul istoric în şase perioade istorice de durată inegală. Oricâtă filosofie a istoriei ar face totuşi vedem că, în toate perioadele descrise de el, decăderea morală este aceeaşi, diferenţele fiind date doar de soluţiile pe care împăraţii le propun pentru guvernarea imperiului care întins pe mai multe continenete dădea semne clare de criză.

Cu experienţa noastră de azi înţelegem motivul pentru care acele trei secole au fost atât de eroice pentru creştini. Erau grele pentru toată lumea cu atât mai mult pentru Biserica primară care nu era încadrată într-o organizaţie oficială. Gândirea fatalistă a anticilor care vedeau destinul implacabil (şi chiar aşa era până la venirea lui Hristos) se regăseşte şi în concepţia de viaţă a lui Victor care caută în Haruspicii, în semnele astrelor, mersul păsărilor, semne ale decăderii imperiului.

Dar istoria lui A.E. Victor are o anume importanţă şi pentru istoria noastră. El afirmă că provincia Dacia a fost pierdută, dar nu spune nimic despre o retragere a populaţiei de aici, aşa cum consideră unii istorici contemporani citând alte surse antice, mai puţin pe A.E. Victor, care este foarte clar în privinţa contextului istoric al acelei vremi în care s-a petrecut evenimentul: *„...goţii traversând fără nici o dificultate Tracia au pus mâna pe Macedonia şi Achaia, iar Orientul ajunsese să fie stăpânit de tâlhari sau de o femeie; forţele alamanilor ocupau pe atunci într-un mod similar şi Italia; iar neamurile francilor, după ce fusese jefuită Gallia, luaseră în stăpânire Spania devastând şi aproape distrugând oraşul Tarraco; şi, găsind la timp mijloacele de navigaţie, se infiltraseră parţial până în Africa;* în felul acesta a fost pierdută de la imperiu şi regiunea de dincolo de Istru, pe care o câştigase Traianus. 4. *Aşa stând lucrurile ca şi cum vânturile ar fi bătut cu sălbăticie din toate părţile, în întreaga lume ajunseseră să se amestece cele mai mari cu cele mai mici şi cele mai de jos cu cele mai de sus 5. Şi tot acum Roma era pustiită şi de ciumă... 6. În mijlocul unor atari evenimente, împăratul însuşi, bătând cârciumile şi tavernele, lega prietenii cu patronii de bordeluri şi cu beţivanii, se lăsa în voia soţiei sale Salonina şi a iubirii destrăbălate pentru fiica lui Attalus, regele germanilor, una cu numele de Pipa"* (p. 33).

Din acest tablou al pierderilor, înţelegem că provincia Dacia nu a fost nici singura pierdută şi nici cea mai mare pierdere a romanilor, încât aceştia să fie nevoiţi să evacueze populaţia. Am spune, în conformitate cu opinia traducătorului, că Dacia s-a lepădat de jugul roman, într-un moment în care şi alte populaţii procedau la fel.

În concluzie, această primă ediţie a operei antice – pentru care felicităm şi traducătorul şi editura – este mai mult decât un izvor istoric necesar specialiştilor, este şi o lecţie de viaţă şi un prilej de meditaţie.

Există, cu siguranţă, şi o teologie a istoriei, ale cărei principii ascunse au făcut ca opera de tinereţe a unui păgân să ajungă până la noi şi să înveţe pe creştinii de azi că până şi în păgânism exista o moralitate, dar aceasta nu a fost de ajuns pentru ca el să învingă.

Primejdia Mărturisirii

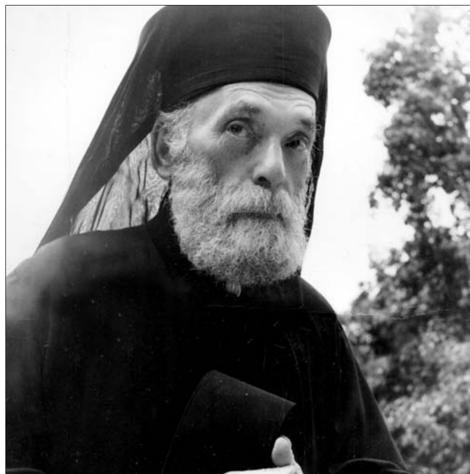
N. Steinhardt, Ioan Pintea, Primejdia Mărturisirii, *Ed. Humanitas, Bucureşti 2006, 272 pp.*

Paul-Gabriel Sandu

Apărută într-o nouă ediţie la Editura Humanitas, *Primejdia Mărturisirii* este o carte dialogată nu numai în prima parte a ei, cea care aparţine, după cum Ioan Pintea mărturiseşte, unui „timp al taifasului“ (p. 17), ci chiar acolo unde frânturile de jurnal iau locul convorbirilor. Numai că în cea de-a doua parte a cărţii dialogul cu părintele Steinhardt se camuflează într-un dialog interior, care ne dezvăluie câteva momente esenţiale ale unui itinerariu spiritual al cărui luminător este monahul de la Rohia.

În paginile acestei cărţi, autorul *Jurnalului Fericirii* apare în ipostaze inedite, dă dovadă de o disponibilitate nemăsurată faţă de orice subiect, se dovedeşte a fi un spirit prin excelenţă socratic. Răspunsurile lui, deşi uneori saturate de spirit ludic, ţin de cele mai multe ori de registrul grav, de vreme ce „Cultura este fundamental ludică [...]. Şi, în acelaşi timp, fundamental serioasă“ (p. 34).

Traducător şi critic literar, pregătit el însuşi altădată să alcătuiască fişe pentru un posibil roman, iubitor de muzică clasică şi comentator deloc neutru al istoriei de după cel de-al doilea război mondial, N. Steinhardt apare în toate aceste ipostaze, în fond cu neputinţă de disociat. Dacă ne vom întreba cum e cu putinţă ca toate acestea să ţină laolaltă într-un mod atât de natural, nu vom găsi un răspuns mai potrivit decât acela al unei desăvârşite aşezări a monahului înlăuntrul ortodoxiei.



Monahul de la Rohia

Provocat de întrebările meşteşugit alese ale lui Ioan Pintea, N. Steinhardt evocă o mulţime de personaje care, ca la o chemare, se adună de pretutindeni, chiar dacă timpul a pus între ele decenii întregi. Nae Ionescu, Mircea Eliade, Constantin Noica, Geo Bogza sau Nichita Stănescu, Ioan Alexandru şi Mircea Cărtărescu devin, pentru scurte răstimpuri personaje ale cărţii.

„Să vă spun, aşadar, ce simtea un oarecare auditor, un nedinainte sedus, nedinainte prevenit, auzindu-l pe Nae Ionescu [...]. Simţea ceva foarte ciudat şi foarte exaltant: că nimic nu este mai însemnat în lumea aceasta şi în viaţa oamenilor, chiar şi a celor mai de rând şi mai nesofisticaţi, decât năravul culturii.“ (p. 49) Admiraţia Părintelui (aşa cum Ioan Pintea îl numeşte) faţă de Nae Ionescu, trece cumva şi asupra celor din aceeaşi generaţie cu el, cei care, mărturiseşte el, au luat ceva din geniul marelui profesor: „Noica, în exilul interior de la Câmpulung nu l-a învăţat pe Alexandru Paleologu numai germana, greaca şi filosofia, ci şi dreptul (de nu şi datoria) de a-şi făuri un mod propriu de gândire.“ (p. 51) Deodată cu şirul personajelor interbelice despre care se spune aproape totul prin numai câteva cuvinte, prinde viaţă acel răstimp paradisiac al culturii române, perioada interbelică: „V-am mai spus că relaţiile în lumea intelectuală interbelică erau osebit de cordiale şi că supărările şi irascibilitatea aproape ca nu existau.“ (p. 54)



Prietenia dintre monahul de la Rohia şi filosoful C. Noica este una specială. Noica revine mereu în convorbirile celor doi, la un moment dat Steinhard mărturisind: „Noica a jucat în viața mea un rol tot atât de important ca şi părinții mei." (p. 87) În acelaşi loc aflăm că prezența lui Steinhard la Rohia tot lui Noica i se datorează. Întors dintr-o vizită la „micuțul locaş", acesta i-a mărturisit bunului său prieten că a găsit locul ce i se potriveşte, vorbind apoi cu scriitorul I. Chimet să-l ia cu dânsul până acolo.

N. Steinhardt nu este numai un evreu convertit la creştinism, ci este în egală măsură un evreu convertit la cultura română, de care doreşte să aparțină şi în al cărei destin crede cu toată însuflețirea: „Eu am mare încredere în cultura română şi cred că cultura română stă deocamdată prea retrasă, şi toate latențele astea ale poporului român nu se pot manifesta deocamdată." (p. 153) Poate că nimic nu dă seama mai bine de felul total în care monahul aderă la cultura română decât cuvintele tulburătoare pe care le rosteşte despre Eminescu: „Cu ce drept îl iubesc pe Eminescu? Fără nici un drept. Prin declarație unilaterală de voință, pentru că oricine are dreptul să iubească, oricât de nevolnic şi nedreptățit este" (pp. 33, 34).

A doua parte a cărții, *Jurnal cu şi despre N. Steinhardt*, rememorează nenumărate clipe petrecute în prezența (nu întotdeauna fizică) a Părintelui. Mănăstirea de la Rohia apare ca un loc tainic, desprins de lume, unde bucuria lecturii unor cărți interzise este dublată de căldura lemnelor trosnind în sobă. Frigul, element de disoluție, duşmanul suprem al Părintelui, care în timpul iernii cerea mereu noi şi noi rezerve de lemn, era lăsat afară.

Aici este locul în care Ioan Pintea evocă, de-a lungul câtorva pagini, episodul în care Părintele Nicolae, fără nici un motiv, îi cere să vină neîntârziat la mănăstire împreună cu întreaga familie. Avea să-i mărturisească atunci că nu mai are decât puține zile de trăit. Îi lăsa în grijă „ucenicului" său toate manuscrisele. La numai câteva zile după această vizită, Părintelui Nicolae i se citea cu voce tare, pe patul spitalului, la cererea lui, *Rugăciunea pe patul de moarte*.

Cartea de față este mărturia întâlnirii sporitoare între Părintele Nicolae şi mai tânărul Ioan Pintea. Părintele i-a mărturisit că această întâlnire i-a luminat ultimii ani ai vieții. Cel din urmă spune că întâlnirea avea să-i schimbe întreaga viață. De fapt, ca întotdeauna, într-o astfel de ocazie nu se poate şti „cine dă şi cine primeşte".

Arhimandritul Roman Braga la 85 de ani

Pr. Gh. Naghi

„A fost uimitoare noaptea aceea..., cu părintele Roman Braga. O noapte de revelație, într-adevăr, ca o eurofonie. Adică, acest preot, cu figura de icoană, cu părul alb, cu barba albă colilie și un zîmbet neșters pe față, de o inteligență strălucită, la curent cu fiecare problemă politică europeană, americană, vorbea cu o iertare, cu o dragoste, nici nu se sinchisea de ce trecuse, de ce suferise. Pentru el totul era întru Hristos, totul era admirabil, totul era nădejde, totul era credință și totul era posibil. Ei, o astfel de faptură, cu totul, cu totul specială, ar trebui multiplicată pentru vindecarea rănilor noastre."[1] – își amintea Maica Benedicta (Zoe Dumitrescu Bușulenga) întâlnirea cu Părintele Roman Braga. Iar Mitropolitul Antonie Plămădeală ne-a istorisit întâmplări cu iz de sinaxar[2]: „Mișcarea spirituală Rugul Aprins[3] al cărui scop era să sporească focul credinței în inimile credincioșilor în afara îmbunătățirii vieții călugărești, nu putea scăpa ochiului scormonitor al Securității, iar finalul era previzibil – arestarea inițiatorilor și a participanților."

Rugul Aprins

Arhim. Roman Braga consemnează: „Guvernul de la București intrase în panică. S-a speriat de «Rugul Aprins» mai mult decât toate centrele de rezistență din Carpați. Pentru revoluționari exista pedeapsa cu închisoarea și cu moartea. Dar ce te faci cu acel «centru» din om pe care nimeni nu-l poate controla. Unul dintre aceștia, starețul Daniil Sandu Tudor, «Sfântul Daniil» cum era numit printre deținuți, a murit la Zarca de la Aiud, după patru ani de torturi și bătăi, fiind printre puținii deținuți care au purtat lanțuri pe toată durata detenției. Acest fapt este atestat de fostul deținut sucevean Teofil Dumbrăveanu, care, printr-o scrisoare adresată Mitropolitului Antonie Plămădeală, arată: «La ieșirea pe poartă, către cimitirul Trei plopi i-au înfipt o suliță de fier în inimă, ca să vadă dacă este viu sau mort, ca în martirologiile clasice. În Zarca, la Aiud, printre deținuți se păstrează mereu amintirea lui Daniil Sfântul. Mai târziu, tinerii care săpau un șanț, în închisoare, au găsit un schelet cu lanțuri la picioare. Ei credeau că acela era deținutul Sfântul Daniil»".

Faptul că deținuților care mureau li se înfingea o suliță de fier în inimă este confirmată și de Părintele Iustin Pârvu, deținut politic vreme de 17 ani.

La 2 aprilie, Părintele Roman Braga a împlinit 85 de ani. Dumnezeu l-a ferit de sulița înfiptă în inimă. Toți românii pe care soarta vitregă ne-a alungat de acasă în silnica străinătate îl omagiem pe acest modest călugăr, plin de smerenie și îngăduință și mai ales încununat cu cununa iertării, care trăiește alături de noi păcătoșii și care nu prea a avut parte de o chilie liniștită, numai a lui.

[1] Zoe Dumitrescu-Bușulenga în *„Revista Literară"* Nr. 33/ 2000, apud Sandu Băltescu, *O viață întru Hristos*, în *Alternativa* (Canada), 2005, III, August; Zoe Dumitrescu Bușulenga, *Întâlnire cu „un om al lui Dumnezeu". Părintele. Roman Braga*, în *Teologie și viață* (Iași) 1995, V, Nr. 4-6, Apr-Iun, p. 212-213 (Cronica bis.).

[2] Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, *Rugul Aprins. Daniil Tudor. Completări*, Sibiu, 2002, p. 21.

[3] *Călugăria: Drum către sfințenie*, în *Rugul Aprins – The Burning Bush,* A Monastic Journal (Holy Dormition Monastery), 1995, Vol. 8, Nr. 1, p. 2-10; Asist. Dr. Constantin Jinga, *Mișcarea „Rugul Aprins" de la Mănăstirea Antim*, în *Altarul Banatului*, 2001, XII (XL), Nr. 10-12, p. 48-58 și Nr. 1-3/2002.

Parcă Dumnezeu i-a oferit mereu o chilie „de jertfă“, celula închisorilor, neprietenoasă, umedă şi rece, pe care a încălzit-o cu tăria credinţei pătrunsă de duhul smereniei, al evlaviei şi al iubirii de Dumnezeu.

Călugăr la 12 ani

Părintele Roman Braga s-a născut în nordul Basarabiei, la 2 aprilie 1922. A intrat de tânăr (12 ani) ca frate la Mănăstirea Căldăruşani de lângă Bucureşti, apoi trece la Cernica şi face studii la Bucureşti şi Chişinău, unde urmează cursurile Facultăţii de Teologie, ale celei de Litere şi Filozofie, precum şi Seminarul Pedagogic „Titu Maiorescu.“ Din 1949 intră în calvarul închisorilor: cinci ani de temniţă grea şi trei ani degradare civică,[4] sub acuzaţia că ar fi făcut parte dintr-o organizaţie subversivă. Este eliberat în 1953, cu domiciliu forţat în Bucureşti. Dar reuşeşte să meargă pe ascuns la Iaşi, unde Mitropolitul Sebastian Rusanu îl călugăreşte şi îl hirotoneşte întru diacon. Cu o activitate împotriva comunismului, este arestat din nou, în 1958, şi condamnat[5] la 18 ani muncă silnică şi 10 ani degradare civică pentru activitate duşmănoasă la adresa regimului „democrat“ comunist, impus de tancurile sovietice. A suferit la Jilava, Canal şi Ostrov, fiind eliberat în 31 iulie 1964. „Rugul Aprins“[6] a rămas undeva departe, ascuns în suflet. Hirotonia întru preot nu a fost obţinută uşor, dar prin mila lui Dumnezeu i se aprobă Episcopului Valerian Zaharia de la Oradea să-l hirotonească preot şi la 1 ianuarie 1965 este instalat ca preot la Negreşti, apoi mutat la Sârbi, ca în final să fie trimis ca misionar în Brazilia. În 1972, Episcopul Valerian Trifa îl cheamă la Vatra, devine preot paroh, iar în 1988 se retrage la mănăstirea din Rives Junction, Michigan. Printr-o exprimare sensibilă, Părintele Protopop Constantin Alecse, din Los Angeles, încheie semnificativ: „La iniţiativa Prea Sfinţitului Episcop Nathaniel, Mitropolitul Theodosie al Bisericii Ortodoxe în America i-a acordat o Gramată Sinodală şi o medalie a Sf. Inocent, din bronz. Pe aceea de aur a Duhului Sfânt, Dumnezeu i-a dat-o de mult“.[7]

Un polemist plin de duh

Părintele Roman Braga a avut largi preocupări teologice şi culturale. A publicat nu mult, ci cu mult folos duhovnicesc. Cartea sa de bază *Pe drumul credinţei*[8] este o capodoperă a smereniei: „Roman Braga şi-a dedicat întreaga lui viaţă în a sluji pe Dumnezeu. Prin armonia şi cumpătarea cugetării, prin ascendentul moral şi marele talent duhovnicesc, cât şi pentru exemplul său de totală dăruire în slujba Bisericii şi a oamenilor, acest Apostol al lui Hristos se impune ca o nobilă întrupare a unui om superior, care ştie instinctiv să armonizeze gândul cu gestul, să adapteze teoria la practic şi să transforme golgota suferinţelor în optimism şi seninătate“ – ne mărturiseste Părintele Protopop Constantin Alecse, cu prilejul apariţiei cărţii Părintelui Roman. Dintre articolele sale amintim câteva: „Bate-vor păstorii şi se vor risipi oile“[9], articol de o mare fineţe pentru apă-

4 Prin sentinţa 210 (dos. 113668, vol. 1, f. 261)

5 Prin sentinţa 125 din 8. nov. 1958

6 Literatura mişcării de la Mănăstirea Antim, „Rugul Aprins“ este foarte bogată, de aceea nu amintim decât câteva referinţe bibliografice: Roman Braga, *„Rugul Aprins“*, în *Lumina lină* (Chelsea-Michigan, 1991, Nr. 1-2, p. 117-129); *Cuviosul Ioan cel Străin. Din arhiva Rugului Aprins* (Ed. Anastasia, Bucureşti, 1999, cu o postfaţă de Arhim. Sofian Boghiu); *Învăţături duhovniceşti. Comentarii la imnul acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului. Viaţa Ieroschimonahului Sandu Tudor*, ediţie îngrijită de Ierodiaconul Cleopa, Ed. Panaghia, Sf. Mănăstire Rarău; Alexandru Mironescu, *Calea inimii. Eseuri şi dialoguri în duhul Rugului Aprins*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1998 (cu un Cuvânt înainte de Virgil Cândea); Mitropolit Antonie Plămădeala, *Rugul Aprins*, Sibiu, 2002; Florentin Popescu, *Detenţia şi sfârşitul lui V. Voiculescu*, Ed. Vestala, Bucureşti, 2000; Mihai Rădulescu, *Rugul Aprins*, Ed. Ramida, Bucureşti, 2003; Andre Scrima, *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiţia răsăriteană*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1996 (cu o prefaţă de Andrei Pleşu); Claudiu Târziu, *Intelectuali în procese celebre* în *Cotidianul* din 13 ianuarie 2007, Daniil Sandu Tudor, *Taina Rugului Aprins. Scrieri şi documente inedite*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1999; Vasile Vasilache, *Rugul Aprins. Cercul literar cultural de la Mănăstirea Antim din Bucureşti*, în *Calendarul „Credinţa“*, Detroit, 1992, p. 66-71;

7 *Viaţa creştină* (Los Angeles), 1994, Nr. 1-3

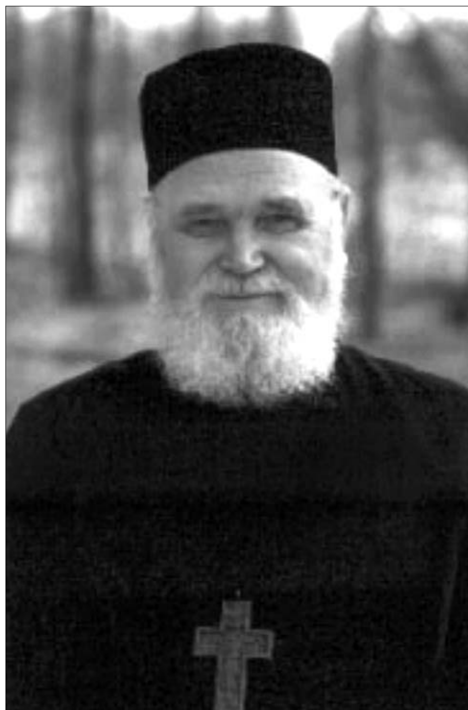
8 Arhim. Roman Braga, *Pe drumul credinţei*, HDM Press, 1995

9 „Monitorul religios“ – Iaşi, 20 decembrie 1997; se poate găsi pe internet în paginile revistei *Candela Moldovei*, 1998, Nr. 3; *Viaţa creştină* din Los Angeles.

rarea ierarhiei ortodoxe din vremea comunismului, extrem de viguros, dar în acelaşi timp delicat şi politicos.

Şi Părintele îndeamnă la rugăciune, meditaţie şi la o hotărâre înţeleaptă: „Pe Patriarhul ţării şi pe Episcopi îi va judeca Dumnezeu, nu oamenii, pentru că, în cele mai critice momente din viaţa neamului românesc, ei au salvat Biserica"; „Ask the priest", sunt întrebările puse de diversi creştini, în diferite probleme la care, de aceasta dată, în revista antiohiană din Ben Lomont, „Again", răspunde Părintele cu răbdare şi înţelepciune. Reiterează exact poziţia ortodoxă, la întrebarea unui nou convertit despre cum poate să trăiască Ortodoxia fără să disturbe pe ceilalţi din familie şi apropiaţi. Părintele îl „dăscăleşte" magistral, arătându-i că, atunci când este invitat la o masă, trebuie să nu se scuze că el ţine post, ci să rămână smerit, să nu-l supere pe cel care l-a invitat, să mănânce fără şovăire din toate bucatele şi mergând acasă să-şi continue, eventual mai acerb, postul său.[10] „O critică bine meritată"[11] – cu referire la inexactităţile episcopului unit Ioan Ploscaru al Lugojului, în ziarul românilor greco-catolici din America, „Unirea". Şi, în final, amintim articolul de subtilă smerenie şi umilinţă „Argumente la alegerea de episcop"[12] în care se opreşte la calităţile pe care trebuie să le împlinească viitorul epicop, întruchiparea speranţelor puse în el, persoana cea mai potrivită pentru a ne conduce la Hristos.

Unele au făcut valuri la vremea respectivă, cum sunt textele „Cerberii Sfântului Potir - Despre Spovedanie şi Împărtăşanie"[13] şi „Despre icoane"[14] – care sunt revelaţia Chipului lui Dumnezeu în om, „...Sau sub blestem preoţesc sunt..."[15] în care îi îndeamnă pe preoţi să nu mai



Pr. Roman Blaga

blesteme sau afurisească pe credincioşi cu nici un prilej. Condamnă teologia marxistă expusă în cartea *Biserica slujitoare*, de Antonie Plămădeală (1972), teză de doctorat, pe care o consideră „cea mai perfectă demonstraţie teologică a socialismului de tip comunist", adăugând: „Preasfinţitul Antonie nu numai că vede în Sf. Ioan Gură-de-Aur un precursor al marxismului, ci chiar scoate din predicile lui «teoria plus valorii», ocupându-se pe larg de critica socială în opera Sfinţilor Părinţi. Dar uită să spună că Sf. Ioan Hrisostom nu s-a făcut lingăul împăraţilor bizantini, cu toate că aceştia erau creştini, ci a criticat regimul din propria lui ţară".[16] Cu toate acestea, Părintele Roman

10 „Again Magazine"

11 „Unirea", 1999, Nr.2 Noembrie.

12 Articol preluat din „Solia", Oct. 1984.

13 ROST (Bucureşti), 2004, Nr. 18, August; „Solia" (Jackson, MI), 2002, Vol. LXVII, Iulie, p. 19-21. P. On. Părinte Protopop Constantin Alecse publică şi el în *Viaţa Creştină* (Los Angeles), 2003, Vol. 46, No. 7-9, Iulie – Septembrie – acest articol împreună cu părerile Părintelui Ilie Cleopa, Sofian Boghiu şi Arsenie Papacioc. De partea cealaltă s-a situat Părintele Gh. Calciu Dumitreasa.

14 *Viaţa Creştină* (Los Angeles), 1999, Vol. 42, Nr. 1-3,1 Ianuarie - 31 Martie.

15 „Solia" (Jackson), 2005, Vol. LXX, Nr. 12, December, p. 20, 22.

16 Sergiu Grossu, *Curajul unei hotărâri salutare. Scrisoare deschisă, adresată Mitropolitului Transilvaniei, Antonie Plămădeală*, în *„România Liberă"* din 25 noiembrie 1997 şi „Cuvântul Românesc" (Canada) din decembrie 1997; Apud *Iisus Biruitorul* (Paris), 1976, Nr. 1/ Ianuarie-Martie; Se poate vedea şi *„Areopagul Luminii"*, 2001, nr. 3/ iulie-septembrie; Asupra problemei prezentate de Sergiu Grossu mai vezi şi *Ierarhi şi victime* în *„Cuvântul Românesc"*, februarie 1994.



l-a primit pe Înalt Prea Sfințitul Antonie ca pe un adevarat ierarh, la Vatra. De altfel, Părintele Roman Braga s-a bucurat aici, la Vatra, de vizitele multor români veniți din țară.[17]

Împotriva rusificării basarabenilor prin Biserică

Un capitol aparte din viața lui a fost încrâncenarea împotriva deznaționalizării sau opunerea la încercările de rusificare prin Biserică în Basarabia: „Din toată Mitropolia Basarabiei cu trei dioceze, n-a mai rămas decât un protopopiat, cu sediul la biserica «Ciufli» din Chişinău, care este şi singura biserică a oraşului. Nu există nici un seminar pentru pregătirea clerului, ci doar o secție moldovenească pe lângă seminarul din Odesa, la care nimeni nu se înscrie. A mai rămas câte un preot bătrân la cinci, şase sate şi nu le poate deservi; sunt creştini care aşteaptă să treacă cinci ani, pentru a putea asculta un serviciu de înviere. Vestitul «Sobor» din Chişinău a fost transformat în pinacotecă, iar restul bisericilor au fost închise. Chişinăul are un episcop rus, cu titlul de «exarh», care îşi are reşedința într-o casă. Politica rusească în Basarabia este împotriva conservării monumentelor istorice, cele 20 de mănăstiri voievodale au fost transformate în cluburi sau şcoli, iar crucile bisericilor date jos. Biserica de vară a mănăstirii Condrița – ctitorie a lui Alexandru cel Bun – a devenit sală de dans, mănăstirea Capriana, zidită de Ştefan cel Mare, este sediul unei gospodării colective, iar în biserica mare a mănăstirii Curchi se predau cursuri de zootehnie“[18].

Bunătatea şi smerenia Părintelui Roman Braga au făcut din sfinția sa o pildă vie, o făclie călăuzitoare pentru toți românii din America.

La împlinirea a 85 de ani, ne alăturăm tuturor celor care îi aduc Părintelui Arhim. Roman Braga un binemeritat omagiu, dorindu-i sănătate întru lungime de zile.

[17] Arhim. Timotei Aioanei, *Sărbătoare pentru românii de dincolo de ocean*, în *Candela Moldovei* (Iaşi). 2002, Nr. 12.

[18] *„Solia“* (Jackson) 1975, Nr. 5, mai, pag. 22.

Minciuni marxiste, tristeți conservatoare și viclenia istoriei



Mircea Platon

1. Minciuni marxiste

În 1991, politologul şi sociologul american Richard F. Hamilton publica lucrarea *The Bourgeois Epoch: Marx and Engels on Britain, France, and Germany* (Chapel Hill, 293 pag.) în care arăta inacuratețea teoriilor dezvoltate de Marx şi Engels referitoare la istoria Marii Britanii, Franței şi Germaniei. Hamilton arăta, pe baze istoriografice şi statistice, cum cei doi profeți marxişti au edificat o filosofie a istoriei prin omisiuni – mărturisite sau nu –, generalizări neacoperite de probe, distorsionări, şi un generic refuz de a-şi corecta teoria în funcție de datele realității. În loc de a fi primită drept ceea ce era, adică o lucrare care pur şi simplu semnala divorțul seminal dintre marxism şi realitate, cartea lui Hamilton a primit şfichiuirile marxiste de rigoare. S-a obiectat că scrierile selectate din Marx şi Engels nu sunt cele mai reprezentative (ele fiind, printre altele *Manifestul Comunist, Luptele de clasă în Franța*, de Marx, şi *Germania: Revoluție şi Contra-revoluție* a lui Engels). S-a mai obiectat că Marx şi Engels nici nu au fost nişte universitari, ci în principal fondatorii şi liderii intelectuali ai unei mişcări revoluționare – Engels fiind şi un ocupat om de afaceri –, astfel încât nu trebuie judecați după standarde academice, ci jurnalistice. S-a mai arătat că, indiferent de erorile factuale şi distorsionările istorice, „intuițiile“ lui Marx şi ale lui Engels sunt uimitoare. De aici, nu a fost decât un pas până la a spune şi că Hamilton se face vinovat de a nu fi citit bogata literatură inspirată de Marx şi de Engels şi care a adâncit aceste intuiții (paradoxal, cei care apără în zilele noastre marxismul o fac insistând asupra valorii autocriticii marxiste a marxismului, reducând astfel la metadiscurs o filosofie care s-a vrut realist-revoluționară; dar s-ar părea că există o legătură directă între metadiscurs şi paramilitarism, între glosă neputincioasă şi terorism). S-a mai arătat că lucrarea lui Hamilton aparține parcă unui timp revolut, anilor '50 şi retoricii Războiului Rece. Şi, în fine, s-a mai obiectat că, de vreme ce regimurile comuniste din Estul Europei s-au prăbuşit, Hamilton nu face decât să „biciuiască un cal mort“. Aşadar, dacă demonstrezi inanitatea marxismului pe baza a ceea ce s-a întâmplat în Estul Europei, eşti un fascist rău intenționat, care nu înțelege că marxismul pur e diferit de varianta sa scitică. Dacă arăți inanitatea marxismului pur, ți se răspunde că nu eşti decât un reacționar fascist care se bate necavalereşte cu o fantomă, numai pentru a-şi ostoi obsesiile sale de „războinic rece“. Cu alte cuvinte, nu ai voie să combați nici marxismul viu, nici pe cel mort.

Întreg acest episod hilar mi-a venit în minte cu prilejul polemicii stârnite de un publicist care a deplâns într-un ziar central orbirea antimarxistă a românilor. Publicistul cu pricina anunța că, în ciuda violenței sale, la care se poate renunța, marxismul îl ajută să înțeleagă lumea prin categoriile luptei de clasă şi ale filosofiei istoriei marxiste. Articolul său a fost urmat de o salvă de articole pro şi contra. În articolele contra, i se arăta

documentat, deşi nu neapărat cu îngăduinţă, că aserţiunile sale dovedesc mai degrabă incultură şi că argumentele sale sunt făcute în profundă necunoştinţă de cauză. Ceea ce se punea în discuţie nu era numai valoarea practică a marxismului, ci şi incapacitatea respectivului condeier de a construi un argument competent. Articolele pro au arătat cât de mare nevoie de „stânga“ are România, şi cât de democratică e stânga Occidentală. Cu alte cuvinte, s-a convocat în sprijinul marxismului exact acea stângă socialistă denunţată de Marx ca mic-burgheză, insuficient de radicală, ba chiar de inspiraţie creştină (vezi, de exemplu, rădăcinile ţărănesc-protestante ale „socialismului suedez“). Departe de a apăra poziţiile marxiste ale respectivului ziarist, susţinătorii săi au înfierat „reacţionarismul“ elitelor româneşti, au dezvoltat teorii anti-intelectuale (faptul că marxistul în cauză frecventează mai degrabă discoteca decât biblioteca a fost considerat un avantaj, cultura neobliterându-i accesul direct la realitate), au descris sărăcia României, chipurile capitalistă, şi au emis liste de lectură obligatorie din operele unor univesitari neomarxişti care nu au contribuit cu nimic la bogăţia Vestului şi probabil nu vor contribui cu nimic la eradicarea sărăciei Africii.

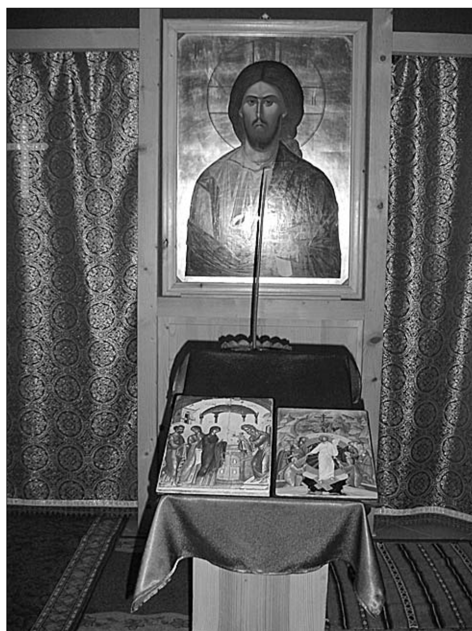
Cu alte cuvinte, poziţia marxistă a fost apărată prin atacuri la persoană şi camuflarea marxismului în marsupiul „stângii“ europene. Ca întotdeauna, polemica antimarxistă a fost zădărnicită de natura fantomatică a adversarului, marxismul fiind peste tot şi niciunde: fiind întrupat când în scrierile de tinereţe, când în cele de maturitate ale lui Marx, când în activitatea sa politică, când în comentatorii săi, când în „stânga“ europeană, care, de fapt, nu are nimic de a face cu el [Proudhon, de exemplu, socotea că marxismul e „exploatarea oamenilor cinstiţi de către cei lipsiţi de scrupule“], când în glumiţe acneice pe blogul nu ştiu cărei nulităţi marxiste. Singurul loc în care nu poate fi găsit marxismul e în realitate, deşi de acolo pretinde că a pornit şi acolo promite că se întoarce.

Acest mod de a apăra marxismul nu e lipsit de eficienţă, numai că îl transformă din ceea ce se pretinde a fi, adică o „ştiinţă“ a realului, într-un soi de mesmerism dubios. După cum a arătat Karl Popper, ceea ce deosebeşte o afirmaţie ştiinţifică de un mit e criteriul „falsificabilităţii“: „O teorie care nu e refutabilă prin nici un eveniment posibil nu e ştiinţifică. Irefutabilitatea nu e o virtute a unei teorii, ci un defect.“ (*Conjectures and Refutations* (1963), London, 2002, p. 48) Din acest punct de vedere, Popper a pus marxismul în rând cu astrologia: două moduri de prezicere atât de vagi încât sunt imposibil de verificat şi de refutat. Renunţând la testabilitate, marxismul renunţă la orice pretenţie ştiinţifică, rămânând, după cum s-a văzut şi în cazul criticilor adresate lui Hamilton, la nivel de „intuiţie“ genială. E o intuiţie nesusţinută de fapte, ci doar de o retorică exploatând sărăcia, frustrarea, anti-intelectualismul, la nevoie şi dispreţul faţă de „gloata“ necitititoare de Althusser, frustrarea anti-establishment, lenea [există voci care susţin că e bun comunismul din cauză că poţi sta pe ajutor social, în vreme ce capitalismul îţi cere să munceşti pe brânci; pe de altă parte, Marx găsea că munca e principala îndatorire a omului]. Nesusţinuţi nici de „scriptura“ lor (mai degrabă ruptă de realitate), nici de „tradiţie“ (mai degrabă negativă), marxiştii se bazează pe „sola fide“, pe credinţa lor. Marxismul e o maşină de măcinat în gol, al cărei mare pericol e tocmai faptul că se bazează pe dinamismul absenţei, pe dinamica neclintirii obtuze: un gol nemişcat care pe toate le mişcă, le devălmăşeşte şi le anihiliează. Dialectic, desigur.

2. Tristeţi conservatoare

În chiar toiul disputei descrise mai sus, H.-R. Patapievici a publicat un elegant eseu intitulat „Agonia creştinismului“ [*Idei în dialog*, ianuarie 2007] în care, mai degrabă stoic decât cinic, pune problema modului cum putem combate „ura faţă de creştinism“ care a devenit „unicul conţinut spiritual al modernităţii noastre“. Întrebându-se cum ne putem opune acestui asalt anti-creştin, Patapievici găseşte că „nicicum“: „Dacă te opui, intri în logica lui *penser contre c'est penser comme*. Dacă nu te opui, alţii, în locul tău, vor face jocurile. Argumentul este că, şi dacă te opui, tot alţii le fac, deoarece azi terenul pe care se dă lupta pentru apologia creştinismului este, inevitabil, contestarea lui: şi asta pentru că aceia care îl apără sunt obligaţi să o facă cu ajutorul unor elemente care îl neagă. Orice scriere apologetică,

azi, e condamnată să aibă aer fie vetust, fie plângăreț, fie înțepenit, fie slugarnic. Mai există însă un argument de principiu, care face lupta pentru menținerea creştinismului atât de problematică şi, într-un sens înalt, atât de inutilă. Argumentul este următorul: pentru cei care vor *doar* să păstreze ceva, orice victorie nu poate fi decât o înfrângere. Într-adevăr, când un lucru în care credem nu e contestat, acel lucru este acceptat de noi în mod firesc. Dimpotrivă, când se găsesc destui să îl conteste, prin chiar acest fapt, el încetează să mai fie una cu tine, om care îl acceptai în virtutea firescului prezenței sale alături de tine (ori în tine): căci simpla contestare a lucrurilor în care crezi te privează atât de firescul lor, cât şi de nemijlocirea credinței tale. Astfel dislocat, te lupți pentru a le pastra. În acest moment începi să pierzi totul. Credința ta se învârtoşează, iar lucrurile în care crezi capătă din ce în ce mai mult imaginea despre ele a celor care le contestă. Cazi în logica capcanei: adevăratul obiect al credinței tale ajunge să semene leit cu negarea lucrurilor afirmate despre el de cei cu care te lupți. Tu nu mai ai credința ta. Iubirea ta a devenit prizoniera urii lor. Credința ta depinde de-acum numai de cei care o resping şi nu mai are aproape nici o legătură cu sursa ei profundă, din cer. Crezi pentru că alții urăsc acest lucru, iar tu, pentru că îi urăşti, îți afirmi cu ură credința ta într-o religie a iubirii.



În acest mod, ura *lor* față de creştinism este complet încorporată în iubirea *ta* față de el. Dar ce iubire mai e aceasta? E o iubire scoasă din ură: modelată de ea, suscitată de ea, deformată de ea. În luptă, adevărul doctrinei se pierde, de dragul forței argumentelor. Ce îți rămâne în mâini, după victorie, este nu un adevăr, ci o doctrină despre el; nu o iubire, ci o ură față de cei care ți-o contestă; nu creştinismul, ci caricatura lui. În concluzie – dacă nu te lupți, pierzi; dacă te lupți, pierzi.“

Pentru a scăpa din logica acestei aporii, Patapievici ne propune modul de a ilustra creştinismul al Jacquelinei şi al lui Blaise Pascal care, confruntați cu duplicitatea sau doar timiditatea apologetică a celor apropiați lor, şi-au salvat demnitatea retrăgându-se din lume: „În fața încercării şi a consecințelor radicale pe care uneori trebuie să le tragem din premisele acceptate de toți (dar câți au curaj să trăiască până la capăt ceea ce gândesc în chip doar moderat, adică doar «un pic»?), Jacqueline îşi păstrează demnitatea murind, iar Blaise leşinând – pentru a se rupe mai apoi complet de lume şi de oamenii în care crezuse, dar care nu l-au putut urma la capătul exigenței sale.“

Citind aceste rânduri, m-am întrebat dacă nu cumva a încerca o apologie creştină balansată după criterii esențial estetice („aer vetust“ sau „geniu“) nu e cumva greşit. Poate că nu e un păcat să scriem apologii creştine care par vetuste, plângărețe, înțepenite sau slugarnice. Poate că e mai important să mărturiseşti după puteri. Poate că nici măcar contraproductiv nu e să publici apologii care par vetuste, plângărețe, înțepenite sau slugarnice de vreme ce oamenii, în general, sunt vetuşti, plângăreți, înțepeniți, slugarnici, sau toate la un loc.

După cum bine arată dl. Patapievici, ilustrarea credinței se poate face şi prin caracter, nu numai în scris. Din fericire, creştinii nu sunt obligați să accepte terenul de luptă ales de adversarii lor. Creştinismul e viu, se trăieşte, e aici. Adversarii lui locuiesc un discurs şi nu pot da bătălia decât acolo, pentru că doar acolo există. După ce a pierdut Războiul Civil American, Sudul a câştigat pacea, a devenit subiectul îndrăgit al unei întregi industrii cinematografice şi literare. Aşa se întâmplă cu toate cauzele pierdute: înving discursiv când pierd în realitate, pentru că au de partea lor irealizatul, nostalgia. Tradiția creştină le e multo-


Blaise Pascal

ra antipatică pentru că e încă vie. De aceea noi, cei care o mărturisim, nici nu trebuie să ne propunem să câştigăm logomahia. Trebuie să ne propunem să ne mântuim. Dacă pentru asta e nevoie de polemici în reviste – şi e nevoie! –, bine. După cum scria Sf. Macarie Egipteanul, creştinul trebuie să fie „cu mintea vioaie“, „ca un atlet şi ca un luptător“ (*21 de cuvântări despre mântuire*, în frumoasa tălmăcire a arhimandritului Ioasaf Popa, tipărită la Ed. Anastasia, în 2001, p. 29).

Dacă apologetica creştină ar fi doar un război pamfletar, atunci poate că discursul nostru ar fi într-adevăr contaminat de stropşeala hulitorilor. Din fericire, aporia de care vorbeşte Patapievici poate fi dezlegată prin har. Creştinismul nu e numai o tradiţie care trebuie păstrată, nu e numai o continuitate, un mediu. Creştinismul nu e numai vechi. El e şi nou: începe în fiecare dintre noi, răsare odată cu botezul în sufletele noastre. Or, tocmai aceste începuturi au menirea de a ne feri de învârtoşarea tradiţionalistă de care vorbeşte Patapievici. Tocmai aceste bătălii interioare, purtate cu armele Sf. Taine, au darul de a nu ne lăsa pradă urii faţă de adversar. Certitudinea pentru care ne batem e cea a bunătăţii lui Dumnezeu care copleşeşte slăbiciunea firii.

Refuz deci să leşin, pentru că trebuie să fiu „treaz“. Refuz şi să mă gândesc cum arăt, cum par, în timpul bătăliei. Mă întreb asupra eficienţei şi asupra sorţilor de izbândă, dar sunt conştient că aceste lucruri nu sunt decât în mod secundar legate de meritele mele. Tot ce ştiu e că trebuie să ne facem datoria: vetuşti, căzuţi, păcătoşi, înţepeniţi şi mânioşi cum suntem, dar niciodată slugarnici, plângăreţi-leşinători. Şi mie îmi place Pascal, dar nu neapărat cel care leşină (la urma urmelor, era foarte bolnav, săracul), ci acela care a scris, pendulând între şfichiuirea nemiloasă a adversarului (în *Scrisorile provinciale*) şi credinţa cea mai smerită şi profundă din *Apologia* sa. Şi dacă nu putem scrie, să traducem atunci: din antici şi moderni, din paterice şi conservatorii americani sau englezi, din apologeţii ironici sau din cei gravi. Şi dacă nu putem nici scrie, nici p ublica, să rămânem atunci lucizi. Să nu leşinăm. De murit au murit destui, ucişi de comunişti, iar de leşinat să leşine marxiştii în zigzagurile lor dialectice de *montagne russe*. Dacă trebuie să biruim, vom birui. Dacă nu, nu-i nimic: ne-am făcut datoria şi ne întoarcem acasă

3. Viclenia istoriei

Cultura română de astăzi e plină de eseişti manciurieni: de oameni pe „pilot automat“. Aceşti „formatori de opinie“ cu un singur scop în viaţă îmi amintesc de un banc care circula printre studenţii ieşeni în anii ’80: „Când era tânăr, avea o singură cravată şi mai multe idei; acum are mai multe cravate şi o singură idee: să aibă cât mai multe cravate“. Văzându-i cât de bine îmbrăcaţi sunt, ce „asistente personale“ au şi ce maşini conduc, nu pot să neg că mulţi dintre „formatorii de opinie“ din România au multe cravate. Din păcate toate par a fi plătite cu preţul unei singure idei: anti-tradiţionalismul, fie că e vorba de tradiţia religioasă, fie de cea naţională. Mulţi dintre propagandiştii secularizării par nişte oameni teleghidaţi care nu vor câştiga bătălia decât cu preţul completei lor robotizări întru denunţ. Sunt eficienţi, dar cu cât sunt mai eficienţi cu atât există mai puţin, cu atât sunt mai puţin, cu atât au mai puţină autonomie morală. Din acest punct de vedere, completa lor victorie va coincide cu totala lor dispariţie. În vreme ce noi, ceilalţi, nu vrem victoria, ne mulţumim doar să existăm, veşnic fragila şi pierzătoarea teză de care se sparg antitezele care înving dispărând. Asta numesc eu „viclenia istoriei“.

Un roman pentru simțurile noastre

John Steinbeck, *Păşunile raiului*, trad. rom. D. Mazilu, Editura Univers, Colecția Globus, 1975, pp. 287

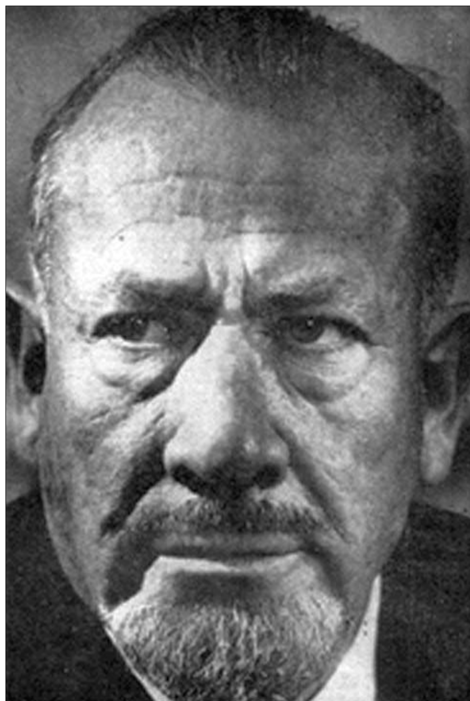
Începând cu acest număr, revista ROST deschide o nouă rubrică, ANTICARIAT, în cuprinsul căreia vom publica recenzii la cărți de literatură, teologie, filozofie sau psihologie apărute înainte de 1989 şi care n-au mai fost reeditate. Ne propunem aici, în câteva cuvinte, să scoatem din uitare marile cărți ale lumii, pe care nici măcar prostia criminală a regimul comunist nu le-a putut arunca la coşul de gunoi al istoriei culturii. (ROST)

Răzvan Andrei

După ce recunoaştem un scriitor mare? După ideile pe care le propune? Sau, poate, după forța cu care răstoarnă vechile tare ideologice? Ei bine, literatura nu se face cu teorii, ci cu senzații. „Ideile generale sunt bune de aruncat la porci", spunea Vladimir Nabokov. Bineînțeles, el nu se referea la ideile generale la care trebuie să ajungă, de exemplu, filozofia. Nu unei discipline care nu poate exista fără abstractizare i se adresează Nabokov, ci unei arte care, dacă vrea să nu-şi piardă numele, are datoria să facă din personajele sale încarnări unice şi irepetabile, iar din spiritul vremurilor un construct apt să antreneaze ansamblul simțurilor unui cititor.

Ideologia, pansexualismul psihanalitic, simbolistica literară şi, în general, abstractizările de orice fel omoară o operă literară încă înainte de a apuca să fie citită. Pur şi simplu nu-i mai putem sesiza parfumul unic şi, ceea ce este mai grav, nu mai putem simți în viscere lumea cu totul nouă pe care ne-o dăruieşte simțurilor, prin stil şi nu prin idei generale, un creator de geniu. Asta nu înseamnă, bineînțeles, că nu putem extrage dintr-o operă şi învățăminte morale sau o anumită viziune asupra vieții pe care autorul o avansează. Dar acea viziune nu poate fi o normă şi asta pentru bunul motiv că e unică şi numai ceea ce este de natură generală poate deveni regulă. Oricum am face, raza diafană a abstractizării trebuie să vină mereu la urmă, pentru a nu ne tulbura dintru început festinul ritualic al senzațiilor.

Literatura nu urmează cărările logicii, ci sfidează cu ironie şi o uşoară grimasă compătimi-



John Steinbeck



toare tot eşafodajul de legi încremenite după urma cărora ne ţinem hipnotizaţi, redându-ne fluiditatea şi voluptatea vieţii însăşi, suspendate într-o mare şi superbă minciună.

Romanul lui John Steinbeck (1902–1969), laureat al premiului Nobel pentru literatură, ne dăruieşte o mostră din irepetabila poveste care e viaţa unei comunităţi din California, aşezată pe pământul binecuvântat cu numele *Păşunile raiului*.

Acolo nu se petrece nimic neobişnuit, nimic altceva decât se întâmplă în orice comunitate rurală de pe lume. Cu toate astea, la fel ca oriunde, cursul firesc al vieţii oamenilor este tulburat de anumite evenimente: plecarea unei familii, părăsirea unei ferme şi instalarea altei familii, venirea unei noi învăţătoare, moartea unor părinţi imposibili şi a unei soţii şterse, organizarea unei petreceri câmpeneşti, precum şi alte aproape insesizabile schibări ce configurează din adânc profilul fiecărui om care participă la viaţa comunităţii. În această mică mare carte a literaturii universale există personaje care fac filozofie cu vorbele şi intuiţiile bunului-simţ, stând pe creaga unui sicomor şi bălăcindu-se cu picioarele în apa rece a unui râu.

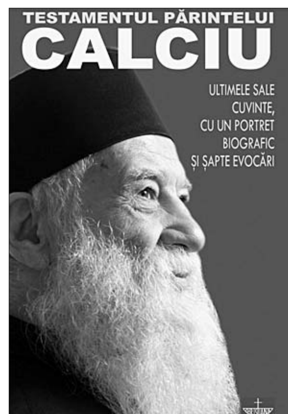
De asemenea, există personaje ciudate, ca fermierul Pat Humbert, prin ochii căruia bătrânii săi părinţi capătă consistenţa monstruozităţii casnice, iar mirosul acru al camerei lor de odihnă reuşeşte să ajungă până la nările noastre: „Familia Humbert locuia într-o casă de fermă veche, prost împărţită, cu cinci încăperi: un salon rece şi groaznic, totdeauna încuiat, o cameră de toate zilele searbădă şi neaerisită, totdeauna încărcată cu mirosuri înţepătoare de alifii şi doftoricale, două camere de dormit şi o bucătărie mare“ (p. 211).

Avem de-a face cu unul dintre puţinele momente ale literaturii de calitate în care un ireal colţ de lume capătă consistenţa tangibilă a cărnii prin descrierea izurilor sepulcrale şi a miasmelor de sanatoriu.

Dar, ceea ce face ca romanul acesta să fie cu adevărat inconfundabil, este tehnica prin care Steinbeck individualizează personajele, făcându-le pe fiecare să cânte în felul lor unic melodia aceleiaşi poveşti. Fiecare personaj este conturat printr-o singură tuşă, indiferent că e vorba de limbaj, de expresia chipului sau de poziţia inoportună a unui picior. Or, din măiestria creatoare a acestor întruchipări lipseşte orice tendinţă spre abstractizare şi orice aluzie psihanalitică. Totul este astfel creat încât din atmosfera lumii plămădite din cuvinte a *Păşunilor raiului* transpare tot atâta autosuficienţă câtă poate sugera viaţa însăşi. Romanul lui Steinbeck este, din acest punct de vedere, unul fără teleologie, adică nu urmăreşte vreo morală mai presus de poveste şi nici un ţel transcendent în raport cu acţiunea. Întâmplările personajelor nu trimit altundeva, ci se mărginesc să se desfăşoare înaintea cititorului sensibil aşa cum le-a închipuit animatorul lor – insolite, pline de suspans ori lăsându-ne gustul acela indecis al dulceţii de cireşe amare.

Dar, dincolo de tot ceea ce se poate susţine într-o recenzie, trebuie să spunem că *Păşunile raiului* este în primul rând *un roman frumos* şi că acesta este motivul pentru care am ales să inaugurăm noua rubrică din revista Rost prin semnalarea lui. Începând cu titlul atât de imponderabil şi terminând cu zbuciumul interior al personajelor, acest roman ne poate dărui, dacă ştim să îi citim povestea, cele mai rafinate delicii, dar şi încordarea de care are nevoie astăzi lectorul, obişnuit cu galopul afectiv prin fantastica junglă a lumii.

Testamentul Părintelui Calciu



Părintele Gheorghe Calciu, strămutat la cele veşnice spre sfârşitul anului trecut (21 noiembrie), rămâne, pe lângă înaltele sale daruri duhovniceşti, cea mai reprezentativă figură a luptei şi rezistenţei anticomuniste din sânul Bisericii Ortodoxe Române. Moartea sa a survenit cu puţin înainte ca preşedintele Traian Băsescu să pronunţe solemn în Parlametul României, după 17 ani de subterfugii şi tergiversări, condamnarea oficială a comunismului ca regim criminal. Ar fi fost de aşteptat ca, în acest context, plecarea dintre noi a Părintelui Calciu să atragă în mai mare măsură atenţia oficialităţilor statului, şi mai cu seamă a Palatului Cotroceni. Iată însă că în funeraliile sale nu s-a implicat nici o instituţie şi nici o personalitate oficială laică. Nici la Radu-Vodă, în inima Bucureştiului, şi nici la Petru-Vodă, unde a fost înmormântat, n-a putut fi remarcată vreo prezenţă politică sau culturală de rang înalt. Cam la fel se întâmplase şi în urmă cu o jumătate de an, la moartea legendarului Ion Gavrilă Ogoranu. Ceea ce ridică un serios semn de întrebare asupra onestităţii, sincerităţii şi lucidităţii celor care se împăunează astăzi la noi cu o întreagă retorică anticomunistă. S-au tras în anii din urmă salve de tun la funeraliile unor foşti nomenklaturişti, dar nici una dintre marile figuri ale luptei şi rezistenţei anticomuniste n-a beneficiat de o cinstire pe măsură din partea „aleşilor“ naţiunii, nici a intelectualilor „formatori de opinie“...

În răspărul acestei nepăsări strigătoare la cer (compensate doar de implicarea la nivel înalt a lumii clericale), Editura Christiana cinsteşte printr-un frumos volum omagial (însoţit şi de un bogat material fotografic) memoria încă atît de vie a celui care a fost deţinutul politic, profesorul şi preotul Gheorghe Calciu, model jertfelnic de dăruire ortodoxă şi naţională, neîntrecut iubitor, educator şi mobilizator al tinerimii creştine de ieri şi de azi, prea mare şi prea viu ca să poată fi cuprins cu adevărat chiar şi de tot mai încăpătoarea „uitare românească“.

Amplul „Portret biografic“ este urmat în volum de ultimele cuvinte – scrise sau rostite – ale Părintelui, alcătuind Testamentul său spiritual: ultimul interviu (vara lui 2006), ultimul text redactat de mâna sa (prefaţa, scrisă în septembrie 2006, la cartea lui Ioan Ianolide), ultima cuvântare publică (ţinută la Cluj, în seara de 10 octombrie 2006), ultima scrisoare şi testamentul propriu-zis (dictate amândouă de pe patul de spital, pe 31 octombrie şi respectiv 12 noiembrie 2006).

Volumul – reflectare a figurii Părintelui Calciu „în oglinzi paralele“ – se întregeşte cu alte şase evocări, semnate de Părintele Iustin Pârvu, Claudiu Târziu, Demostene Andronescu, Raul Volcinschi, şerban Popa (Canada) şi ziarista americană Patricia Sullivan (de la *The Washington Post*). **(R.C.)**

Dorina Guţu

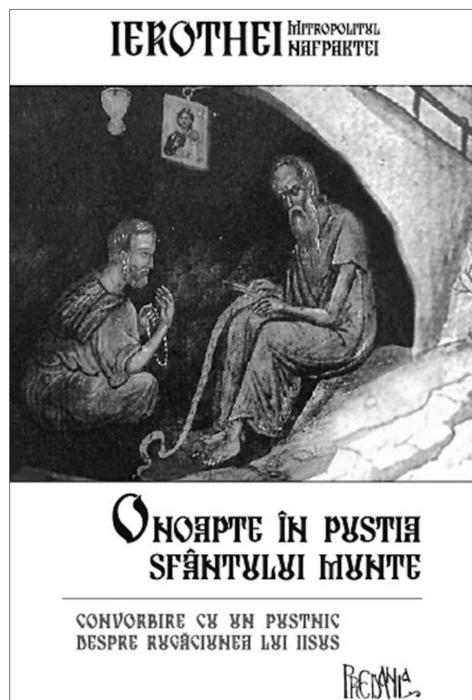
Războiul din Irak şi războiul de acasă



Un studiu (Ed. Comunicare.ro, Bucureşti, 2007) care investighează ipoteza americanizării comunicarii politice – din ce în ce mai des întîlnită în studiile europene. Deşi adoptarea tehnicilor americane de comunicare politică şi de marketing electoral pare a deveni un fenomen firesc, eticheta „Made in America“ nu garantează în mod automat succesul. Cartea Dorinei Guţu – lector universitar doctor la Facultatea de Comunicare şi Relaţii Publice din cadrul SNSPA – este rezultatul unui stagiu de cercetare la Stanford University, care a acoperit perioada campaniei prezidenţiale americane din 2004, o campanie derulată în contextul războiului din Irak şi al războiului împotriva terorismului. **(M.F.)**

Mitropolitul Ierothei Vlahos

O noapte în pustia Sfântului Munte



O carte (Ed. Predania, Bucureşti, 2007) ce aduce la lumină chintesenţa vieţii duhovniceşti ortodoxe – Rugăciunea lui Iisus sau „rugăciunea inimii" – şi felul în care poate fi practicată atât de monahi, cât şi de mireni. Textul se revarsă într-un mod spontan şi direct, cartea fiind scrisă sub forma unui dialog. Cititorul are parte de o prezentare simplă a învăţăturii Bisericii despre rugăciunea lui Iisus, prin intermediul experienţei autentice a unui pustnic athonit – şi, după cum mărturisesc cuvintele cărţii, „când gura pustnicului se deschide, te umple de mireasmă". Cartea a fost deosebit de apreciată încă de la prima ei apariţie, cunoscând până acum în Grecia cincisprezece ediţii. În română, aceasta este cea de-a patra ediţie, complet revăzută şi adăugită, într-o prezentare grafică de excepţie.

Autorul cărţii, Mitropolitul Ierothei Vlahos, născut în 1945, în Epir (Grecia), s-a preocupat încă din tinereţe de Părinţii Bisericii, lucrând pentru o vreme în bibliotecile mănăstirilor athonite. L-a atras îndeosebi învăţătura Sfântului Grigorie Palama. Studierea scrierilor Părinţilor şi mai ales a celor aparţinând Părinţilor isihaşti ai Filocaliei, îndelungaţii ani de studiere a Sfântului Grigorie Palama, legăturile strânse cu monahii Sfântului Munte şi cei peste treizeci de ani de experienţă pastorală l-au făcut să realizeze faptul că *theologia ortodoxă este ştiinţa tămăduirii omului* şi că părinţii trezvitori îl pot ajuta pe agitatul om al zilelor noastre, copleşit de probleme lăuntrice şi existenţiale. **(E.P.)**

Alina Bârgăoanu

Tirania actualităţii

Volumul (Ed. Tritonic, Bucureşti, 2006) este izvorîtă din preocuparea de a înţelege ce sînt şi de ce există ştirile, ce sînt evenimentele, care este alchimia în virtutea cărora doar anumite evenimente devin ştiri, în timp ce altele mor, supuse fiind nu uitării, ci direct ignorării. Cartea Aliniei Bârgăoanu – lector universitar doctor la Facultatea de Comunicare şi Relaţii Publice a SNSPA – nu propune o investigare completă a istoriei ştirilor. Mai degrabă, momentele considerate drept puncte de cotitură în această istorie sînt frecvent pretext de meditaţie pe marginea naturii, rolului şi efectelor ştirilor în societate. Societatea contemporană se transformă într-o societate condusă de opinie publică.



Iar opinia publică se hrăneşte aproape exclusiv din ştiri, din interpretările evenimentelor pe care mass media ni le pun – cu o promptitudine ameţitoare – la dispoziţie. În aceste condiţii, demersul de a descifra morfologia ştirilor, de a înţelege de ce sînt ştirile aşa cum sînt, care sînt maladiile ştirilor şi, respectiv, posibilele terapii, devine un imperativ. **(A.A.)**

ROST: cuvînt, rațiune, sens, ordine

În latină, *rostrum* însemna „deschizătură“, „cioc“, „plisc“, „bot“. Mai tîrziu, în latina populară, a început să însemne şi „gură“ în general. În româna veche, sub forma rost, a fost moştenit cu acest din urmă înțeles, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire (a învăța pe de rost, a lua la rost) şi stînd la baza verbului a rosti. Rost a evoluat spre înțelesul „rațiune“, „sens“, „tîlc“, „noimă“, „scop“, cu care se foloseşte astăzi în mod curent. Aşa a apărut verbul a rostui („a da sens“, „a pune ordine“), cu derivatele rostuire, rostuitor etc.

Creat prin Rostirea (Cuvântul) divină, omul este el însuşi făptură rostitoare, dar şi rostuitoare. Omul are un rost dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-şi facă singur alt rost, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a fi fără rost pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului este de a-l ajuta să-şi (re)găsească rostul.

Revista ROST îşi propune tocmai acest obiectiv la nivelul lumii româneşti, care în comunism şi-a pierdut rostul şi care trebuie să se redescopere pe sine, în primul rînd prin recursul la tradiție.

În acest număr semnează: ● **Răzvan Andrei** – student la Filosofie, Universitatea Bucureşti ● **Antonio Aroneasa** – teolog, profesor, publicist ● **Răzvan Codrescu** – scriitor, ultima carte publicată: *Gâlceava dracului cu lumea. Mic tratat de demonologie aplicată* (2005) ● **Emilia Corbu** – doctor în istorie, arheolog, ultima carte publicată: *Sudul României în Evul Mediu timpuriu* (2006) ● *George Enache* – istoric, lector univ. dr. la Universitatea „Dunărea de Jos“ din Galați, a publicat cartea *Ortodoxie şi putere politică în România contemporană* (2005) ● **Pr. Gheorghe Naghi** – preot în SUA, publicist ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță* (2001) ● **Mircea Platon** – doctorand în istorie la Columbus University din Ohio – SUA, scriitor, ultima carte publicată: *Ortodoxia pe litere. Îndreptar de fundamentalism literar* (2006) ● **Radu Preda** – doctor în teologie, publicist, profesor la Universitatea Babeş-Bolyai – Cluj, autor, printre altele, al volumului *Biserica în Stat. O invitație la dezbatere* ● **Paul-Gabriel Sandu** – student la Facultatea de Filosofie a Universității Bucureşti ● **Claudiu Târziu** – jurnalist ● **Marcel Răduț Selişte** – teolog, publicist.

Abonament

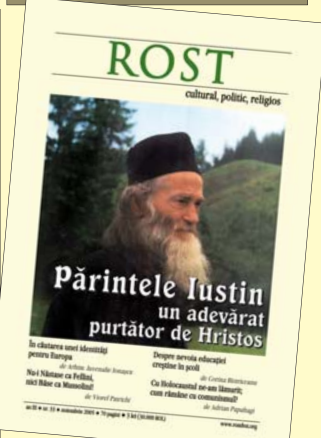
Vă puteți abona trimițînd contravaloarea abonamentului prin mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele: **Târziu Claudiu Richard, CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti** sau achitînd contravaloarea abonamentului în **contul nr. RO25BACX0000000107363250**, deschis la **HVB Țiriac Bank, Sucursala Orizont – Bucureşti,** pe numele **Asociației** ROST, cod fiscal 12495302, după care veți trimite copia chitanței şi o scrisoare în care solicitați abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

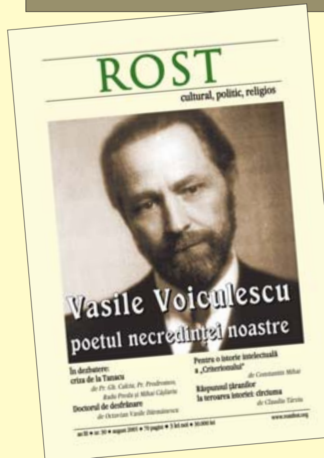
Prețul unui abonament este **180.000 lei (18 lei noi) pentru 6 luni** şi de **360.000 lei (36 lei noi) pentru un an**. Pentru cei din străinătate abonamentul este de **50 euro/an în Europa** şi **70 USD/an** pentru celelalte continente.














ISSN 1583-6312

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare – epuizat
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – epuizat
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – epuizat
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – epuizat
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Pârâianu
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica
Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuş
Nr. 49 – martie 2007, dedicat lui Ioan Ianolide